Teolog Radu Teodorescu

TEOLOGIA PATERNITĂŢII LUI DUMNEZEU

CUPRINS

INTRODUCERE

Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς,
αγιασθήτω το όνομά Σου,
ελθέτω η Βασιλεία Σου,
γεννηθήτω το θέλημά Σου ως εν ουρανώ και επί της γης.
Τον άρτον ημών τον επιούσιον δος ημίν σήμερον,
και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών, ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών.
Και μη εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν, αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού.
Ότι σου εστί η βασιλεία και η δύναμις και η δόξα[1]

S-au scurs mai bine de 2000 de ani când pe însoritele meleaguri ale Palestinei antice domnul Iisus Hristos rostea aceste cuvinte de rugăciune ucenicilor Săi. Aceasta avea să devină una dintre cele mai fundamentale rugăciuni ale creştinsimului şi ale ortodoxiei. Dumnezeu avea să devină după Domnul Iisus Hristos Tatăl atoatecreator. Evident a vorbii de Dumnezeu împlică cu sine a face teologie. A ne apropia de Dumnezeu nu este identic cu a ne apropia de orice persoană şi de orice loc sau regiune. Apropierea de Dumnezeu este mai mult decât orice o apropiere teologică. Dumnezeu Tatăl avea să devină de la Hristos centrul întregii teologii ortodoxe. A ne putea adresa lui Dumnezeu ca şi unui Tată este una dintre cele mai mari chemări pe care o poate avea omul în viaţa lui.

În primul rând este bine să definim din punct de vedere uman ce este paternitatea? Iată care este definiţia paternităţii în limba română: „**PATERNITÁTE** s. f. **1.** Starea, calitatea de tată; rudenie de sânge între părinte și copilul său, faptul de a fi tată. ♦ (Jur.) Legătură, filiație pe linia tatălui. **2.** Fig. Calitatea de autor al unei lucrări, al unei metode etc. – Din fr. **paternité.”**[2] Prin urmare prin paternitate înţelegem relaţia care se stabileşte între un tată şi un copil. Ceea ce teologii au fost preocupaţi a fost dacă această relaţie dintre tată şi copilul său poate fii aplicată şi relaţiei dintre Dumnezeu şi om? A creşte copii este ceea ce este propriu unui tatăl. Tatăl este cel care dă viaţă unui copil şi care îl creşte şi îl îndurmă până la vârsta majoratului în general când după unele obiceiul copilul este „pe picioarele sale.”

Ceea ce a distins învăţătura creştină de toate celelalte învăţături religiose despre existenţa lui Dumnezeu a fost caracterul patern al relaţiei cu Dumnezeu.[3] De fapt în teologia ortodoxă toată Patrologia sau Patristica se bazează pe tema centrală a paternităţii lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este centrul întregii patrologii ortodoxe. Ortodoxia numeşte teolog adevărat pe cel care lucrarează în spre acest mare adevăr creştin, de a ne apropia de Dumnezeu ca şi de Tatăl creator. Evident, cea mai mare diferenţă dintre un tată biologic

[1] http://www.prayer.su/greek/v2.
[2] http://dexonline.ro/definitie/paternitate.
[3] O lucrare fundamentală scrisă pe această temă a fost cartea regretatului Părinte Profesor Constatin Galeriu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti (Editura Harisma: Bucureşti, 2002). De fapt toată teologia Părintelui profesor Constatin Galeriu s-a axat pe tema centrală a paternităţii lui Dumnezeu.

şi un tată ca şi Dumnezeu este extrem de divergentă. Acesta fiindă în sens propriu Dumnezeu nu este tată ci mai mult creator.

Paternitatea lui Dumnezeu este tema centrală a teologiei şi a tot ceea ce ţine de învăţătura ortodoxă. Ţelul teologiei ortodoxe este Dumnezeu Tatăl. Ştim că Dumnezeu este creator şi făcător a tot ceea ce există. Ceea ce teologii au chestionat cel mai mult a fost dacă putem să avem un raport de paternitate cu Dumnezeu, adică dacă Îl putem numii pe Dumnezeu Tată?

Din câte ştim toate crezurile religioase ale lumii antice au fost extrem de diferite faţă de acest crez al numirii lui Dumnezeu ca şi un Tată. După cum s-a hotărât în mai toate ortografiile când scriem numele lui Dumnezeu Tatăl nu se scrie cu t mic ci cu T majusculă aceasta fiindcă ortografia arată o diferenţiere între un tată biologic şi un tată ca şi Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este de fapt centrul întregii teologii ortodoxe şi a oricărui teolog. Sinteza aceste teologoi a paternităţii lui Dumnezeu a fost dată pentru prima dată cum am spus de Domnul Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos avea să devină din mai multe puncte de vedere centrul acestei abordări teologice. Din aceste punct de vedere toţi cei care nu au crezut în Dumnezeu Tatăl sunt din mai multe puncte de vedere afară din teologia paternităţii lui Dumnezeu.

Din punct de vedere istoric Dumnezeu Tatăl avea să devină centrul creştinsimului şi a iudaismului. Diferenţa dintre creştinsim şi iudaism a fost că deşi iudaismul nu a pronunţat această teologia a paternităţii lui Dumnezeu, toată teologia creştină a lucrat în spre acest mare adevăr.[4] În istorie au existat mai multe apelative adresate lui Dumnezeu. Ortodoxia consideră că cel mai de sus şi cel mai superior apelativ a fost cel de Tată. A putea chema pe Dumnezeu ca şi Tată este de fapt sublimul oricărei teologii. Acest mare şi cutremurător adevăr a dus în istoria Bisericii şi a creştinsimului la mai multe scinziuni ale Bisericii. Biserica era chemată de fapt să pună în practică acest mesaj al teologiei şi al teologilor care a fost preluat de la Domnul Iisus Hristos.[5]

Evident, pe lângă Domnul Iisus Hristos care a fost „pilonul central al teologiei” paternităţii lui Dumnezeu am mai putea numii şi pe mulţi alţi sfinţi părinţi ai trecutului. Dintre principalii Părinţi Apostolici care au elaborat o teologie a paternităţii lui Dumnezeu putem afrima pe Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Clement Romanul şi Sfântul Policarp episcopul Smirnei.[6] Dintre Părinţii din timpul Sinoadelor Ecumenice putem amintii pe Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Silvestru Papă al Romei, Sfântul Nicolae, Sfântul Spiridon al Trimitundei, Sfântul Grigorie Teologul, Sfinţii Constantin cel Mare şi mama sa Elena şi enumerarea ar putea continua. Ceea ce a făcut ca toţi aceşti sfinţi să

---

[4] Unul dintre marii patrologi români avea să fie Părintele Arhidiacon Constatin Voicu în ale sale manuale de Patrologie (Editura IBMBOR, 2009).

[5] Trebuie să evidenţiem cât se poate de mult că adevărul referitor la teologia paternităţii lui Dumnezeu a fost în cazul Domnului Iisus Hritos unul extrem. Pe cruce răstignit între doi tâlhari Domnul Iisus Hristosa avea să se roage îndurerat: „Părinte iartă-le lor că nu şitu ce fac.” (Luca 23; 34). Evident, faptul în sine este un eveniment istoric sau eveniment sacru care s-a scur de mult timp. De la vremea rătignirii Domnului Iisus Hristos s-a scurs multă vreme. Interpretările la aceste cuvinte ale Domnului Iisus Hristos sunt extrem de variate. De ce spunea Domnul Iisus Hristos iartă-le lor că nu ştiu ce fac într-un moment în care totul părea ieşit de sub control? De ce fusese el condamntat la o moarte de ruşine care toată viaţa şi-a consacrat-o propovăruirii teologiei paternităţii lui Dumnezeu? Sunt întrebări care şi acum ridică mari semne de întrebare teologilor.

[6] Acest mare sfânt după tradiţia ortodoxă a trăin în Smirna, un oraş asiatic din Asia Mică [Turcia de azi] care nu mai există astăzi.

câştige sfinţenia a fost faptul că ei au afirmat şi au lucrat prin viaţa lor la teologia paternităţii lui Dumnezeu.

Dumnezeu Tatăl este un deziderat dincolo de orice conştient al umanităţii din cele mai vechi vremuri. Din cele mai vechi vremuri, omul a vrut ca relaţia lui cu Dumnezeu să fie una cât se poate de intimă şi de apropiată. Aceasta a dus în cele din urmă la elaborarea doctrinei creştine. Creştinismul a fost prin excelenţă cel care propovăduia şi încă o mai face acea relaţie a paternităţii cu Dumnezeu şi cu existenţa lui Dumnezeu. În acest sens, teologii creştini au fost cei care au dus tot fluxul teologiei şi a ortodoxiei în spre raportul de paternitate cu Dumnezeu.[7] În acest sense, ceea ce a adus inovator în teologie în general ortodoxia a fost accentul pe continuitatea relaţiei cu Dumnezeu ca şi Tată sau Dumnezeu ca şi paternitate.

În primul rând raportul de paternitate cu Dumnezeu a fost stabilit de teologi ca şi existent din cele mai vechi vremuri. Crezul iudaic în existenţa lui Dumnezeu [Yahve] a fost din cele mai vechi vremuri unul cât se poate de profund şi de real. Nevoia de a crede în Dumnezeu Tatăl a fost de fapt una dintre cele mai profunde aspiraţii şi dorinţe ale omului. Aceasta a fost posibil în special prin teologia sfântului Ioan Teologul care a fost un lider în elaborarea teologiei iubirii lui Dumnezeu. Există astfel un profund raport dintre iubirea lui Dumezeu şi relaţia lui Dumnezeu ca şi Tată. De fapt teologia iubirii de Dumnezeu şi teologia paternităţii lui Dumnezeu sunt două teme centrale ale ortodoxiei.

Au existat astfel mai multe întrebări ale teologilor despre faptul dacă Dumnezeu este mai mult sau mai puţin ca şi Tată, subiect al teologiei agiografice sau al teologiei sfinţeniei? Există din punct de vedere ortodox o relaţie a trăirii în paternitatea lui Dumnezeu şi sfinţenia vieţii care decurge din ea. Din acest punct de vedere relaţia paternă pe care un om o poate dobândii cu Dumnezeu este şi adevăratul izvor al sfinţeniei ortodoxe. Dumnezeu Tatăl este în acest sens fundamentarea sfinţeniei paterne. Sfinţenia decurge din teologia paternităţii lui Dumnezeu fiindcă mai mult decât orice trăirea în Dumnezeu este fără nici o îndoială sursă a sfinţeniei şi a ceea ce trebuie să urmeze omul în viaţa sa. Raportarea la teologia paternităţii lui Dumnezeu este mai mult decât orice un crez metaistoric şi metafizic. Dumnezeu nefiind de esenţă materială ca şi omul, fiind creator al unei teologi au încercat să arate că relaţia cu Dumnezeu nu este nimic altceva decât „o metaforă” a teologilor şi că de fapt iubirea paternă nu există în raportul cu Dumnezeu. Mai mulţi teologi ortodocşi au arătat că paternitatea lui Dumnezeu este experimentată în relaţia de iubire cu Dumnezeu şi de experimentare a sfinţeniei lui Dumnezeu. Dumnezeu ca şi sfinţenie este de fapt ceea ce este cel mai central aghiografiei. Astfel, după mai mulţi teologi relaţia de sfinţenie cu Dumnezeu şi relaţia de iubire cu Dumnezeu sunt opuse faţă de relaţia de paternitate cu Dumnezeu.

Teologia scolastică şi în special teologia academică a fost cea care a desconsiderat aspectul „paternităţii lui Dumnezeu.” Paternitatea lui Dumnezeu poate fii mai mult de decât orice sublimul teologiei iubirii de Dumnezeu. În acest sens, Dumnezeu nu este un creator distant care stă undeva la o distanţă augustă faţă de făpturile sale ci este prezent în mod activ în viaţa omului. Omul în schimb este chemat la a se raporta într-un mod sincer şi onest la existenţa lui Dumnezeu ca şi Tatăl.[8]

Prin urmare, existenţa lui Dumnezeu nu poate fii contestată de nimeni. Din cele mai vechi vremuri de la Adam şi Eva protopărinţii omenirii se ştie cât se poate de bine că există

[7] Aceasta se poate vedea în special în cultul ortodox unde peste tot se foloseşte epitetul de Dumnezeu Tatăl.
[8] http://biserica.org/Publicatii/1992/NoIV/08_index.html.

Dumnezeu creator al omului şi creator al universului. Omul este o fiinţă creată de Dumnezeu după cum spune atât ştiinţa cât şi religia. Este din mai multe puncte cât se poate de evident că teologia paterinităţii lui Dumnezeu se bazează pe „actul creator al lui Dumnezeu."[9]

Fără de nici o îndoială că paternitatea lui Dumnezeu are un aspect multiplu. Voi enunţa aici doar două aspecte principale ale paternităţii lui Dumnezeu. Primul se leagă de Dumnezeu ca şi de creator al omului adică ca şi cel care a „dat naştere omului." Creaţia omului nu este identică cu naşterea omului. Dar există o similutdine între creaţie şi naştere. Deşi procesul diferă, Dumnezeu fiind creator, ca şi Cel care a dat viaţă omului, Dumnezeu este fără nici o îndoială Cel care este şi „Tată" al omului, adică o personă care se ocupă cu devenirea omului şi cu modalităţile de dezvoltare ale omului.

Al doilea aspect pe care îl voi enumera aici şi care se referă la paternitatea lui Dumnezeu este fără nici o îndoială cel care se leagă de asistenţa lui Dumnezeu faţă de om. Paternitatea lui Dumnezeu este din acest punct de vedere continuitatea vieţii lui Dumnezeu cu viaţa omului. Dacă Dumnezeu nu ar fii voit existenţa omului, omul nu ar fii fost creat. Prin urmare, grija şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu faţă de om când omul este receptiv faţă de existenţa lui Dumnezeu a fost fără nici o îndoială temeiul ultim al existenţei şi a fundamentării teologiei paternităţii lui Dumnezeu.

Tot în acest sens, paternitatea lui Dumnezeu nu se exitinde numai la om ci se extinde şi la animale şi în general la natură sau în termeni teologici la creaţie. Creat din nimic, omul este o entitate care are un rol stabilit de Dumnezeu şi de modul lui Dumnezeu de a exista. Omul poate exista numai în funcţie de datele pe care le are de la Dumnezeu. În acest sens, omul nu poate face fără Dumnezeu mai mult decât ceea ce este lăsat de la Dumnezeu. Teologia paternităţii lui Dumnezeu este o teologie cât se poate de profundă şi de reală. Dincolo de timp şi spaţiu omul a crezut întotdeauna în existenţa lui Dumnezeu. Chipuri paternităţii lui Dumnezeu le avem din cele mai vechi vremuri. De la catacombele romane la expresiile artistice iconografice şi cinematice din zilele noastre toată lumea a abordat tema paternităţii lui Dumnezeu.

Evident, în teologia ortodoxă studiul paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială un studiu care este dincolo de orice ancorat în dorinţa de a cunoaşte pe Dumnezeu. A ştii adevăruri despre Dumnezeu nu este în nici un caz un simplu fapt formal şi ipotetic. Autori exclusivi ai temei paternităţii lui Dumnezeu au fost în primul rând autorii Noului Testament.[10] Prin urmare pe cine am putea considera ca şi cele mai de încredere persoane în elborarea teologiei paternităţii lui Dumnezeu? Dincolo de creştinii din zilele noastre care au scris despre tema paternităţii lui Dumnezeu putem menţiona în special pe cei patru Evanghelişti: Matei, Marcu, Luca şi Ioan. Ei nu mai trăiesc astăzi dar teologia îi are la mare cinste din acest punct de vedere fiindă toată viaţa şi puterile lor au fost puse în slujba ideii de paternitate a lui Dumnezeu. Evanghelia lui Hristos a fost şi aceasta că prin Hristos şi prin viaţa Sa, noi putem avea acces la paternitatea lui Dumnezeu şi trăim în raport cu Dumnezeu ca un raport de filiaţie. Starea de fiu al lui Dumnezeu este fără nici o îndoială

[9] O lucrare fundamentală a „teologiei creaţiei" a fost făcută de Părintele Profesor Georges Florovsky de la Universitatea din Princeton USA mai înainte de moarte sa. În celebra sa lucrare Creaţie şi răscumpărare. În această lucrare se pune cât se poate de mult accentul pe caracterul de creator al lui Dumnezeu. Raportat la înţelegera şi existenţa omului, actul creator al lui Dumnezeu este un act al paternităţii, la fel cum un tată dă naştere unui copil şi are mai apoi grijă de el pe tot parcursul vieţii. http://www.scribd.com/doc/19064715/03-Creatie-si-rascumparare.

[10] A se vedea Noul Testament, EIBMBOR.

mai mare decât starea de făptură a lui Dumnezeu. Omul este făptură a lui Dumnezeu dar mai mult decât orice este şi a fost chemat în Hristos să devină fiu al lui Dumnezeu. Ce înseamă a fii fiu al lui Dumnezeu? A fii fiu al lui Dumnezeu înseamnă că o persoană este mai mult decât o simplă făptură cum sunt animalele sau planetele. A fiu al lui Dumnezeu este dincolo de orice o modalitate de a ne împărtăşii de Dumnezeu şi de a ne spiritualiza. A fi fiul al lui Dumnezeu implică mai mult decât orice un raport de filiaţie sau de intimitate a comuniunii cu Dumnezeu.[11]

Capitatea de a devenii fi a lui Dumnezeu implică mai mult decât orice „un abandon” total în voia lui Dumnezeu. Fără Dumnezeu astfel omul este dincolo de orice o fiinţă a neantului. Capacitatea de a ne găsii în filiaţia iubirii lui Dumnezeu este supremul bine la care este chemat omul. Fiinţa lui Dumnezeu evident este sub spectrul paternităţii omului. Omul este astfel fiinţa care trăieşte cu Dumnezeu şi numai în Dumnezeu. Dincolo de Dumnezeu pentru om nu poate să existe nici o altă realitate. Fiinţa lui Dumnezeu este mai mult decât orice raţiunea ultimă a paternităţii lui Dumnezeu.

Teologia paternităţii lui Dumneuzeu este dincolo de orice un motiv al studului şi al credinţei. Dacă Dumnezeu există atunci cum ne putem raporta la existenţa Lui? La existenţa lui Dumnezeu ne putem raporta prin iubire faţă de semeni şi de aproape. Prin iubirea aproapelui răul din lume poate fii biruit. De fapt, omul nu poate birui sau învinge natura ultimă a răului, fiindcă răul este creat în ultimă instanţă dincolo de cuprinderea omului. Dumnezeu poate descoperii la cererea omului care a fost sensul existenţei răului şi a binelui în sens generic.[12]

Paternitatea lui Dumnezeu după cum a fost gândită în iudeo-creştinism este mai mult decât orice un fel de „pedagogie” a lui Dumnezeu în raport cu omul. Dumnezeu este cel care a permis acest raport al filiaţiei prin Domnul Iisus Hristos. Chemarea care a adresat-o Dumnezeu prin Iisus Hristos a fost una de filiaţie cu existenţa lui Dumnezeu. Edificul teologic ortodox se bazează pe filiaţia existenţei lui Dumnezeu şi pe realitatea existenţei Sale. Ortodoxia consideră că Dumnezeu existând, prin credinţă omul i se poate adresa ca şi unui Tată. Toate rugăciunile cultului ortodox sunt adresate lui Dumnezeu în calitatea Sa de Tată al omului sau mai bine spus de creator al omului. Ortodoxia cu antica ei tradiţie nu este decât o „iniţiere” pe acest drum al paternităţii lui Dumnezeu. Dumnezeu este patern şi în acel timp este mai mult decât orice o realitate a fiinţării Sale.

Evident, realitatea experimentării lui Dumnezeu ca şi Tată este dincolo de orice o temă a teologiei. Ea a primit în ecclesiologie mai multe forme. Cea mai deplină formă a cultului adus lui Dumnezeu Tatăl a fost dincolo de orice cultul ecclesiologic. Astfel forma de manifestare a existenţei ecclesiale a fost dincolo de orice patriarhul. În ciuda tuturor obiecţiilor care s-au adus în ziua de azi, patriarhatul are o existenţă extrem de îndelungată şi merge înapoi în istorie la zilele patriarhilor orientali. Această lungă istorie a patriarhatului, este dincolo de orice temeiul paternităţii lui Dumnezeu. Oricum, ce înţelegem printr-un patriarhat?

Patriarhatul în ortodoxia răsărireană nu este misiginismul faţă de feminitate ci mai mult decât orice afirmarea crezului în paternitatea lui Dumnzeu. Din acest punct de vedere

---

[11] A se vedea pe această temă articolele din Enciclopedia catolică http://www.newadvent.org şi din cea iudaică http://www.jewishencyclopedia.com.

[12] În existenţa lui pământească chiar domnul Iisus Hristos ne spunea că „izbăvirea de rău” poate veni numai de la Dumnezeu. Răul din câte au afriomat teolgoii şi filosofi are o origine metafizică. V. Constantin C. Pavel, *Problema Răului la Fericitul Augustin*, Cugetarea, București, 1937.

cei care cred în Paternitatea lui Dumnezeu vor realiza şi semnificaţia unui Patriarhat. Ca şi instituţie patriarhia este dincolo de orice o realitate palpabilă a „paternităţii lui Dumnezeu." Acolo un există patriarhie trebuie să ştim că există şi crezul în paternitatea lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice o realitate a fiinţei şi a existenţei lui Dumnezeu pe care omul şi-o împropriază cu toată fiinţa. Fiinţa lui Dumnezeu fiind eternă şi paternitatea lui Dumnezeu este eternă.

Evident, termenul de paternitate are în primul rând o încărcătură spirituală. Nu putem vorbii de o o paternitate a lui Dumnezeu separată de sensul spiritual al comuniunii cu Dumnezeu. Dumnezeu ca şi părinte al umanităţii şi al omului este o veche temă a teologiei ortodoxe. Raprtul etern cel mai intim pe care îl poate avea omul cu Dumnezeu este dincolo de orice cel al paternităţii. Evident, paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice realitatea slujirii cu Dumnezeu şi a împreună lucăririi cu Dumnezeu la procesul de menţinere a lumii şi al universului. Omul are astfel un raport universal al paternităţii lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu nu ţine de diferenţierea de gen sau sex. Astfel omul înţelege prin paternitatea lui Dumnezeu diferenţierea sexuală dintre masculin şi feminim. Ceea ce înţelege teologia ortodoxă este mai mult decât orice raportul de intimitate şi de deschidere pe care Dumnezeu L-a arătat faţă de om de mai multe ori.[13]

Paternitatea lui Dumnezeui include mai mult decât orice sensul iubirii lui Dumnezeu faţă de om şi al omului faţă de Dumnezeu. Actul iubirii pure sau al iubirii agapice este unul fundamental în acest sens. Teologia paternităţii lui Dumnezeu sau a iubirii de Dumnezeu se bazează pe o iubire cât se poate de curată, dezinteresată şi transcedentă. Iubirea de Dumnezeu şi iubirea lui Dumnezeu este actul care poate fundamenta actul iubirii agapice a paternităţii lui Dumnezeu. În acest sens, patriarhatul este cât se poate de mult sensul iubirii de Dumnezeu în forma eclesială.[14]

[13] Paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice o seperaţie dintre masculinitatea şi feminitatea umană şi raportarea la actul creator al lui Dumnezeu. O semnificativă lucrare pe această temă a avut-o Părintele Ieromonah Gabriel Bunge, *Părintele duhovnicesc şi gnoza creştină* (Editura Deisis: Sibiu, 2000).
[14] Iubirea eclesială este din acest punct de vedere un sens al „iubirii paterne agapice a lui Dumnezeu." http://en.wikipedia.org/wiki/Agape.

CAPITOLUL 2

PATERNITATEA LUI DUMNEZEU ÎN TEOLOGIA PATRISTICĂ

“Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul,
Făcătorul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.”[15]

Anul 325 după Hristos este un an care pentru mulţi se ascunde undeva în negura istoriei. Tot ceea ce ştim despre acest an este din istorie şi de la istorici dacă ceva din acest timp al trecutului ne mai aminteşte ceva. Ceea ce este cel mai semnificativ este faptul că în acest an, a avut loc un mare sinod ecumenic al Bisericii Ortodoxe. Este vorba de primul sinod ecumenic de la Nicea. De ce este semnificativ acest sinod care nu a mai rămas în memonria noastră decât doar în simpla istorie contemporană? Acest an a fost semnificativ şi decisiv fiindcă acum s-a elaborat crezul de la Nicea.[16] Crezul de la Nicea definea încă odată învăţăturile de credinţă în Dumnezeu Tatăl şi în paternitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu era definit la acest an 325 al veacului creştin ca şi „Tatăl Atotţiitorul.” De ce i s-a spus lui Dumnezeu că este atotţiitorul? Fiindcă Dumnezeu este prin credinţă Cel care ţine toată lumea şi care a creat tot universul. Din acel moment Nicea sau Iznikul de azi avea să devină unul dintre cele mai cunoscute oraşe ale lumii antice şi în general avea să rămână în istorie ca şi oraşul unde s-a elaborat crezul în paternitatea lui Dumnezeu şi filiaţia omului.[17]

Aici mai mulţi Părinţi şi episcopi adunaţi în sinod au definit raportul dublu al paternităţii lui Dumnezeu şi al filiaţiei omului faţă de Dumnezeu. Raportul de paternitate faţă de Dumnezeu nu a implicat numai paternitatea lui Dumnezeu ci şi acceptarea filiaţiei

[15] A se vedea Crezul de la Nicea anul 325 după Hristos.
[16] Nicea este un oraş din Turcia de azi, care are numele de Iznik şi aici a fost aleas ca şi reşedinţă a discuţiilor Primului Sinod Ecumenic. A se vedea şi http://www.sacred-destinations.com/turkey/nicea-iznik.htm.
[17] O lucrare fundamentală referitoare la crezul ortodox a fost scrisă de Nicolae Velimirovici, "Tâlcuirea Crezului - Credinţa poporului lui Dumnezeu", Ed. Sophia, Bucureşti, 2010.

omului. Prin paternitatea faţă de Dumnezeu, omul avea să devină fiu al lui Dumnezeu. Aceasta a fost o reafirmare a marelui adevăr exprimat de Domnul Iisus Hristos cu aproximativ 300 de ani înainte de acest sinod ecumenic. Crezul acestui sinod ecumenic avea să devină normativ pentru toţi cei care credeau în Hristos şi în Dumnezeu. Toată istoria creştinismului avea să intre într-o nouă etapă, cea a definitivării învăţăturilor şi a crezurilor în Dumnezeu Tatăl.

Expresia Dumnezeu Tatăl cel ceresc a fost extrem de chestionată de teologi. Aceasta fiindcă a fost dificil de definit caracterul ceresc al lui Dumnezeu. Ce înţelegem prin caracterul ceresc al lui Dumnezeu şi în special al lui Dumnezeu Tatăl? Evident la vremea Sinodului Ecumenic de la Nicea astronomia nu era extrem de dezvoltată. Prin „ceresc" Părinţii de la Nicea au înţeles că indiferent cât de avansată sau nu este astronomia Dumnezeu este autor al cerului. Problema însă era extrem de confuză în acele vremeuri.[18] Cum spaţiul cosmic este nelimitat, Părinţii de la Nicea s-au văzut nevoiţi să ridice mai multe rezolvări neliniştii de atunci din umanitate. Astfel, Dumnezeu devenea „Tatăl ceresc" adică creator al cerului şi nu un „Tată astronomic" savant dimpreună cu marii erudiţi ai timpurilor. A fost de fapt un mare scandal al credinţei acest sinod ecumemic fiindcă nu a fost rescunoscut de toată creştinătatea. Ulterior în secolul al XI-lea sinodul ecumenic de la Nicea avea să devină prilejul marii schisme din anul 1054.[19]

Raportarea lui Dumnezeu ca şi Tată la facerea cerului şi a universului a fost una decisivă aceasta fiindcă în canonul biblic Moise menţionase că Dumnezeu a făcut „tăria cerului" dar nu a menţionat că este vorba de fapt de Dumnezeul Tată. Crezul de la Nicea avea să schimba aproape fundamental modul de a ne raporta la astronomie în special o mare necunoscută a lumii secolului al IV-lea de după Hristos. Dumnezeu avea să devină explicit creator al cosmosului şi al lumii planetelor. Acest crez a fost destul de inexistent la începutul zorilor umanităţii când procupările omului faţă de ceea ce este dincolo de bolta cerească erau destul de limitate. Părinţii de la Nicea au fost unici în acest sens fiindcă

[18] „**Sfera cerească** este o sferă imaginară care înconjoară observatorul și este utilizată pentru reperarea obiectelor cerești observabile. Se mai numește și „**boltă cerească**", „**cupola cerului**" sau „**firmament**". Definirea sferei cerești pleacă de la observația că poziția aparentă a unui corp ceresc, pentru un observator, este dată doar de unghiurile dintre dreapta de la el spre corpul respectiv și dreptele spre diverse puncte de reper. Distanța până la corpul ceresc nu afectează poziția aparentă pe boltă a acestuia, pentru om distanța nefiind perceptibilă direct. Sfera cerească este o sferă de rază nedefinită ("foarte mare"), având centrul în punctul în care se găsește observatorul. Semidreapta de la observator spre un obiect ceresc intersectează sfera cerească într-un punct care constituie "poziția aparentă" a corpului ceresc (pe sfera cerească). Poziția aparentă a unui obiect este descrisă cu ajutorul unui sistem de coordonate sferice construit pe sfera cerească. Pentru un obiect ceresc a cărui distanță față de Pământ este mult mai mare decât diametrul Pământului, ca de exemplu stele, galaxii și, într-o primă aproximație, pentru Soare și planete, diferențele dintre unghiurile observate de diferiți observatori de pe Pământ spre corpul respectiv sunt neglijabil de mici. Aceste obiecte apar în aceeași poziții, relative unele la altele, pe sfera cerească a oricărui observator de pe Pământ. În aceste condiții se poate postula o singură sferă cerească, iar Pământul poate fi considerat punctiform și aflat în centrul sferei cerești. De la un observator la altul diferă doar direcția verticală a observatorului. Pentru obiectele cerești mai apropiate trebuie precizat față de ce observator este indicată poziția pe sfera cerească, sau dacă cumva este considerată față de un observator ipotetic din centrul Pământului. Sfera trebuie gândită întreagă, chiar dacă punctele situate sub orizontul observatorului nu sunt vizibile simultan cu cele de deasupra lui." A se vedea wikipedia „sferă cerească" şi Gh. Chiș. *Astronomie. Manual pentru clasa a XII-a.* Editura didactică și pedagogică, București, 1998.

[19] Preot Profesor Doctor Ioan Rămureanu, *Istoria bisericească universală* (Bucureşti, 1992) şi Profesor Popescu Adrian, *Schisma şi unirea Bisericii,* (Bucureşti, 1954).

viziunea lor era o viziune teocentrică, adică o viziune care Îl punea pe Dumnezeu Tatăl în centrul universului. În acest sens, crezul de la Nicea a reprezentat o modalitate teocentrică de a ne raporta la existenţa lui Dumnezeu. Până în această perioadă istorică umanitatea a refuzat de la multe ori să creadă în faptul că Dumnezeu este autor al cosmosului şi a galaxiilor.

Din mai multe puncte de vedere crezul de la Nicea a însemnat o profundă schimbare a raportării omului faţă de cosmos care nu mai era chemat să privească cosmosul numai prin ochii ştiinţei şi trebuia să vadă cosmosul şi prin ochii credinţei, adică să fie încredinţat că cosmosul nu este existent prin sine ci a fost produsul creaţiei lui Dumnezeu.[20] Această expresie dogmatică şi teologică avea să primească o formă ortoddoxă de crez liturgic. Imnul Lumină lină din cultul ortodox de la slujba de seară ne îndeamnă să ne adresăm lui Dumnezeu ca şi „Tatălui ceresc," în sensul că Dumnezeu Tatăl ceresc este autor al luminii create şi a celei necreate.[21]

La sfârşitul Evului mediu şi începtul antichităţii, spiritualitatea şi pnevmatologia ortodoxă au intrat în aşa numita perioadă patristică sau patrologică. Ce a fost perioada patristică? „**Patrologia** este studiul scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii Creștine, disciplină cunoscută și sub denumirea de „Patristică" sau „Studii patristice".[22] Perioada patristică sau patrologică este o perioadă din trecutul umanităţii care a perfecţionat relaţia liberă cu Dumnezeu Tatăl. Se numeşte perioadă patristică fiindcă centrul tuturor studilor teologilor a fost pe aspectul paternităţii lui Dumnezeu şi pe relaţia paternă a omului cu Dumnezeu. Plecând de la bazele teologice ale Noului Testament, Sfinţii Părinţi aveau să elaboreze o teologie savantă a paternităţii lui Dumnezeu. De fapt marii sfinţi părinţi din această perioadă şi în special din perioada sinoadelor ecumenice nu au făcut decât să adâncească acest mare adevăr teologic pe care l-au primit de la Domnul Iisus Hristos. Simplu fapt de a fii fiul lui Dumnezeu a implicat cu sine o elaborare a teologiei filiaţiei omului faţă de Dumnezeu.[23] Oricum cine au fost principalii sfinţi părinţi ai perioadei patristice a Bisericii: în primul rând am putea numii pe Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Teodor Studitul, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Arsenie cel Mare, Evagrie Ponticul sau Origen şi enumerarea ar putea

---

[20] În acest sens, ceea ce este propriu Sinodului de la Nicea a fsor „încredinţarea" în faptul că Dumnezeu este autor al cosmosului şi nu cum credeau alte filosofii sau curente sincretice de la sfârşitul antichităţii şi începutul evului mediu că cosmosul nu a fost creat de Dumnezeu ci avea în sine o cauză de sine stătătoare. O lucrare fundamnetală pe această temă avea să devină cea a suedezului Lars Thumberg, *Omul şi cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul,* (Editura Institutului Biblic, EIBMBOR, 1999).

[21] În istoria ortodoxiei doi mari teologi aveau să se ridice care au elaborat o teologie a luminii lui Dumnezeu. Aceştia au fost Sfântul Simon Noul Teolog şi mai apoi Sfântul Grigorie Palama. Teologii au orivit lumina lui Dumnezeu cu extrem de mult interes. Este lumina lui Dumnezeu fizică cum este lumina soarelui şi a planetelor din cosmos? În special Sfântul Grigorie Palama a subliniat că Dumnezeu este autorul luminii fizice [ceea ce ştiinţa numeşte fotologie]. A se vedea noile studii referitoare la conpoziţia fotonului. http://ro.wikipedia.org/wiki/Foton.

[22] Această perioadă de istorie şi spiritualitate ne-a lăsat o operă monumentală care a fost grupată în două mari secţiuni: 1. părinţii de limbă greacă [în 161 de volume] şi părinţii de limba latină [în 221.de volume]. O ediţia integrală a acestor scrieri a fost publicată de Jean Paul Migne.

[23] Dintre mairi patrologi ai vremurilor contemporane am putea să amintim pe Monique Alexandre, Marguerite Harl, Enrico Norell, Juan José Ayan Calvo, Attila Jakab, Alain Le Boulluec, Giovanni Filoramo, Jean-Noël Guinot, Lucian Turcescu, Î.P.S. Nicolae Corneanu, Ysabel de Andia, Marie-Hélène Congourdeau, Marius Cruceru, Paul Géhin, Giulia Sfameni Gasparro şi Lorenzo Perrone. O lucrare dedicată patrologilor avea săî fie cea a lui Cristian Bădiliţă, *Ştinţă dragoste credinţă, convorbrii cu patrologi europeni,* (Bucureşti, 2008).

continua. Toţi aceşiti sfinţi ai trectului au fost extrem de productivi în ceea ce priveşte elaborarea unei doctrine despre Dumnezeu Tatăl.

Sfinţii Părinţi au considerat că dacă prin raţiune şi ştiinţă, pe cale logică omul poate ajunge la „existenţa lui Dumnezeu," prin credinţă şi prin faptele bune şi creştineşti omul poate nu numai să ajungă la realitatea existenţei lui Dumnezeu ci şi la paternitatea lui Dumnezeu. Conform Sfinţilor Părinţi ai ortodoxiei, faptele bune ale omului pot să îl facă pe om fiu al lui Dumnezeu în timp ce faptele rele ale vieţii omului şi a răutatea omului îl pot duce la pierderea raportului intim de paternitate cu Dumnezeu. Acest fapt, însă trebuia pus în armonia cu mentalitatea vremurilor de atunci din secolul al IV-lea. S-au convocat astfel mai multe Sinoade Ecumnice [ortodoxia recunoaşte canonicitatea numai a şapte sinoade ecumnenice] care au elaborat doctrina şi învăţăăturile paternităţii lui Dumnezeu pe înţelesul lumii de antunci. Sinoadele Ecumenice au corespuns cu această perioadă patristică care s-a extins pe mai bine de 400 de ani.[24]

Dacă prin fapte bune şi prin evlavie faţă de Dumnezeu, omul poate ajunge la un raport patern cu acesta, omul trebuie să ştie că acest raport trebuie menţinut permenant prin rugăciune şi participarea la tot cultul Bisericii Nu este destul a ajunge la stadiul de fiul al lui Dumnezeu prin înfierea în Domnul Iisus Hristos, ci trebuie să ajungem şi la menţinerea stării de filiaţie a omului faţă de Dumnezeu Tatăl.[25]

Dumnezeu Tatăl este centrul patristicii ortodoxe. Patrologia este dincolo de orice studiul sistematic al paternităţii lui Dumnezeu. „Τον όρο *Πατρολογία* έκανε χρήση πρώτος ο διαμαρτυρόμενος θεολόγος Γκέρχαρντ όταν εξέδωσε σύγγραμμα στο οποίο εξετάζονταν οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς από του Ερμά μέχρι του Βελλαρμίνου, και που έφερε τον τίτλο «*Patrologia*» (Ιένα (1653). Σύμφωνα μ´ αυτό, η πατρολογία, ασχολούταν περισσότερο με τον βίο και τη συγγραφική δράση και πολύ λιγότερο, μέχρι και καθόλου, με το περιεχόμενο της διδασκαλίας των συγγραφέων, ίσως με κάποιες εξαιρέσεις όταν αυτές συνδέονταν έντονα με την προσωπικότητα αυτών των συγγραφέων, ασχολούμενη έτσι κυρίως με τη γνησιότητα ή μη των έργων τους, τις επιδράσεις που δέχτηκαν καθώς και τις πηγές που χρησιμοποίησαν. Ο δε όρος τόσο δε γενικεύτηκε που δεν περιελάμβανε μόνο τους εκκλησιαστικούς πατέρες αλλά και τους εκκλησιαστικούς συγγραφείς ακόμη δε και τους αιρετικούς συγγραφείς, χωρίς και να εξετάζεται στην πρώτη εκείνη έκδοση η συγγραφική δράση των ορθοδόξων. Αυτός ήταν και ο λόγος που η έκδοση του παραπάνω συγγράμματος δημιούργησε μεγάλη αντίδραση με προτίμηση του τίτλου «χριστιανική γραμματολογία των οκτώ πρώτων αιώνων», ή «ιστορία της αρχαίας χριστιανικής γραμματολογίας». Ανεξάρτητα όμως αυτού, καθίσταται καταφανές πως ο όρος πατρολογία, με μία ακριβώς λέξη εκφράζει το «κατά συνθήκη» ζητούμενο. Αξιοπρόσεκτο πάντως είναι το γεγονός ότι η Πατρολογία δεν εξετάζει όλους τους συγγραφείς, δηλαδή και των ιερών κειμένων — βιβλίων, είτε της Παλαιάς Διιαθήκης, είτε και της Καινής, αλλά μόνο ...τους μετέπειτα της καινής Διαθήκης."[26]

O persoană centrală a patrologiei ortodoxe a fost Sfântul Nichifor Patriarh al Constantinopolului (758-828 după Hristos). Acest sfânt a fost un sfânt care s-a implicat foarte mult la Sidnul Şapte Ecumenic şi care a elaborat doctrina despre cinstirea icoanelor şi despre icoana lui Dumnezeu Tatăl. La sinodul şapte ecumenic şi mai apoi prin Dionisie din

[24] Primul sinod Ecumenic al avut loc la anul 325 şi ultimul sinod ecumenic la anul 787 după Hristos.
[25] http://www.patristique.org.
[26] A se vedea wikipedia πατρολογια.

Furna s-a elobrat cum trebuie redactată icoana lui Dumnezeu Tatăl.[27] Evident periaoda patristică de care vorbim a avut mai multe reprezentări a icoanei sau chipului lui Dumnezeu Tatăl. Pictorii şi graficienii şi-au ridicat semne de întrebare despre cum trebuie să realizăm pe Dumnezeu Tatăl. Astfel cea mai celebră şi mai constacrată icoană patristică a lui Dumnezeu Tatăl a fost cea din perioada patristică.[28]

Prin urmare timp de mai bine de 400 de ani toată teologia sinoadelor ecumenice s-a bazat pe teologia paternităţii lui Dumnezeu. Părinţi, scriitori bisericeşti, erudiţi creştini cu toţii au pus tot ceea ce aveau ei mai bun în slujba crezului în „Tatăl cel din ceruri" al ortodoxiei. Avea să fie oare în zadar această perioadă lungă din istoria ortodoxiei deşartă şi fără nici un rost? Este adevărat că sfinţii Părinţi din epoca sinoadelor eucmnice nu au fost prea mult interesaţi de definirea universului şi a cosmosului, ceea ce a fost pentru mulţi un punct de ignoranţă sau de tragere înapoi a ortodoxiei, totuşi, părinţii sinaodelor ecumenice au pur credinţa şi viaţa lor curată în slujba cinstirii lui Dumnezeu şi a lui Hristos. Pentru ei iubirea faţă de Dumnezeu Tatăl a fost centrală. Probabil că şi astzăi noi cei din secolul al XXI-lea datorăm o parte a patrimoniului ortodoxiei lor, celor din primele secole ale ortodoxiei.

Pnetru sfinţii părinţi, teologia iubirii lui Dumnezeu şi a paternităţii lui Dumnezeu nu a fost doar o simplă metaforă ci o realitate vie a experinţei lor a credinţei. Pentru toţi Sfinţii Părinţi Dumnezeu a fost „Tatăl ceresc," autor al cosmosului şi al omului deopotrivă. Paternitatea lui Dumnezeu a fost din acest punct de vedere o realitate cosmică. Existenţa lui Dumnezeu era un adevăr absolut având în vedere că la vreema sfinţilor părinţi nu existau doctrine ateiste cum avem în zilele noastre. Credinţă în Dumnezeu Tatăl şi în puterea lui mântuitoare era o pentru Sfinţii Părinţi ai trecutului o realitate inconstabilă. Patrologia ortodoxă este şi astăzi o mărturie a acestei perioada de reuşită a crezului creştin. Sfinţii Păprinţi au ajuns să fie numiţi „Părinţi" tocmai din cauza teologiei lor patristice adică a crezului lor în paternitatea lui Dumnezeu.

Din această perioadă a rămas obiceiul ca cei care au mărturit paternitatea lui Dumnezeu prin sfinţenia vieţii lor să fie numiţi Sfinţi Părinţi. Astfel, mai mulţi teologi şi istorici au mărturisit că perioada patristrică s-a încheiat odată cu cel de al şaptelea sinod ecumenic. Alţi teologi sunt de părere că perioda pattologică s-a încheiat cu Sfântul Simeon Noul Teolog. În cele din urmă mai mulţi istorici au afirmat că perioada patristică s-a încheiat odată cu căderea Constantinopolului la anul 1453. marea majoritate a patrologilor susţin că de fapt trăim într-o epocă neopatristică. Unii teologi sunt de părere că această epocă neopatristică ar fii început cu marii teologi ai secolului al XX-lea cum au fost Iustin Popovici, Geoges Florovsky, Vladimir Lossky, John Meyendorf, Dumitru Stăniloae sau Patriarhul Atenagora.[29]

---

[27] Teologia ortodoxă considră că pentru artiştii şi pictorii care vor să picteze icoana lui Dumnezeu Tatăl sau vor să reprezinte vizual sau grafic pe Dumneezu Taăl cel mai protrivit mod de a face acest lucru este în spiritul Erminiilor lui Dionsie din Furna. O variantă completă a lucrării lui Dionisie din Furna a fost tipărită la Editura Sofia din Bucureşti în anul 2000.

[28] În această perioadă, ceea ce a dus la marea controversă de la Sindoul al VII-lea Ecumenic s-a elaborat normele de pictare ale icoanei Treimii care includea în centru pe Dumnezeu Tatăl. O lucrare fundamentală pe această temă a fost scrisă de Părintele Ieromonah Gabriel Bunge, *Icoana sfintei Treimin a cuviosului Andrei Rubliov,* (Editura Deisis: Sibiu, 1996).

[29] Pattriarhul Ecumenic Atenagora a fost şi el a parte dina ceastă mişcare neopatristică în special în anul 1963 când a ridicat anatematismele dela marea schimsă de la anul 1054. Fără nici o îndoială că Patriarhul Athenagora Spirou a fost o personalitate marcantă pentru patristica şi pentru ecleliologia secoului al XX-lea.

„Născut în oraşul Vasilikon din regiunea greacă Epir, pe numele său adevărat Aristokles Spyrou, viitorul patriarh nu a avut parte de o copilărie prea fericită. Pe când el avea doar 13 ani, mama sa a trecut la cele veşnice. Îndurerat, şi-a continuat studiile, alegând calea teologiei. După încheierea cursurilor la Şcoala patriarhală din Halki, a intrat în monahism, fiind hirotonit ca diacon. Cunoscând inteligenţa sa nativă şi râvna pentru învăţătură, arhiepiscopul Meletie al Atenei l-a ales drept secretar personal. În timp, Atenagora a dobândit o funcţie mai importantă, odată cu alegerea lui Meletie drept patriarh ecumenic. La trei ani de la acest moment, în 1922, Atenagora este ales mitropolit de Corfu, datorită implicării sale în activitatea socială. Începând cu anul 1930, tânărul mitropolit este nevoit să facă faţă unei noi provocări din punct de vedere pastoral: este ales ca arhiepiscop al Americilor de Nord şi de Sud. Uriaşa zonă pe care trebuia să o acopere l-a solicitat destul de mult, dar a reuşit să facă faţă cu succes nevoilor şi problemelor apărute. Din cauza disensiunilor politice din ţară, eparhia fusese împărţită în două. Atenagora a ales să centralizeze totul, numind doar episcopi-vicari, pentru a evita eventuale conflicte sau viitoare schisme. Cu toate acestea, au existat şi unele momente dificile, pe care le-a depăşit cu dragoste, blândeţe şi răbdare. A reuşit să facă multe schimbări importante în eparhia sa. Astfel, a înfiinţat o asociaţie caritabilă, un orfelinat şi, cel mai semnificativ, Seminarul ortodox „Sfânta Cruce“. Era primul seminar ortodox grec din America.”[30]

Prin urmare, concepţia ortodoxă despre paternitatea lui Dumnezeu a avut ample implicaţii în aspectul neopatristic al Bisericii. Dincolo de a fii o problemă sexaulă a defierenţeiri masculin şi feimin, teologii ortodocşi au privit paternitatea lui Dumnezeu ca şi o metodă de aplicat în viaţa teologică. Astfel, cel mai mare rang eclesial a devenit rangul de patriarh.[31]

Oricum soluţionare problemei patriarhilor în ortodoxia răsăriteană a fost în cele din urmă realizată de Patriarhia Ecumenică. Se cunosc astfel începând cu perioada apostolică peste 300 de patriarhi ecumenici.[32] Dintre toate cultele şi relgiile existenţe până în ziua de azi ortodixia a fost cea mai perseverentă în ceea ce priveşte cultul şi credinţa în Dumnezeu

---

Nu trebuie să uităm că el a fost cel care a fost patriarg ecumenic al Bisericii Ortodoxe într-o perioadă de criză deplină [este vorba de perioada războului rece]. Patriarhul Athenagora a fost patriarh ecumenic între 1948 şi 1972.

[30] http://www.ziarullumina.ro/articole;1492;0;25631;0;Patriarhul-ecumenic-Atenagora-I-ierarhul-reconcilierii.html.

[31] O patriarhie antică a fost cea de la Antiohia din Beirutul de azi. „De-a lungul perioadei pre-niceene și a perioadei Sinoadelor Ecumenice, teologia creștină cu centrul la Antiohia se concentra mai ales pe lectura literală a Sfintei Scripturi și pe evenimentele istorice din viața lui Hristos, în defavoarea interpretărilor filosofice sau alegorice ale acesteia, așa cum era ea practicată în Alexandria. Teologia antiohiană, deși insista asupra dimensiunii mai "pământești" a interpretării, ținea cont și de importanța studierii sensurilor spirituale, mai adânci ale Scripturilor. Aceste două perspective teologice au ajuns să fie cunoscute respectiv ca Școala antiohiană și Școala alexandrină, reprezentate de marile instituții catehetice din părțile acelea. Printre principalele figuri cărora le sunt asociate începuturile școlii antiohiene, îi amintim pe Lucian din Antiohia si Paul din Samosata, dar adevărata ei formare este datorată unor scriitori ca Diodor din Tars, Ioan Hrisostom, Teodor al Mopsuestiei, Nestorie și Teodoret de Cyr. Uneori, diferența între cele două perspective a provocat conflicte înlăuntrul Bisericii, tensiunile atingând punctul culminant îndeosebi în timpul disputelor asupra arianismului și nestorianismului. Sfinți ca Ioan Hrisostom sunt priviți întrucâtva ca autori ce au sintetizat cele două perspective teologice - cea antiohiană și cea alexandrină -, iar școala antiohiană de teologie, ai cărei susținători rătăciți au creat arianusmul si nestorianismul, a ajutat totodată Ortodoxia în lupta împotriva devierilor din cadrul școlii alexandrine, precum apolinarismul și eutihianismul.” http://ro.wikipedia.org/wiki/Patriarhia_Antiohiei.

Tatăl. Acest şir impresionant de patriarhi ecumenici a fost dovadă cea mai evidentă a neopatristicii moderne.[33]

Prin urmare tradiţia neopatristică este o continuare a tradiţiei patrologice a sfinţilor părinţi. „Icons depicting God the Father do not conform to the teachings of the Seventh Ecumenical Council. God the Father is invisible and not able to be depicted. Since Christ was born of the indescribable Father, the Father cannot have an image. But icons such as the *Ancient of Days icon* depict God the Father as an old man with a white beard, sometimes at the top of other icons. Russian *Trinity icons* sometimes show Christ and the Father setting on two thrones with a dove between them. Another icon, that depicts the Father, is the *Paternity icon*. It also depicts God the Father as an old man with a white beard with the young boy Jesus, sitting on his lap, holding a dove."[34]

Este cât se poate de clar că Dumnezeu este mai mult decât orice sursă a teologiei patristice. Caracterul patristic al teologiei s-a datorat în special periodei sinoadelor ecumenice. Sinoadele ecumenice au fost cele care au elaborat teologia paternităţii lui Dumnezeu. În aceasră perioadă am putea spune că s-a elaborat concepţia de patriarhie în sens ortodox. De la vremea sinoadelor ecumenice ortodoxia nu a mai modificat cu nimic concepţiile de ortodoxie ale iubirii lui şi vieţuirii în Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl avea să devină după sinoadele ecumenice centrul teologiei patristice. Catedrala Sfânta Sofia din Constatinopol [actualul Istambul] a fost mai mult decât orice un simbol al paternităţii lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu a fost văzută în primul rând ca şi un fel de relaţionare cu sursa existenţei. Tot în perioda sinoadelor ecumenice a apărut şi s-a dezvoltat mai mult decât orice ceea ce am putea denumii „filosofia paternităţii lui Dumnezeu." Dacă Dumnezeu era părintele omului atunci cu siguranţă că putea exista şi o filosofie a paternităţii lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu a fost subiectul filosofiei bizantine.[35]

Filosofia bizantină a fost fără nici o îndoială filosofia înţelepciunii lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl era privit în imperiul bizantin ca şi sursă a înţelepciunii. Astfel în special în mişcările filosofice elene s-a elaborat o filosofia care a ajuns în cele din urmă să exagereze: este vorba de doctrina de specific gnostic a „înţelepciunii lui Dumnezeu."[36] Astfel catedrala

---

[32] Pentru a listă completă a patiarhilor ecumenici de după Domnul Iisus Hristos a se vedea site-ul patriarhiei ecumenice de la Istambul [Constantinopol] http://www.patriarchate.org/patriarchate/patriarchs.

[33] În prezent Patriarh Ecumenic este Sanctitatea Sa Bartolomeu http://www.ziarullumina.ro/articole;1481;0;47398;0;Patriarhul-Bartolomeu.-O-viata-dedicata-slujirii-Bisericii.html. Aceasta ne arătată că ortodoxia nu a renuţat la crezul antic în paternitatea lui Dumnezeu. De fapt toată forma de organizare a Bisericii Ortodoxe este una Patriarhală. Modul Patriarhatului şi în special al patriarhatului ecumenic este unl care îl are ca şi model pe Dumnezeu Tatăl.

[34] http://orthodoxwiki.org/God_the_Father.

[35] O lucrare fundamentală referitoare la filosofia bizantină avea să fie cea a lui Basile Takis, *Filosofia bizantină,* (Editura Nemira: Bucureşti).

[36] G. Podskalsky, *Theologie und Philosophie in Byzanz: Der Streit um die theologische Methodik in der spatbyzantinischen Geistesgeschichte*, Munchen, 1977. Se ocupă cu problema conflictului asupra metodei teologice în Bizanț, în secolele 14 și 15, dar prezintă și idei mai generale cu privire la relație dintre filosofia bizantină și teologie. Argumentează că, deoarece în Bizanț teologia nu a devenit o știință cu metodă și epistemologie proprie, limita între teologie și filosofie a răămas clar definită, filosofia păstrându-și astfel autonomie, spre deosebire de spațiul apusean. H. Hunger, *Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner*, Munchen, 1978, cu un capitol despre filosofia bizantină. Conține conspecte ale unui număr mare de opere filosofice bizantine. K. Oehler, *Antike Philosophie und Byzantinisches Mittelalter*, Munchen, 1969. Argumentează că gândirea filosofică în Bizanț a ajuns la soluții originale, acest lucru fiind facilitat tocmai de asocierea ei cu teologia. J. Beckmann, *Geschichte der Philosophie*, ed. K. Vorlander, 1990. Conține un capitol

centrală a imperiului bizatin a fost denumită „Sfânta Sofia” Αγια Σοφια. Sfânta Sofia a devenit o doctrină teologică a bizatinilor care din nefericire au idolatrizat înţelepciunea lui Dumnezeu. Noua filosofie bizantină care a primit cu sine „aroma spiritului sinoadelor ecumenice” era o filosofie care căuta să arate că persoana lui Dumnezeu tatăl se caracteriza cel mai mult prin înţelepciune. Aceasta a fost de fapt o mare deformare a teologiei paternităţii lui Dumnezeu în care aspectul înţelepciunii lui Dumnezeu este doar o simplă trăsătură a caracterului lui Dumnezeu. Unde a eşuat teologia bizatină a fost eventual în mutaţia de pe caracterul iubirii paterne a lui Dumnezeu pe caracterul înţelepciunii paterne a lui Dumnezeu. Aceasta a fost în special din cauza presiunilor făcute de filosofii bizantini de acceptare a „canonului filosofic antic.”[37]

Prin urmare filolosofia avea să devină mai multe decât orice ceea ce am denumii mai mult decât orice „simbolul patzernităţii lui Dumnezeu.” Din mai mult punct de vedere implicaţiile în teologia paternităţii lui Dumnezeu au devenit mai mult decât orice implicaţii ale filosofiei bizatine mai mult. Faptul de a fii încăpăţânaţi a făcut ca mai mulţi bizantini să pună filosofia mai presus de cât relaţia cu paternitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu era pentru bizatini este adevărat nu un Tată iubitor ci mai mult un Tată autor al înţelepciunii şi al setei de filosofie. Este adevărat că filosofia paternităţii lui Dumnezeu nu a fost elaborată până la vremea sinoadelor ecumenice. Avântul luat de filosofii bizatini a fost însă din câte a demonstrat realitatea istorică mai amplu decât spiritualitatea sinoadelor ecumenice. Mai mulţi teologi ai periodei istorice dintre 325 şi 787 după Hristos au a firmat că de fapt filosofia bizatină a luat un curs seprat faţă de teologia pattiristică din acea perioadă. Se pare că filosofii şi teologii bizantini nu au fost din mai multe puncte de vedere pe aceiaşi undă de gândire cu teologii bizantini. Această sinziune dintre filosofia şi teologia bizantinilor a dus în cele din urmă în anul 1453 la căderea imperiului bizatin.

Oricum din perioda bizantină avem mai multe mărutrii a vieţii unor mari sfinţi patriarhi. Ar fii destul să enumerăm câţiva. Dintre cei mai de seamă am putea enumera pe

---

despre filosofia bizantină, în care susține importanța studiului logicii și metafizicii gânditorilor bizantini. Katerina Ierodiakonou, "Die theoretische und praktische Autonomie der Philosophie als Fachdisziplin in Byzanz", în: M. Asztalos et al. (eds.), *Knowledge and the Sciences in Medieval Philosophy*, Helsinki, 1990, pp. 233-236). Susține că activitatea filosofică din perioada bizantină trebuie considerată ca însemnând *faza medievală a filosofiei grecești*, absolut distinctă de ceea ce se cunoaște ca etapa finală a filosofiei antice și de asemenea diferită de teologia Părinților Bisericii. N. Matsoukas, *Ιστορια τής Βυζαντινης Φιλοσοφιας* (în limba greacă), Tesalonic, 1994. (Tradusă în românește de C. Coman și N. Deciu, Editura Bizantină, București). O elaborare sistematică în care autorul discută conceptual filosofia bizantină, organizat în funcție de tematica ontologică, antropologică, etică, estetică și gnoseologică. A. de Libera, "La Philosophie a Byzance", în: *La philosophie medievale*, Paris, 1995. L. Brisson, "L'aristotelisme dans le monde byzantin", "Le monde byzantin et la philosophie grecque", în: M. Canto-Sperber (ed.), *Philosophie Grecue*, Paris, 1997. L. Couloubaritis, *Histoire de la philosophie ancienne et medievale*, Paris, 1998. Katerina Ierodiakonou (ed.), *Byzantine Philosophy and Its Ancient Sources*, Clarendon Press, Oxford, 2002. Un meritoriu volum cu cercetări recente la care au colaborat Sten Ebbesen, Paul Kalligas, Dominic O'Meara, Michael Frede, Jonathan Barnes, John Duffy, Borje Byden, Polymnia Athanassiadi, George Karamanolis.

[37] “Pentru mai mulţi filosofi şi erudiţi bizatini aristotelismul şi platonismul erau mai mult decât nişte simple curente sau opini filosofice ci au devenit mai mult decât orice adevărate religii. Aceasta fiindcă atât Platon cât şi Aristotel au ridicat problema existenţei lui Dumnezeu şi a raportării filosofice a omului lui Dumnzeu. Raportarea lor nu a fost una în spiritual paternităţii lui Dumnezeu ci mai mult în câmpul speculaţiei intelectuale. Katerina Ierodiakonou.a fost cea care a elaborat o filosofie a post bizatină dimpreună cu continuarea marilor filosofi bizatini cum ar fii: Nicolae din Methone, Nichifor Blemmydes, George Pachymeres, Varlaam Calabrezul, Georgios Gemistos Plethon.

doi mari sfinţi patriarhi ai Imperiului Bizatin. Este vprba de Sfântul Atanasie cel Mare Patriarh al Alexandriei şi Sfântul Chiril Patriarh al Ierusalimului. Conceptul de patriarh a fost specific Vechiului Testament. Dintre primii patriarhi ai vechiului testament putem animtii pe Avraam, Isaac şi pe Iacov. Aceştia trei sunt consideraţi protopatriarhii omenirii din punct de vedere spiritual. Evident ei au fost mai mulţi. Oricum spiritual Avraam a fost primul Patriarh al iudaismului. El este recunoscut şi de Biserică.[38]

Biserica Ortodoxă ştie de 142 de patriarhi ai Ierusalimului.

1. Dreptul Iacob (până în 62)
2. Simeon I (62-107)
3. Justus I (107-113)
4. Zaccheus (113-?)
5. Tobias (?)
6. Benjamin I (?-117)
7. Ioan I (117-?)
8. Matei I (?-120)
9. Filip (?-124)
10. Senecas (?)
11. Justus II (?)
12. Levi (?)
13. Efraim I (?)
14. Josif I (?)
15. Iudas (?-134)
16. Mark (134-185)
17. Cassianos (?)
18. Pouplios (?)
19. Maximos I (?)
20. Julian I (?)
21. Gaius I (?)
22. Gaius II (?)
23. Symmachos (?)
24. Julian II sau Valens (?)
25. Capion (?)
26. Maximos II (?)

---

[38] Referitor la instituţia patriarhatului există mai multe dispute şi în vremruile actuale referitor la faptul dacă Caiafa de pe vremea Noului Testament era sau nu patriarh. Biblia îl numeşte pe Caiafa mare preot şi nu patriarh. Oricum prerogativele lui Caiafa din timpul Domnului Iisus Hristos au fost fără nici o îndoială cele ale unui patriarh. Din punct de vedere ecclesial Caiafa avea să fie ultimul patriarh al Vechiului Testament. „**Caiafa** (gr. *Kaïaphas*) a fost Mare Preot al Sanhedrinului între anii 18-37 (sau 36) d.Hr. Prenumele lui era Iosif și era ginerele lui Ana. A fost destituit de Romani în anul 37 (sau 36) d.Hr., împreună cu procuratorul Pilat din Pont. Anchetarea lui Iisus Hristos s-a desfăşurat în casa comună a lui Anna şi Caiafa, sub conducerea lui Caiafa. Potrivit uneia din evanghelii, Iisus ar fi fost trimis la început de către Caiafa la socrul său Anna (Hannas), care l-ar fi retrimis înapoi la Caiafa (Kaiphas), declinând competenţa interogatoriului. A se vedea "http://ro.orthodoxwiki.org/Caiafa"

27. Antonios (?)
28. Valens (?)
29. Dolichianos (?—185)
30. Narcissus (185-212)
31. Dios (?)
32. Germanion (?)
33. Gordios (?)
34. Alexander (213-251)
35. Mozabanus (251-266)
36. Hymeneus (266-298)
37. Zambdas (298-300)
38. Hermon (300-314)
39. Macarius I (314-334)
40. Maximus III (334-348)
41. Cyril I (350-386)
42. John II (386-417)
43. Praylius (417-422)
44. Juvenal (422-458)
45. Anastasius I (458-478)
46. Martyrius (478-486)
47. Sallust (486-493)
48. Elias I (494-516)
49. Ioan III (516-524)
50. Petru(524-544)
51. Macarius II (544-552)
52. Eustochius (552-564)
Macarius II (564-575) second time
53. Ioan IV (575-594)
54. Amos (594-601)
55. Isaac (601-609)
56. Zacharias (609-632)
57. Modestus (632-634)
58. Sofronius I (634-638)
scaun vacantt (638-?)
59. Anastasius II (?-706)
60. Ioan V (706-735)
61. Ioan VI (735-760)
62. Theodor (760-782)
63. Elias II (782-797)
64. George (797-807)
65. Thomas I (807-821)
66. Vasile (821-842)
67. Sergius I (842-844)
scaun vacant (844-855)
68. Solomon (855-860)
scaun vacant (860-862)

69. Theodosius (864-879)
70. Elias III (879-907)
71. Sergios II (908-911)
72. Leontius I (911-929)
73. Athanasios I (929-937)
74. Nicholas (937)
75. Christodoulus I (937-950)
76. Agathon (950-964)
77. Ioan VII (964-966)
78. Christodulus II (966-969)
79. Thomas II (969-978)
scaun vacant (978-981)
80. Iosif II (981-985)
81. Orestes (986-1006)
scaun vacant (1006-1012)
82. Theophilus I (1012-1020)
83. Nicephorus I (1020-1048)
84. Ioannikios (1048-?)
85. Sophronios II (?-1059)
86. Efthimios I (?-1084)
87. Simeon II (1084-1106)
88. Savvas (1106-?)
89. Ioan VIII (1106-1156)
90. Nicholas (?-1156)
91. John IX (1156-1166)
92. Nikiphoros II (1166-1170)
93. Leontius II (1170-1190)
94. Dositheos I (1191)
95. Marcu II (1191-?)
scaun vacat (?-1223)
96. Euthemios II (1223)
97. Athanasios II (1224-1236)
98. Sophronios III (1236-?)
99. Grigorie I (?-1298)
100. Thaddeus (1298)
scaun vacant (1298-1313)
101. Athanasius III (1313-1334)
102. Grigorie II (1332)
103. Lazarus (1334-1368)
104. Arsenios (1344)
scaun vacant (1368-1376)
105. Dorotheos I (1376-1417)
106. Theophilos II (1417-1424)
107. Theophanes I (1424-1431)
108. Joachim (1431-1450)
109. Theophanes II (1450-1452)

110. Athanasios IV (1452-1460)
111. Jacob II (1460)
scaun vacant (1460-1468)
112. Avraam I (1468)
113. Grigorie III (1468-1493)
scaun vacant (1493-1503)
114. Marcu III (1503)
scaun vacant (1503-1505)
115. Dorotheus II (1506-1537)
116. Germanus (1537-1579)
117. Sophronius IV (1579-1608)
118. Theophanes III (1608-1644)
119. Paisios (1645-1660)
120. Nectarius (1660-1669)
121. Dositheus II Notarius (1669-1707
122. Chrysanthus (1707-1731)
123. Meletius (1731-1737)
124. Parthenius (1737-1766)
125. Ephraim II (1766-1771)
126. Sophronios V (1771-1775)
127. Abraham II (1775-1787)
128. Procopius I (1787-1788)
129. Anthimos (1788-1808)
130. Polycarp I(1808-1827)
131. Athanasius V (1827-1845)
132. Cyril II (1845-1872)
133. Procopius II (1872-1875)
134. Hierotheus (1875-1882)
135. Nicodemus (1882-1890)
136. Gerasimus (1891-1897)
137. Damianus (1897-1931)
138. Timotheos (1935-1955)
scaun vacant (1955-1957)
139. Benedict (1957-1980)
140. Diodoros (1981-200)
141. Irenaios (2001-2005)

142. Theofilos III (2005-prezent).[39]

[39] http://orthodoxwiki.org/Patriarch_of_Jerusalem.

CAPITOLUL 2

DUMNEZEU TATĂL ÎN CULTUL BISERICII ŞI ÎN ICONOGRAFIA ŞI ARTA CREŞTINĂ

„Unul Sfânt Unul Domn Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl”[40]

Aceasta este o scurtă formulă pe care o rostim în slujbele noastre duminicale. Cu toţii ne adresăm lui Dumnezeu ca şi unui Tată prin Domnul Iisus Hristos. Cutul ortodox este din acest punct de vedere cel care accentuiază paternitatea lui Dumnezeu şi înfierea omului în timp ce modalitatea de a arăta acest raport este mai mult decât orice viaţa Bisericii şi mai mult decât orice viaţa Bisericii Ortodoxe. Dumnezeu Tatăl este astfel centrul cultului în slujbele ortodoxe. Ştim despre Dumnezeu că descoperirea lui ca Tată este un lucru pe care trebuie să Îl menţinem. Forma de menţinere a relaţiei de parternitate cu Dumnezeu ca şi Tată este destul de arhaică în zilele noastre. Sfinţii Părinţi ai ortodoxiei au menţinut-o sub forma liturgică şi a ritualului ortodox.

Paternitatea lui Dumnezeu a fost dobândită de Sfinţii Părinţi prin fapte bune, prin iubire de semni şi prin tot ceea ce a însemant participarea la viaţa şi la cultul Bisericii. Pentru părinţii antici ai Bisericii Dumnezeu, dobândirea paternităţii lui Dumnezeu şi înfirea în Dumnezeu au fost cele mai semnificative şi mai importante aspecte ale vieţii. Paternitatea lui Dumnezeu Tatăl şi înfierea în Dumnezeu Tatăl trebuiau să fie nu numai realităţi dobândite ci şi menţinute. Astfel, în religiile de la începutul primului mileniu centrul vieţii religioase a fost accentul pe Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl şi paternitatea în Dumnezeu Tatăl avea să fie cea mai importantă ramură a teologiei ortodoxe. Centrul acestui crez avea să devină viaţa Bisericii care nu a fost atât de mult o viaţă tehnologică şi una cibernetică. Iubirea de Dumnezeu avea să devină cea mai centrală în realizarea sau dobândirea paternităţii lui Dumnezeu.

Sentimentul de paternitatea a lui Dumnezeu a primit mai multe forme de manifestare. Cea mai importantă manifestare a iubirii lui Dumnezeu şi în paternitatea Sa a fost mai mult decât orice semntimentul absolutului lui Dumnezeu. Dumnezeu era entitatea absolută a lumii şi a realităţii. Dincolo de tot ceea ce este real, Dumnezeu a fost Cel care faţă de lume crează şi El era creator în timp ce faţă de om era Tatăl dătător de viaţă. Sentimentul de a da viaţă era ceva care ţinea numai de Dumnezeu.

Astfel toate rugăciunile din cultul ortodox se încheie cu invocarea numelui lui Dumnezeu Tatăl. La fel de bine toate predicile şi omiliile din ortodoxie încept cu invocarea „în numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfânt....”[41] Principalele cărţi ale cultului ortodox au în centrul lor cultul lui Dumnezeu Tatăl. În Triodul ortodox găsim mai multe referinţe la

[40] Liturghia ortodoxă a Sfântului Ioan Gură de Aur, (EIBMBOR, 1997).

Dumnezeu Tatăl şi la raportarea filială pe care trebuie să o avem faţă de Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu implică cu sine filiaţia faţă de Dumnezeu. Raportul de filiere a omului faţă de Dumnezeu implică o iubire de Dumnezeu mai mult decât orice. De fapt centrul teologiei paternităţii lui Dumnezeu este mai mult decât orice iubirea totală şi definitivă a omului faţă de Dumnezeu la cel mai înalt nivel. O teologie de acest fel a fost elaborată astfel de părinţii Egiptului din secolul al IV-lea.[42] Sfinţii Părinţi au fost cei care au elaborat cel mai mult teologia paternităţii lui Dumnezeu ca şi o teologie a iubirii lui Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu a fost astfel centrul paternităţii şi a relaţiei paterne cu Dumnezeu. Aceasta însă putea duce la tot felul de excese. Aşa se face că s-a elaborat o teologie a iubirii paterne a lui Dumnezeu.[43]

---

[41] Principalii părinţi care au contribuit la formarea cultului ortodox centrat pe concepţia de paternitate a lui Dumneezu sunt următorii: Clement Romanul; Epistula lui Barnaba; Păstorul lui Herma; Hronografia (scriitor Anonim); Dionisie Areopagitul; Ignatie al Antiohiei; Policarp din Smirna; Meliton din Sardes; Papias; - Taţian; Athenagora; Teofil al Antiohiei; Ariston; Eghesip; Policrate Efesinus; Teofil din Cezareea Palestinei; Serapion al Antiohiei; Iustin Martirul şi Filosoful; Hermia Filosoful; Irineu de Lyon; Clement din Alexandria; Gaius Romanul; Iuliu Africanul; Grigorie Taumaturgul Fileas, episcop de Thmuitan; Origen; Alexandru Licopolitan; Eustatiu Antiohianul; Marcel de Ancyra; Teodor de Heracleea; Eusebiu din Cezareea; Atanasie cel Mare; Chiril al Ierusalimului; Petru al Alexandriei; Apolinarie al Laodiceei; Diodor din Tars; Asterius; Nemesius; Evagrie Ponticul; Epifanie al Ciprului; Nonos; Grigorie de Nyssa; Ioan Gură de Aur (Hrisostom); Severian; Teofil Alexandrinul; Paladie Helenopolitanul; Filostroghie Istoricul; Proclu Constantinopolitanul; Marcu Diaconul; Socrate şi Sozomen Scolasticul; Hermia Sozomen; Chiril al Alexandriei; Ioan al Antiohiei; Teodoret de Cir Evdochia Augusta; Amoniu, prezbiter în Alexandria; Ghenadie de Constantinopol; Ioan Ludus Laurenţiu; Teodosie Diaconul; Eusebiu de Emesen; Flaviu Iustinian; Agapet Diaconul; Leontie de Bizanţ; Pavel Silentiarul; Procopie de Gaza; Alexandru Monahul; Cosma Indicopleustis; Procopie din Cezareea, istoricul; Maxim Mărturisitorul; Gheorghe Piside; Olimpiodor, diacon de Alexandria; Isihie, prezbiter de Ierusalim; Ioan Malalas; Teofilact Simocata; Ioan Damaschinul; Teodor Studitul; Nichifor, patriarh de Constantinopol Fotie, patriarh de Constantinopol; Arethas din Cezareea Capadociei; Teofan Mărturisitorul; Leon Gramaticul; Ioan Cameniates; Simeon cel Mare; Gheorghe Sincel; Iosif Genesius; Gheorghe Monahul; Constantin Porfirogenetul; Eunapie de Sardia; Simeon Metafrast; Leon Diaconul; Nichifor Focas; Ecumenius; Leon Prezbiterul; Simeon Noul Teolog; Gheorghe Chedrin; Ioan Scilize; Mihail Pselos; Nichifor Brienius; Constantin Manase; Mihail Ataliate; Ana Comnena; Teofan Cherameus; Ioan Cinamus; Eustaţie de Tesalonic; Ioil Hronograful; Nichita Honiatus; Gheorghe Acropolites; Gheorghe Pahimere; Nichifor Grigore; Grigorie Palama; Ioan Cantacuzino; Simeon, arhiepiscop de Tesalonic; Ioan Cananus; Ioan Anagnostul; Gheorghe Franţa; Gheorghe Codin; Mihail Glica Ioan Arghiropulos; Laonic Halcodil. Lista de părinţi ai Bisericii care au dezvoltat tradiţia paternităţii lui Dumneezu este mult mai mare.

[42] Subsumarea acestor învăţături patristice despre paternitatea lui Dumnezeu avea să fie grupată înt-ro serie de scrieri denumită de Părinţii Bisericii Patertic.astfel ştim de mai multe paterice. Exemplul cel mai clasic de pateric îl ştim de la Părinţii din deşertul egiptului, care s-au retras din lume pentru a se concentra referitor la paternitatea lui Dumneezu: http://www.pateric.ro/category/patericul-egiptean; Ştim despre Patericul atonit: http://www.pateric.ro/category/patericul-atonit/; există Patericul de la Optina; http://www.pateric.ro/category/patericul-de-la-optina/; Patericul georgian; http://www.pateric.ro/category/patericul-georgian; Patericul Lavrei peşterilor de la Kiev, http://www.pateric.ro/category/patericul-lavrei-pesterilor-de-la-kiev; mai avem Patericul secolului al XX-lea; apoi mai ştim de Patericul sfinţilor bătrâni, http://www.pateric.ro/category/patericul-sfintilor-batrini/ şi în cele din urmă ştim de Patericul solovieţului http://www.pateric.ro/category/patericul-solovetului. Patericele aveau să devină în ortooxie sumarizarea învăţăturilro care le avem despre Dumneezu Tatăl şi modul calor care au ajuns să se raportaze la Dumenezu ca şi la un Tată. Evident forma feminină a paternităţii lui Dumenezu a fost fost cea matericală. Astfel ştim de un Materic. http://www.scribd.com/doc/6374275/Matericul-Adunare-de-Cuvinte-Folositoare-Pentru-Maici.

[43] Imnul iubirii adresat de Sfântul Pavel corintenilor a fost astfel un imn al iubiri paterne a lui Dumnezeu. A se vedea prima epistolă către Corinteni.

Forma patericelor a fost fără nici o îndoială o teologie populară paternităţii lui Dumnezeu. Odată ce părinţii egipteni din deşertul Sketis au ajus la trăirea deplinătăţii paternităţii lui Dumnezeu ei au dat o formă populară. Această formă populară avea să devină cea a patericelor.[44]

„Zilnic înaltam rugaciuni catre Dumnezeu în Sfânta Treime slăvit şi către cei binecuvântaţi de El să fie mijlocitorii noştri: Maica Domnului, îngerii şi sfinţii. Rugaciunea Tatăl nostru ne-a învaţat s-o rostim Mântuitorul Hristos. Dupa ce S-a rugat într-un loc, unul dintre ucenicii Lui I-a zis: "Doamne învaţă-ne să ne rugăm, cum a învăţat şi Ioan pe ucenicii lui" (Lc. 11, 1). Dumnezeiescul Mântuitor a rostit Rugaciunea Domnească, una din cele mai însemnate, frumoase şi cuprinzătoare rugăciuni, care începe cu chemarea: "Tatăl nostru care eşti în ceruri", urmează apoi şapte cereri şi doxologia finală. De-a lungul veacurilor rugăciunea Tatăl nostru a fost tâlcuită de Sfinţii Părinţi şi scriitori bisericeşti ca de pildă: Tertulian, Origen, Ciprian, Grigorie de Nyssa, Fericitul Augustin, Maxim Mărturisitorul, şi nu în ultimul rând Sfântul Ioan Gură de Aur (+407), patriarhul Constantinopolului, precum şi de marii gânditori creştini din toate timpurile."[45]

S-a cazut de acord ca rugăciunea Tatăl nostru să rămână şi în secolul al XXI-lea sinteza teologiei paternităţii lui Dumnezeu. A ne adresa lui Dumneezu ca şi unui Tată este probabil una dintre cele mai mari chemări şi mai mari inocaţii pe care omul le poate adresa lui Dumnezeu. „Că n-a spus: "Tatăl meu care eşti în ceruri", ci: "Tatăl nostru", poruncindu-ne să înaltam rugăciuni pentru toţi oamenii şi să nu urmarim niciodata folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stârpeste duşmănia, doboară mândria, alunga invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăţilor, izgoneşte inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeaşi cinste şi împăratul şi săracul, pentru că participăm cu toţii, în comun, la cele mai mari şi la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obârşiei noastre de jos, când, de pe urma obârşiei noastre de sus, toţi suntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decât altul, nici bogatul mai mult decât săracul, nici stapânul mai mult decât sluga, nici domnul mai mult decât supusul, nici împăratul mai mult decât ostaşul, nici filosoful mai mult decât barbarul, nici înţeleptul mai mult decât prostul? Tuturor ni s-a daruit aceeasi nobleţe, învrednicindu-ne pe toţi la fel sa-I zicem lui Dumnezeu: "Tată" Deci după ce ne-a amintit de aceasta nobleţe, de darul cel de sus, de egalitatea de cinste dintre toţi oamenii, de dragoste, după ce ne-a depărtat de la pamânt şi ne-a urcat în ceruri, să vedem acum ce ne porunceşte să cerem. De altfel este îndestulător numai cuvântul "Tată", ca să ne înveţe toata virtutea. Că acela care-L numeste pe Dumnezeu "Taţă", si "Tată obştesc", trebuie să duca o astfel de viaţă încât să nu se arate nevrednic de această nobleţe şi să se străduiasca să fie egal cu darul primit."[46]

Prin urmare chemarea noastră este în cele din urmă la slujirea lui Dumnezeu ca şi la ascultarea de un Tată. În Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu este Tatăl nostru al tuturor. Dumnezeu este astfel tot ceea ce poate să îşi dorească un om sau ţelul ultim la care poate dorii un om să sjungă. Prin urmare, Dumnezeu ca şi Tatăl nostru este de mai bine de două

[44] O tâlcuire la rugăciunea Tatăl nostru a oferit-o regretatul teolog francez Olivier Clement. http://www.nistea.com/clement_tatalnostru.htm.

[45] http://www.ioanguradeaur.ro/carti/talcuire-la-tatal-nostru.

[46] A se vedea tâlcuirea Sfântului Ioan Hristostom la rugăciunea Tatăl nostru: http://www.ioanguradeaur.ro/354/talcuire-la-tatal-nostru.

mii de ani centrul tuturor rugăciunilor din lumea creştină. Fără nici o îndoială Dumnezeu Tatăl a devenit centrul iconografiei ortodoxe.[47]

„Biserica Ortodoxă și-a pus de nenumărate ori problema reprezentării lui Dumnezeu Tatăl în iconografie. Cel mai obişnuit simbol, dar și cel mai des întâlnit în Bisericile noastre, este chipul bătrânului, Celui Vechi de zile. Din acest motiv ne punem întrebarea în ce măsură poate fi pictat Primul Ipostas, în ce măsură poate fi reprezentată Dumnezeirea în chip omenesc? Poate îndrăzni cineva să spună că L-a văzut pe Dumnezeu Tatăl ca să-L poată picta, se întreaba Ilarie din Poitiers? În Ieșire 33,20 și în Judecători 13,22 este scris: ”Fața Mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate omul să vădă fața Mea și să trăiască”. Sfântul Evanghelist Ioan de asemenea afirmă: ”Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul Cel Unul născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18). Problema reprezentării lui Dumnezeu Tatăl s-a pus încă de la cel de al VII-lea Sinod Ecumenic. Chiar dacă nu a fost pe lista discuțiilor oficiale ale Sinodului, această temă a fost discutată. În discursurile rostite în cadrul Sinodului, Ioan din Tesalonic a afirmat: ”Noi facem icoane celor care au fost oameni și slujitori ai lui Dumnezeuși care aveau trup. Noi reprezentăm în chip trupesc nu ființe netrupești, iar dacă facem icoane ale lui Dumnezeu, adică ale Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, noi Îl reprezentăm întrucât el a fost văzut pe pământ, în timp ce se afla printre oameni”. Alți doi mari apărători ai sfintelor icoane, Sfântul Teodor Studitul și Sfântul Ioan Damaschin, s-au opus reprezentării lui Dumnezeu Tatăl. Ioan Damaschin afirmă: ”Nu Îl reprezentăm pe Domnul Dumnezeu , deoarece nu Îl vedem; dacă L-am fi văzut, L-am fi reprezentat”. De aici putem deduce care este ideea și legitimitatea care stă la baza pictării icoanelor. Fundamentul care permite apariția și existența icoanelor, după cum scrie monahul Grigorie Krug în *Cugetările unui iconograf despre sensul și menirea icoanelor*, constă în faptul că ele reprezintă ceea ce este vizibil și tangibil. Ulterior, în ciclul reprezentărilor au intrat și reprezentările îngerilor. După cum am observat, cel de al VII-lea Sinod Ecumenic consideră că este neporivit să-L reprezentăm pe Dumnezeu Tatăl, Care, după cuvintele lui Iisus Hristos (In. 1, 18), nimeni nu L-a văzut vreodată.”[48]

Prin urmare, în forma cultică icoana lui Dumnezeu Tatăl a devenit o formă generalizată din vremea sinoadelor ecumenice. Sinoadele ecumenice au elaborat de mai multe ori o teologie a „feţei lui Dumnezeu Tatăl.” Faţa lui Dumnezeu Tatăl a ajuns astfel să nu fie considerată o simplă pictură ci mai mult o icoană. Diferenţa dintre icoana lui Dumnezeu Tatăl şi imaginea lui Dumneezu Tatăl a fost o problemă care i-a preocupat pe

---

[47] Cristoph, Schönborn, *Icoana lui Hristos*, Editura Anastasia, 1996. Daniel Rousseau, *Icoana, Lumina Feței Tale*, Editura Sofia, București, 2004. John, Baggley, *Porți spre veșnicie, icoane și semnificația lor duhovnicească,* Editura Sofia, București 2004. Leonid, Uspensky, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă Rusă*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2005. Leonid, Uspensky; Vladimir, Lossky, *Călăuziri în lumea icoanei,* Editura Sofia, București, 2006. Michael Quenot, *Nevoia de icoană*, Editura Sofia, București, 2006. Michael Quenot, *Sfidările icoanei,* Editura Sofia, București, 2004. Monahul Grigorie, Krug, *Cugetările unui iconograf despre sensul si menirea icoanelor,* Editura Sofia, București, 2002. Paul, Evdochimov, *Arta Icoanei, o Teologie a frumuseții,* Editura Meridiane, 1992. Serghei, Bulgakov, *Icoana și cinstirea sfintelor icoane*, București, 2000. Sfântul Ioan, Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, Editura Institutului Biblic, București, 1998. Sfântul Ioan, Damaschin, *Dogmatica*, I și IV, 16, Editura Scripta, București, 1993. Sfântul Teodor, Studitul, *Iisus Hristos, Prototip al Icoanei Sale,* Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994. Theodor, Damian, *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003.

[48] http://www.cotelea.org/archives/55.

Sfinţii Părinţi ai Ortodoxiei. Ortodoxia a fost fără nici o îndoială religia icoanei lui Dumnezeu Tatăl. În toate reprezentările icoanei lui Dumnezeu Tatăl vedem cât se poate de mult aluzia din Vechiul Testament al Sfântului Prooroc Daniel care Îl numea pe Dumnezeu „Cel vechi de zile." Sindoul al şaptelea ecumenic de la anul 787 după Hristos a enunţat cât se poate de bine icoana lui Dumnezeu Tatăl.

„Icoanele care Îl reprezintă pe Dumnezeu-Tatăl nu respectă învăţăturile Sinodului al VII-lea Ecumenic. Dumnezeu Tatăl este nevăzut, astfel că nu poate fi reprezentat. Întrucât Hristos S-a născut din Tatăl indescriptibil, Tatălui nu Îi putem atribui o reprezentare proprie. Există însă icoane precum cea reprezentându-L pe *Cel Vechi de Zile*, reprezentându-L pe Tatăl ca pe un bătrân cu barbă albă, uneori deasupra sau în partea de sus a altor icoane. În icoanele ruseşti ale *Sfintei Treimi* uneori sunt reprezentaţi Tatăl şi Hristos şezând pe două tronuri, cu un porumbel între ei. O altă icoană care Îl reprezentă pe Tatăl este *Icoana Paternităţii*. Aici Îl reprezintă pe Dumnezeu Tatăl ca pe un bătrân cu barbă albă şi ţinându-L pe Iisus, copil, pe genunchi, în timp ce Acesta ţine în mână un porumbel."[49]

O iconografie a lui Dumnezeu Tatăl nu a fost ceva străin ortodoxiei. Centrul preocupăilor referitoare la iconografia şi iconologia lui Dumnezeu Tatăl au fost elaborate de sfinţii părinţi la ultimul sinod ecumenic. De la acest sinod s-au scrus mai bine de 1200 de ani din punct de vedere istoric. Totuşi, în ceea ce priveşte raportarea la icoanele paternităţii lui Dumnezeu sau la modul de a Îl reprezenta pe Dumnezeu Tatăl, Sinodul al şaptelea ecumenic este încă actual. „Iar dacă spune cineva că Dumnezeu nu-I posedă în mod ipostatic pe Cuvântul şi pe Duhul, aşa cum omul le are pe ale sale, chiar şi aşa mai ales se dovedeşte a fi lipsit de evlavie, faţă de mărturisirea Sfintei Scripturi, care-l arată pe Cuvântul lui Dumnezeu viu petrecând în cer, pe Acelaşi ca pe Înţelepciunea cea vie îl vesteşte, şi care avea întru Sine pe Duhul cel Sfânt şi înţelegător; şi iarăşi pe Preasfântul Duh al lui Dumnezeu îl vesteşte ca fiind viu şi de-viaţă-făcător. Aşadar, este lipsit de evlavie cel ce leapădă în chip ateu pe Cuvântul cel viu al lui Dumnezeu şi pe Duhul, nevăzând că el însuşi este făptură, cu toate că Ziditorul este iconizat într-o oarece măsură în el, însă ceea ce are întru sine deţine ca pe o însemnare, iar nu ca adevăr. Căci, Dumnezeu veşnic fiind, îi are pururea fiinţând pe Cuvântul şi pe Sfântul Duh cel viu. Iar îngerii şi oamenii, făcuţi fiind din cele ce nu sunt, nu sunt veşnici, şi de aceea sunt schimbători şi au cuvânt nu ipostatic, ci schimbător. Pentru aceasta, numai Tatăl este Dumnezeu adevărat, ca Cel ce este veşnic Tată; şi Tată nu al nostru, al celor ce mai pe urmă am fost făcuţi; căci dacă ar fi aşa, ar putea zice cineva că El a devenit Tată la un moment dat. Iar deşi este numit uneori Tatăl nostru, aceasta este după har, pentru că El ne-a făcut pe noi, dar nu din fiinţa Sa. Căci dacă ar fi în acest fel n-ar fi desăvârşit; dar noi nu suntem după fire dintru El, ci ne-a făcut din cele ce nu sunt. Pentru aceasta, de vreme ce Dumnezeu este atotdesăvârşit, este veşnic Tatăl celui de o fiinţă cu El, dimpreună cu El unit şi fără de început Cuvânt, şi al Duhului cel de-viaţă-făcător."[50]

Prin urmare teologia lui Dumnezeu ca şi paternitate este un lucru care a fost profund de mult în preocuparea sfinţilor părinţi. Prin urmare cel mai sfânt ideal al Părinţilor Bisericii

---

[49] A se vedea orthodoxwiki la Dumnezeu Tatăl.

[50] http://www.ziarullumina.ro/articole;1493;0;40944;0;Sfantul-Simbol-al-credintei-ortodoxe---hotarul-evlaviei-si-pecetea-teologiei-Sfintilor-Parinti.html.

a fost a obţine şi a menţine iubirea paternă a lui Dumnezeu. Acesta a fost temeiul relaţiei de fiiliere spirituală a părinţilor din orientul creştin. Prin urmare, ceea ce ştim despre Dumnezeu este că celor cuvioşi şi credincioşi o „faţă a lui Dumnezeu” dincolo de cea de creator a fost cea de Tată. Astfel, diferenţa dintre tatăl biologic şi Dumnezeu Tatăl este una care priveşte mai mult caracterul creator al lui Dumnezeu. În timp ce Dumnezeu Tatăl este creator, tatăl biologic al omului este născător. Naşterea omului nu este o naştere din Dumnezeu sau de la Dumnezeu, dar în orice caz, Dumnezeu a creat totul prin puterea Sa. Creaţia primară a omului a fost fără nici o îndoială o „naştere a lui Dumnezeu.”[51] Creat de Dumnezu ţelul final al omului nu putea fii decât viaţa în Dumnezeu.

Dumnezeu Tatăl avea să devină mai mult decât orice centrul iubirii teologice. Iubirea teologică era mai mult decât orice faţă de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl avea să fie mai mult decât orice ţelul final al iubirii omului. Prin urmare, în special cultul Bisericii şi iconografia ortoodoxă sunt cele care au fost puse în slujba idealului de paternitate a lui Dumnezeu. Dumnezeu ca şi Tată şi omul ca şi fiu al lui Dumnezeu a fost unul dintre cele mai vechi idealuri din istoiria religilor. Ceea ce a fost cel mai evident a fost faptul că ortodoxia a epurat toate doctrinele eronate referitoare la filiaţia sau la paternitatea lui Dumnezeu Tatăl în relaţia cu omul, le-a oferit o modalitate cât se poate de ortodoxă de expresie.[52]

O altă lucrare pe care o avem pe această temă este mai mult decât orice iubirea lui Dumnezeu şi dincolo de orice raportarea acestei iubiri ca fiind capabilă de a primii un răspuns în faţa iubirii lui Dumnezeu Tatăl care este dincolo de sentimentele lui Dumnezeu ca şi creator al omului. Dumnezeu l-a creat pe om. Omul trebuie să Îl iubească pe Dumnezeu mai mult decât orice. Iubirea de Dumnezeu este sentimentul fundamental al

[51] Naşterea omului din Dumnezeu a fost chiar creaţia lui. Dacă creaţia omului a dus la un raport de creatură-Creeator, Domnul Iisus Hristos a adus din puct de vedere teologic un raport de Tată şi fiu între Dumnezeu şi om. Astfel, din acest punct de vedere mântuirea omului înseamă „înfierea lui în Domnul Iisus Hristos.” „Am văzut până acum câteva aspecte ale mântuirii noastre, care îşi au izvorul în jertfa Domnului Isus şi prin care sunt anulate efectele păcatului în vieţile celor mântuiţi. Astfel, mântuirea include: 1. Refacerea relaţiei cu Dumnezeu, care anulează vrăjmăşia cauzată de păcat. 2. Justificarea, prin care e anulată vinovăţia. 3. Răscumpărarea, prin care e anulată starea de robie spirituală. 4. Regenerarea, prin care primim o natură nouă. 5 Iertarea, prin care e anulată datoria noastră. 6. Curăţia morală, prin care e înlăturată murdăria, întinarea produsă de păcat.â. Acum ne vom opri la un ultim aspect şi anume, adopţia, sau înfierea, adică a avea un nou statut.
Păcatul ne-a afectat şi în sensul că ne-a transformat în fii ai întunerecului şi copii ai mâniei, care aparţineam împărăţiei întunerecului. Prin mântuirea ce o avem în jertfa Domnului Isus, suntem transferaţi din împărăţia întunerecului în împărăţia Fiului lui Dumnezeu (Col.1:13) şi Dumnezeu ne adoptă în familia Lui, dându-ne dreptul să ne numim copii ai Lui-Io.1:12; 1Io.3:1.
La Rom.8:15 Pavel afirmă că cei mântuiţi „au primit un duh de înfiere, care ne face să strigăm „Ava”, adică „Tată”. De asemenea la Galateni 4:6, tot Pavel spune : „pentru că sunteţi fii, Dumnezeu ne-a trimis în inimă Duhul Fiului Său, care strigă „Ava”, adică „ Tată”.
La Efeseni 2:19, avem una din cele mai frumoase afirmaţii cu privire la acest nou statut pe care-l avem în Hristos: „Aşadar, voi nu mai sunteţi nici străini, nici oaspeţi ai casei, ci împreună cetăţeni cu sfinţii, oameni din casa lui Dumnezeu”. Este extraordinar ce statut avem în Hristos!”
http://sperantaresita.org.

[52] O lucrare fundamentală scrisă pe această temă este cea a Părintelui Profesor Ştefan Buchiu de la Facultatea de teologie din Bucureşti, *Dumnezeu tatăl şi viaţa Prea Sfintei Treimi,* (Editura EIBMBOR; trinitas, 2009).

omului. Această iubire primeşte o formă mai mult decât orice paternă şi nu una erotică sau de altă natură. Iubirea lui Dumnezeu este o iubire paternă şi metafizică. Metafizica iubirii lui Dumnezeu a fost astfel exprimată în cultul ortodox şi mai mult decât orice în temele centrale ale iconografiei ortodoxe. Dumnezeu ca şi creator al omului în relaţia Lui de paternitate cu făptura Sa este tema cultică şi iconografică a ortodoxiei.[53]

Evident, teologii ortodocşi au înţeles mai mult decât orice nevoia de a reprezenta pe Dumnezeu Tatăl. Nu a fost doar destul ca Biserica să predice teologia paternităţii lui Dumnezeu ci trebuia mai mult decât orice să reprezentăm icoana sau să avem un chip vizual al lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta a făcut apariţia iconografiei, un capitol separat şi unic în istoria artei mondiale. Iconografia nu mai era o simplă artă începând de la Sinodul Şapte Ecumenic din anul 787 după Hristos. Acest sinod a vorbit cât se poate de clar de separaţia iconografiei de artă ca şi o metodă grafică pusă la îndemâna ortodoxiei şi în cazul de faţă a paternităţii lui Dumnezeu.

Iconografia avea să devină din mai multe punct de vedere nu teologia paternităţii lui Dumnezeu ci mai mult decât orice un auxiliar al teologiei iubiri lui Dumnezeu. Dumnezeu centrul întregii vieţi ortodoxe trebuia mai mult decât orice reptezentat şi reprezentat conform unor norme sau canoane. În acest sens, la Sinodul Şapte Ecumenic s-a dezbătut pe larg problema iconografiei. Din acest punct de vedere pictorii care pictau icoane a lui Dumnezeu [în special icoana Sfintei Treimi care a fost una centrală a cultului ortodox] nu mai erau simpli pictori ci iconari][54] trebuiau să respecte diferite norme cultice şi liturgice. Începea aşadar ceea ce am putea numii arta liturgică.

Icoane ale lui Dumnezeu Tatăl sunt multe. Celebra icoană a lui Andrei Rubliov din Moscova este numai una dintre ele. Icoane ale lui Dumnezeu Tatăl în Treime au pictat şi Dionisie din Furna, Teofan Cretanul, Manuil Panselinos şi mulţi alţii care au făcut pe bună dreptate trecerea de la simplul tablou religios la exigenţele icoanei.[55] Evident, icoana lui Dumnezeu Tatăl nu avea să fie numai un obiect simplu ca şi un simplu tabolu sau pictură pentru un muzeu sau o galerie de artă. Icoana lui Dumnezeu Tatăl era mai mult decât orice icoana centrală a cultului ortodox. Ea fost mai mult decât orice subiectul cultului ortodox.[56]

Sfânta Treime avea să fie mai mult decât orice icoana lui Dumnezeu Tatăl. Au existat mai multe controverse referitoare la Icoana Sfintei Treimi de pe iconostatul ortodox. Acesta

---

[53] Asevedea mai mult decât orice discinţşia netă pe care o face Bisericii ortoroxă între tema artei religioase occidentale în special şi tema aiconografiei ortodoxe. Dacă în occidentul latin Dumnezeu Tatăl avea să devină mai mult decât orice subiectul unor reprezentări artistice pictoriale cum ar fii Michelanagelo, Rafael, Giotto, Renoire, Leonadro Davinci, Donatole şi mulţi alţii care au reprezentat chipuri pictoriale ale lui Dumnezeu Tatăl, chipul ultim al ortodoxiei a fost icoana, o realitate nu de ordin artistic ci de oridin religios. Icoana se distinge de simplul tabloul religios. Aceasta în special icoana lui Dumnezeu Tatăl, [forma icoanlei lui Dumnezeu Tatăl este mai mult decât oririce forme trinitară.]

[54] Un larg discurs despre iconari îl avem de la Arhiepiscopul şi teologul de San Francisco Ioan Maximovici în discursul său despre iconografie şi iconari. Acest discut este actul deşi a fost ţinut în urmă cu mai bine de o jumătate se secol. http://hristofor.wordpress.com/2008/12/27/sfintul-ioan-maximovici-despre-icoane-si-iconari.

[55] O lucrare despre icoană şi despre iconari în România a fost scrisă de Elena Ene D. Vasilescu, *Icoanei şi iconari în România: cât Bizanţ şi cât occident,* (Bucureşti, 2009).

[56] Icoana lui Dumnezeu Tatăl în Treime o găsim dincolo de orice pe iconostasul sau catapesteasma oricărei Biserici Ortodoxe. A se vedea în acest sens lucrarea lui Pavel Florensky, *Iconoastasul,* (Bucureşti, 1994).

fiindcă icoana nu era decât o reprezentare a pasajului Vechi Testamentar al filoxeniei sau al ospitalităţii lui Avraam. „Apoi Domnul S-a arătat iarăşi lui Avraam la stejarul Mamvri, într-o zi pe la amiază, când şedea el în uşa cortului său. Atunci ridicându-şi ochii săi, a privit şi iată trei Oameni stăteau înaintea lui; şi cum L-a văzut, a alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor şi s-a închinat până la pământ. Apoi a zis: "Doamne, de am aflat har înaintea Ta, nu ocoli pe robul Tău! Mă voi duce şi voi aduce apă să Vă spălaţi picioarele şi să Vă odihniţi sub acest copac. Şi voi aduce pâine şi veţi mânca, apoi Vă veţi duce în drumul Vostru, întrucât treceţi pe la robul Vostru!" Zis-au Aceia: "Fă, precum ai zis!" După aceea a alergat Avraam în cort la Sarra şi i-a zis: "Frământă degrabă trei măsuri de făină bună şi fă azime!" Apoi Avraam a dat fuga la cireadă, a luat un viţel tânăr şi gras şi l-a dat slugii, care l-a gătit degrabă. Şi a luat Avraam unt, lapte şi viţelul cel gătit şi le-a pus înaintea Lor şi pe când Ei mâncau a stat şi el alături de Ei sub copac."[57]

Evident ospitalitatea sau filoxenia lui Avraam este un capitol pe care mulţi îl neagă sau îl contestă aceasta fiindcă acest pasaj s-a legat foarte mult de dialogul pe care Avraam l-a avut cu Dumnezeu în Treime referitor la soarta cetăţilor Sodoma şi Gomora. În urma dialogului purtat de Avraam cu Dumnezeu Treimea [deci înţelegem şi cu Dumnezeu Tatăl] cătăţile antice ale Sodomei şi Gomorei aveau să fie eradicate de pe faţa pământului în timp ce unicul supravieţuitor din aceste cetăţi avea să fie Lot.[58]

Porunca lui Dumnezeu de a nu face chip cioplit din Vechiul Testamet nu a fost încălcată de iconarii şi de cei care alcătuiesc reprezenetări ale icoanelor. Icoana avea să fie mai mult decât orice o formă vizuală de a conceptualiza pe Dumnezeu. Evident, ea putea duce în idolatrie, dar nu acesta a fost ţelul ultim al icoanei. A avea chipuri vizuale sau grafice a lui Dumnezeu Tatăl, a primit cea mai bună reprezentare grafică în iconografie în chipul Treimic al lui Dumnezeu.[59]

Trinitatea persoanei lui Dumnezeu avea să fie mai mult decât orice subiectul paternităţi duble a lui Dumnezeu. În dogmatica ortodoxă cele trei ipostasuri ale fiinţei lui Dumnezeu aveau să devină mai mult decât orice subiectul unei duble filiaţii. Filiaţia lui Dumnezeu Tatăl în raport cu fiul Său cel născut mai înainte de eternitate şi care a fost descoperit în timp ca şi raţiunea sau Logosul etern sau preetern al lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl era astfel Logosul preetern al lumii şi al universului, raţiunea prin care s-au creat şi s-au adus la fiinţă toate din tot ceea ce există. Fiinţa sau fiindul lui Dumnezeu era fără nici o îndoială culminarea descoperirii Lui faţă de om ca şi paternitate.

Paternitatea lui Dumnezeu era preternă în raport cu Dumnezeu Fiul , eternă în raport cu lumea îngerilor şi temporală în raport cu umanitatea omului. Faţă de îngerii şi lumea angelologică Dumnezeu era mai mult decât orice fiinţă care era tot într-un raport de paternitate. Totuşi, îngerii fiind fiinţe superioare omului putem spune că paternitatea lui

[57] A se vedea mai mult decât orice capitolul 18 primele versete din cartea Facerii.
[58] Păcatele pe care le făcuseră sodomiţii şi gomoriţii erau în special de natură sexuală, Sodoma şi Goroma fiind recunoscute în antichitate ca şi două aşezări omeneşti în care promiscuitatea morală şi sexuală erau fără limite. Pe locul lor stă şi astăzi o mărturie istorică, este vorba de Marea Moartă unde nu mai creşte nici un peşte din cauza erupţilor interne ale mării de substanţe oxidante.
[59] Revista *Irenikon*,nr.26,1953, reprodus în revista *Contact*,nr.116,1981.

Dumneezu faţă de îngeri a fost mai mult decât orice o paternitate angelologică. Îngerii pot să medieze pentru noi ca şi noi să ajungem la paternitatea şi la dobândirea paternităţii lui Dumnezeu. În acest sens, nu ştim de îngeri ai paternităţii lui Dumnezeu dar ştim că există îngeri care dacă le cerem rugăciunile pot să medieze pentru ca noi să avem o relaţie paternă cu Dumnezeu.

Sunt mai mulţi teologi şi sfinţi părinţi care au speculat referitor al raportul paternităţii cu Dumnezeu. Dumnezeu este fără nici o îndoială creator şi al îngerilor. Paternitatea pe care El a existinde faţă de îngeri nu este identică cu paternitatea pe care El o extinde faţă de om. Omul a dobândit paternitatea prin Domnul Iisus Hristos în special şi prin tot ceea ce a făcut Domnul Iisus Hristos pentru om în timp ce îngerii au alt fel de paternitate. Paternitatea lor este mai mult decât orice o metafizică angelologică. Astfel şi îngerii sunt fiinţe care au simţul unei paternităţi a lui Dumnezeu dar simţul paternităţii lor faţă de Dumnezeu este destul de diferit faţă de cel al omului. Îngerii sunt într-un raport transcendent cu al omului în procesul lor de a Îl lăuda şi de a Îl preamării pe Dumnezeu.

Evident, Dumnezeu Tatăl ne-a descoperit existenţa unei lumi a îngerilor ca şi a unei alte lumi intermediare între Dumnezeu şi om. Ceea ce anticii păgâni numeau „zei” sau „regiunea zeilor” teologia ortodoxă avea să denumească lumea îngerilor sau a făpturilor îngereşti.[60]

Prin urmare se cuvine să ne rugăm cât putem mai mult ca îngerii lui Dumnezeu să medieze pentru noi un raport de parternitate cu Dumnezeu. Prin îngerii lui Dumnezeu fără de nici o îndoială noi avem un raport de paternitate cu Dumnezeu şi cu lumea îngerească.[61] Filiaţa omului faţă de Dumnezeu este un proces care este permanet supraveghat de îngerii lui Dumnezeu. Dumnezeu este astfel Tatăl nostru Cel din ceruri şi prin îngerii Săi. Ştim astfel de doi mari arhangheli ai paternităţii lui Dumnezeu. Este vorba de arhanghelii Mihail

---

60

61 „Ca slujitori ai lui Dumnezeu, îngerii au si chemarea de a fi implinitori si vestitori ai poruncilor lui Dumnezeu in lumea credinciosilor, pentru intemeierea si desavirsirea - imparatiei ceresti. Astfel, ingerii isi desfasoara rolul de mesageri si slujitori fata de Biserica; de comunitatea tuturor oamenilor; si fata de fiecare credincios in parte, ca protectori si indrumatori. Ingerii ca, soli ai Tatalui ceresc, au slujit atit persoana lui Iisus Hristos, cit si Biserica insasi, care, prin porunca directa de la Mintuitorul, asigura propovaduirea Sfintei Evanghelii si mintuirea oamenilor.(Matei 28, 19) In acest sens, ei au cunostinta ca intre Hristos si Biserica intemeiata de El exista o unitate indisolubila. Ingerii slujesc la fel si peHristos Cel ce este de-a dreapta Tatalui in ceruri, prin Trupul Sau tainic care este Biserica.(Col.1,18). Ca membri ai Bisericii triumfatoare, ei se alatura prin slujirea lor, actiunii pe care Sfintul Duh o desfasoara in Biserica lui Hristos pe pamint, in Biserica luptatoare. Ingerii slujesc astfel marea taina a mintuirii, prin care in Biserica se realizeaza progresul catre desavirsirea cereasca. Mesajul ingerului, adus la cunostinta Sfintei Fecioare Maria, constituie un fapt real, care apartine istoriei mintuirii. Relatind vestirea facuta de Sfintul Arhanghel Gavriil, Evanghelistul ne dezvaluie faptul ca Intruparea Fiului lui Dumnezeu a avut loc in virtutea unui plan divin. Slujirea ingerilor este un act de lauda adusa lui Dumnezeu pentru maretia si pogoramintul pe care-l arata fata de oameni prin Intruparea Fiului Sau. Activitatea ingerilor se integreaza subordonat operei prin care s-a realizat mintuirea omului. Mesageri ai revelatiei divine, ingerii au de indeplinit atit rolul de mijlocitori in vestirea hotaririlor lui Dumnezeu-Tatal, cit si rolul de slujitori pe linga Iisus Hristos. Astfel, prin mijlocirea lor, s-a facut cunoscuta lui Iosif porunca lui Dumnezeu Tatal, de a se refugia cu Pruncul Iisus in Egipt si tot prin intermediul ingerilor i s-a comunicat porunca de a se intoarce pe pamintul lui Israel(Matei2,13-15,19-21). Cind actiunea personala a lui Dumnezeu nu este inca vizibila pentru om, Dumnezeu se foloseste de ingeri, carora le incredinteaza misiunea de vastitori ai actelor divine.” A se vedea http://www.crestinortodox.ro/ Lorica Mocanu.

şi Gavriil. Ca şi prezenţe cultice şi liturgice îngerii şi arhanghelii duc pe om la chipul paternităţii lui Dumnezeu şi al fiilaţiei omului. În acest sens, ortodoxia consideră că relaţia omului cu îngerii lui Dumnezeu este mai mult decât orice o parte din procesul de filiere al omului cu Dumnezeu. Chipuri ale comunicării cu îngeri sunt mai mult decât orice chipuri ale comunicării cu paternitatea lui Dumnezeu. Rugăciunea faţă de îngeri ne poate da acest mare dar al paternităţii lui Dumnezeu şi cu filiaţia omului faţă de Dumnezeu. Dumnezeu ne iubeşte şi noi trebuie să Îl iubim. Iubirea acesta a paternităţii lui Dumnezeu este făcută de mai multe ori prin intermediul fiinţelor îngereşti.[62] Prin urmare, departe de a fii un exerciţiu astronomic, omul nu este chemat să caute extratereştrii în univers şi în cosmos ci mai mult să Îl găsească pe Dumnezeu. După cum Dumnezeu poate fii găsit ca şi Cel care este originea vieţii pe pământ, tot aşa Dumnezeu este mai mult decât orice autor al cosmosului. Cosmosul nu este parte din Dumnezeu ci este dincolo de orice „creaţie a lui Dumnezeu."

[62] Ortodoxia nu a recunoscut caracterul extraterestru al fiinţelor îngereşti. Este o mare amăgire pe care teologii ortodocşi o cunosc că în spaţiul cosmic ar exista alte fiinţei decât cele omeneşti. Aceste concepţii despre cosmos şi despre univers au apărut odată cu ateismul ştiinţific pe la sfârşitul seoclului al XVIII-lea când umanitatea nega existenţa lui Dumnezeu. Ortoodxia vede spaţiul cosmic nu ca şi un spaţiu al existenţei extratereştirilor ci mai mult decât orice ca un spaţiu al existenţei lui Dumnezeu. Dumnezeu nu este autor nu numai al pământului ci după cum spune Biblia, este autor al universului şi al cosmosului. Dacă Dumnezeu a creat cosmosul, El l-a creat pentru om şi nu pentru alte fiinţe extraterestre cum se cede şi se vehiculează în vremurile contemporane în care suntem asaltaţi de o mare gamă de teme legate de existenţa vieţii pe alte planete. Chiar dacă ar exista viaţă pe alte planete aceasta nu ar dimunua cu nimic relaţia pe care o are Dumnezeu cu lumea şi cu omul. Teologia ortodoxă denumşte fiinţele extratereste „chipuri demonice," având în vedere că tot universul este creat de unul şi acelaşi Dumnezeu. O lucrare destul de amplă pe această temă a fost scrisă de Părintele Ieromonah Serafim Rose, Ortodoxia şi religia viitorului, o versiune on line a acestei lucrări poate fii găsită la următoarea adresă: http://www.sfaturiortodoxe.ro/religiaviitorului.htm.

CAPITOLUL 3

PATERNITATEA LUI DUMNEZEU ŞI SPIRITUALITATEA CARE A DERIVAT DIN EA

„Doamne Dumnezeule, Mielul lui Dumnezeu, Fiul Tatălui,
care ridici păcatele lumii, miluieşte-ne pe noi;
Tu, care iei asupra Ta păcatele lumii, primeşte rugăciunea noastră;
fiindcă Tu şezi la dreapta Tatălui, miluieşte-ne pe noi.
Pentru că tu doar eşti sfânt,
Tu eşti Unul Domnul Iisus Hristos, spre mărirea lui Dumnezeu Tatăl. Amin.”[63]

Acesta este numai un fragment din rugăciunea pe care o facem la Doxologia mare în timpul slujbelor de dimineaţă. În această rugăciune ni se spune că Domnul Iisus Hristos este Cel care stă de-a dreapta Tatălui. Evident, Domnul Iisus Hristos este după cum am spus Cel care ne-a conferit paternitatea în Dumnezeu sau mai bine spus prin El ne putem adresa lui Dumnezeu ca şi unui Tată.[64]

Crezul ortodox şi universal în paternitatea lui Dumnezeu a dus mai mult decât orice la elaborarea unei spiritualităţi referitor la existenţa lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu faţă de om şi a filiaţkiunii omului faţă de Dumnezeu a dus în cele din urmă la crearea unie spiritualităţi. Trebuie să spunem că în primul rând spiritualitatea ortodoxă este mai mult decât orice produsul acestei relaţii paterne cu Dumnezeu. Ce este o spiritualitate? Ce este spiritualitatea ortodoxă? „Spiritualitatea ortodoxă "prezintă procesul înaintării creştinului pe drumul desăvârşirii în Hristos, prin curăţirea de patimi şi prin dobândirea virtuţilor" . Aşadar, Spiritualitatea sau *Teologia Ascetică şi Mistică* prezintă sistematic (pe cât e posibil) drumul omului către împlinirea vocaţiei, a chemării sale: asemănarea cu Dumnezeu până la îndumnezeire (II Petru 1, 4), aceasta fiind desăvârşirea la care ne-a chemat Mântuitorul când a zis: "Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel Ceresc desăvârşit este" (Matei 5, 48); aceasta este "starea bărbatului desăvârşit", aceasta este "măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos" (Efeseni 4, 13). Dar dezvoltarea organică şi desfăşurarea doctrinei ascetice creştine nu s-a sistematizat decât treptat, pornind mai întâi de toate de la acest cuvânt al Mântuitorului: "Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine

[63] A se vedea Octoihul Mic, Doxologia Mare.
[64] Din acest punct de vedere ateismul de orice fel ar fii el este din acest punct de vedere o aruncare în „golul nimicnicie” dincolo de Dumnezeu. Cei care sunt atei, adică nu recunosc existenţa lui Dumnezeu, nu pot să i se adreseze lui Dumnezeu nici cu numele de Tatăl Ceresc sau Tatăl Creator. Ce este ateimsul? „Ateismul este, conform unei definiţii mai restrictive, concepţia conform căreia zeii (inclusiv "Dumnezeu") nu există. Potrivit altor definiţii, ateismul reprezintă, în primul rând, fie absenţa unei concepţii teiste fie respingerea unei asemenea concepţii.” http://ro.wikiquote.org/wiki/Ateism.

(*abneget semetipsum*), să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie (*sequatur Me*)" (Lc. 9, 23. Cf. Mt. 16, 24 si Mc. 8, 34). Pornind aşadar de la acest adevărat rezumat al întregii învăţături ascetice a Evangheliei, completat de experienţa în Duhul a Părinţilor - care n-au făcut altceva decât să dezvolte în viată învăţătura evanghelică -, s-a ajuns abia în secolele XI-XII, în Occident, la primele sinteze de Spiritualitate în cunoscutele *Summae theologicae*. Până atunci tratatele ascetice au fost ocazionale, o mai mare generalitate şi cuprindere având doar Scara sfântului Ioan Scărarul, egumenul Raitului (+ către anul 600) - în Orient - şi *Convorbirile* (*Collationes summorum Patrum*) sfântului Ioan Casian (+ probabil în anul 435) - în Occident."[65]

Prin urmare, am putea spune că orientul ortodox este prin excelenţă spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu. În ce putem recunoaşte spiritualitatea panternităţii lui Dumnezeu? În primul rând trebuie să spunem că spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu nu este ceva care ţine de un anumit cult sau o anumită confesiune. Evident, ortodoxia este o confesiune care lucrează în spre spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu. Acestă spiritualitate nu este sectară sau confesională din moment ce darul paternităţii lui Dumnezeu este un lucru pe care Dumnezeu Însuşi l-a stabilit. Oricum exiustă anumite trăsături ale spiritualităţii paternităţii lui Dumnezeu. În primul rând trebuie să spunem că spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu este ascetică. Ce înţelegem prin aceasta? Cel care trăieşte în paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice dincolo de limitele „fluxului lumesc" care este un flux al patimii şi al păcatului. Spiritualitatea paternităţii lui Dumneezu stă mai mult decât orice în posibilitatea „sfinţirii vieţii." Ne sfinţim viaţa mai mult decât orice prin iubirea de Dumnezeu şi amdoului de a trăi în voia lui Dumnezeu. Acesta a fost un adevăr pe care însuşi primii creştini l-au respectat. Pentru primii creştini a trăi în spiritualitatea iubirii de Dumnezeu a însemant a ajuns la o viaţă sfântă. Putem enumera pe câţiva sfinţi ai primelor veacuri ale creştinismului? Exemple de sfinţi primni creştini sunt sfinţii apostoli, ucenicii acestora, cei 70 de ucenici mai depărtaţi ai Domnului Iisus Hristos menţionaţi în Noul Testament. Tot o mare sfântă a priemelor veacuri ale creştinismului a fost Maria Magdalena pe care o pomenim în caldenarul ortodox. Probabil că un exemplu de sfinţenie creştină a fost Maica Domnului fecioara Maria cea care a dat naştere lui Hristos.[66]

Totuşi, putem vorbii de mai multe legi ale spiritualităţii existenţei lui Dumnezeu. Raportarea la paternitatea lui Dumnezeu este singura care poate oferii omului raportul de maximă intimitate cu Dumnezeu. Imimitatea cu Dumnezeu se poate realiza pe baza faptului că omul poate crea o spiritualitate. Spiritualitatea cunoaşterii lui Dumnezeu şi a paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială pentru central al oricărie spiritualităţi depline. Această spiritualitate s-a manifestat prin mai multe forme de expresie. Astfel forma ascetică a fost cea mai larg răspândită. În numele lui Dumnezeu Tatăl omul s-a mortificat pe sine, s-a rugat şi a postit posturi aspre şi îndelungate pentru a face un raport de egalitate şi de echivalenţă cu Dumnezeu.

[65] http://ro.orthodoxwiki.org/Spiritualitate.

[66] O viaţă a fecioarei Maria a fost elaborată de Sfântul Maxim Mărturisitorul. Această viaţă a fost publicată integral în româneşte la Editura Deisis (Sibiu, 1998). Speculaţiile despre viaţa Maicii Domnului au fost extrem de variate pe parcurusl timpului. Pentru ortodoxie Maica Domnului [sau Maica Precista] a fost fără nici o îndoială sursă a sfinţeniei şi a spirtualităţii paternităţii lui Dumnezeu pentru femei şi pentru feminitate în general. Aceasta înseamnă că spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu exclude cu sine feminitate. Deşi omul este dual bărbat şi femeie la paternitatea lui Dumnezeu este chemat atât omul cât şi femeia. Astfel există o agjografie dublă, masculină şi feminină.

În primul rând ştim din istorie că însuşi Domnul Iisus Hristos a fost o persoană ascetică care se ruga şi postea îndelungat se ştie de mai multe ori când Domnul Iisus Hristos le-a cerut ucenicilor să se depărteze pentru a se putea ruga. Tot aşa mai ştim că Domnul Iisus Hristos a postit 40 de zile şi patruzei de nopţi când a stat pe muntele Carantaniei în pustietate şi era însoţit de animale sălbatice. Figura ascetică a Domnului Iisus Hristos a dus mai apoi la spiritualitatea deşertului.[67]

Figura marilor asceţi ortodocşi a fost o figură care din mai multe puncte de vedere a fost în deplin contrast cu laxismul moral şi culinar al marilor metropole antice şi medievale. A trăii în paternitatea lui Dumnezeu însemna mai mult decât orice a fii o persoană ascetică, o persoană cu simţul cumpătului şi al limitării. A vieţuit în paternitatea în Dumnezeu însemna mai mult decât orice a fii persoane ale esenţialului.[68]

Logica părinţilor deşertului a fost mai mult decât orice o logică antinomică. Pentru iubira paternităţii lui Dumnezeu şi a filierii faţă de Dumnezeu, părinţii au renunţat la tot ceea ce a fost lumesc şi s-au retras în locuri departe de tumultul şi de angoasele sau gâlceava lumii. Părinţii Deşertului şi spirtaulitatea pe care au elaborat-o ei nu a fost o spiritualitate acosmistă ci a fost mai mult o spiritualitate care promova esenţialitatea vieţii şi a relaţiei cu Dumnezeu.[69]

Viaţa cu Dumnezeu şi paternitatea lui Dumnezeu este o realitate care dincolo de orice este fără nici o îndoială nu un dar care neagă complexistatea lumii în care trăim. Linişte a deşertului sau a pustiului sau singurătatea mănăstirii a fost fără nici o îndoială un lucru mult mai de dorit decât agitaţia şi convulsia unei lumi trecătoare şi de ce să nu recunoaştem de mai multe ori efemere. Iubirea lui Dumnezeu a fost fără nici o îndoială principalul şi cel mai motivant sentiment al părăsirii lui şi al retragerii în locuri de lşinişte. Ceea ce au căutat părinţii deşertului nu a fost pustietatea ci mai mult decât orice liniştea şi viaţa liniştită. Acest lucru l-au făcut mai mulţi filosofi antici, dar cine a făcut cel mai mult aceasta sau mia bine spus cine a fost apoteoza „liniştii şi a clamului” de dincolode marile aglomerări urbane au fost Părinţii Bisericii.

Un mare ascet atonit a fost Sfântul Nicodim Aghioritul. Sfântul Nicodim a elaborat o întreagă dotrină a iubirii de Dumnezeu şi a paternităţii lui Dumnezeu. Muntele Athos avea să devină după Sfântul Atanasie Atonitul unul dintre principalele centre ale spiritualităţii paternităţii lui Dumnezeu. Astăzi se ştiu destul de puţine lucruri despre cuviosul Atanasie Atonitul [ascet din secolul al X-lea după Hristos]. Totuşi ştim că idealul său cel mai mare şi mai sfânt a fost cel al paternităţii lui Dumnezeu. O viaţă detaliată a Sfântului Atanasie Atonitul poate fii găsită din mai multe surse.[70] Ceea ce trebuie să ne dea cea mai mare bucurie este faptul că Sfântul Atanasie Atonitul a dobândit sentimentul de iubire a paternităţii lui Dumnezeu. Părinţii deşetului aveau să devină timp de mai multe secole cei care şi-au îndreptat semenii în spre „nostalgia comuniunii cu Dumnezeu Tatăl.”[71]

---

[67] O lucrare despre spiritualitatea Părinţilor Deşertului a fost scrisă de Lucien Regnault, *Viaţa cotidiană a părinţilor deşertului,* (Editura Deisis; Sibiu, 1997).

[68] Marii asceţi ai trecutului au fost mai mult decât orice persoane ale esenţalului, ei au trăit o relaţie de esenţialitate cu Dumnezeu şi cu viaţa lui Dumneezu în paternitate.

[69] http://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnicesti/comuniunea-desert-singuratatea-orase-120971.html.

[70] http://www.vietile-sfintilor.ro/vieti/iulie/07-05-sf_atanasie_athonitul.html.

[71] Nostalgia despre care vorbea monahul ortodox Placide Desielle înb lucrarea sa Nostalgia ortodoxiei (Bucureşti, 1995) a fost fără nici o îndoială „nostalgia iubirii de Dumnezeu Tatăl.” Acest sentiment a creat cele mai profunde trăiti lăuntrice ale omului.

Din punct de vedere teologic putemn remarca o mutaţie de accent dintre spiritualitatea ortodoxă orientală şi cea emancipată occidentală. În timp ce modul de a sintetiza spiritualitatea occidentală a fost grupată în sume teologice, cum a fost cea a lui Toma Aquino şi a multor altor teologi scolastici, spiritualitatea ortodoxă orinetală s-a grupat cel mai mult în ceea ce am putea numii genul paterical sau scrierile de paterice. După cum am enunţat în capitolul precedent, au fost scrise un număr destul de considerabil de paterice. Literatura spiritualităţii ortodoxe este prin excelenţă una a patercelor. Patericele s–au bazat cât se poate de mult pe idea paternităţii lui Dumnezeu care a fost exprimată în scrierile diferiţilor Sfinţi Părinţi sau Părinţi Bisericieşti.

O altă grupare a spirtualităţii paternităţii lui Dumnezeu a fost Filocalia.[72] Filocalia sau iubirea de frumos a fost fără nici o îndoială sinteza idei de frumos a paternităţii lui Dumnezeu. Paginile Filocaliei ne vorbesc de iubirea de frumos şi de iubirea de Dumnezeu Tatăl. Accentul pe frumuseţea lui Dumnezeu şi pe iubirea spiritualităţii care a ducurs din idea de iubire a frumosului comuniunii cu Dumnezeu tatăl este principala temă a părinţilor filocalici.[73]

Spiritualittatea filocaliei era una care se centra pe frumuseţea comuniunii cu Dumnezeu Tatăl ca şi început al tuturor concepţilor pe care le poate avea omul despre frumos. Părinţii Filocaliei au fost primii părinţi care au accentut mai mult decât orice dimensiunea comuniunii cu Dumnezeu Tatăl din punct de vedere spiritual.[74] Prin urmare, Filocalia este mai mult decât orice principala sinteză a teologiei paternităţii lui Dumnezeu şi a modului în care trebuie să vedem această spiritualitate.

Nevoia de spiritualitate a fost extem de des întâlnită la prăinţii filocalici şi la părinţi ascetici. Dumnezeu tatăl avea să fie centrul unei spiritualităţi fără prevedent în istoria umanităţii. Toate enerigile spirituale ale omului trebuiau după părinţii filocalici să conveargă în spre comuniunea şi menţinerea relaţiei paterne cu Dumnezeu Tatăl. Paternitatea comuniunii cu Dumnezeu a fost fără nici o îndoială cea mai mare şi mai deplinîă comuniune cu Dumnezeu şi cu viaţa în Dumnezeu Tatăl. Unirea cu Dumnezeu Tatăl a fost fără nici o îndoială încă de la începuturi centurul spiritualităţii ortodoxe şi a comuniunii cu Dumnezeu. Un autenic teolog ortodox al spiritualităţii paternităţii lui Dumnezeu este profesorul Hristos Yanaras de la Universitatea din Atena, Grecia.[75]

Teologia profesorului Yanaras este fără nici o îndoială o teologie a paternităţii lui Dumnezeu. După ce Grecia antică a trecut prin „scufundarea” înm păgânismul politeist, profesorul Yanaras de la Atena s-a situat pe linia sănătoasă a sfinţilor prăinţi şi a teologiei

[72] O ediţie completă a Filocaliei a fost tipăreită de Editura Insitutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române de regretatul Părinte profesor Dumitru Stăniloae de la facultatea de teologie ortodoxă din Bucureşti. Ediţia filocaliei româneşti a depăşit-o în mod iniţialt pe cea a Sfântului Nicodim Aghioritul care cuprindea numai 4 violume. Ediţia Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae a cuprins 12 volume. Ediţia a apărut şi cu girul părintelui Arsenie Boca care a fost cel care a iniţat acest monumental proces de traducere a spiritualităţii ortodoxe, o spiritualitate care s-a aexat cât se poate de mult pe idea paternităţii lui Dumnezeu. Tipărirea volumelor Folocaliei a început în anul 1977 şi s-a încheiat în anul 1990.

[73] O enumerare a Părinţilor Filocalici poate fii găsită la următoarea adresă: http://www.filocalia.ro/scrieri.

[74] http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/sfanta-treime-creatia-gandirea-parintilor-bisericii-69005.html.

[75] Dintre principalele opere ale profesorului Yanaras amintim: „"Ortodoxie si Occident” (Editura Bizantina, Bucuresti, 1995), "Abecedar al credintei – Introducere în teologia ortodoxa (Editura Bizantina, Bucuresti, 1996), "Heidegger si Areopagitul” (Editura Anastasia, Bucuresti, 1996), "Foamea si setea” (Editura Anastasia, Bucuresti, 2000); "Libertatea moralei” (Editura Anastasia, Bucuresti, 2002) si "Persoana si Eros” (Editura Anastasia, Bucuresti, 2000).

lor. Mai mulţi alţi teologi l-au numit pe profesorul Yanaras ca şi un exponent al „neopatristicii.” Un precursor al teologiei profesorului Yanaras a fost fără nici o îndoială marele teolog elen de vrendică pomenire Panaiotis Nellas. Teologia profesorului Hristos Yanaras a fost în orice caz destul de conformă cu a lui Panaiotis Nellas.[76]

Din acest punct de vedere am putea spune că spiritualitatea ortodoxă referitoare la paternitatea lui Dumnezeu pe lânmgă textele biblice a fost sintetizată de două mari lucrări: Patericul egiptean şi Filocalia. Filocalia şi Patericul egiptean sumarizează aproximativ 1000 de pagini teologice. În timp ce Patericul accentuiază comuniunea ce derivă din întâlnbirea cu Dumnezeu Tatăl, Filocalia am putea spune că accentuiază frumuseţea acestei comuniuni paterne. Dar mai mult decât orice, cele mai convingătoare aspecte ale comuniunii paterne cu Dumnezeu ne sunt date de vieţile sfinţilor.

Cine sunt sfinţii? Cum priveşte ortodoxia pe sfinţi? Sfinţii sunt mai mult decât orice cei care au ajuns la comuniunea nemjlocită cu Dumnezeu Tatăl. Sfinţenia în sens ortodox este cât se poate de mult sentimentul comuniunii cu Dumnezeu. „Tatăl nostru care eşti în ceruri ...". Aceasta este formula de început a rugăciunii Tatăl nostru. Ne-am uitat deja pe scurt la semnificaţia acestei formule personale de adresare care începe cu "Tatăl nostru ...". Însă nu am terminat tot ce aveam de spus. Nu doresc să trec mai departe la cea dintâi cerinţă până când nu voi mai acorda încă puţin timp acestei formule personale de adresare. În secolul al XIX-lea o nouă disciplină a fost adăugată la programa şcolară din cadrul studierii religiei şi anume religia comparată. Este o încercare de a înţelege marile religii ale lumii nu în izolare unele faţă de altele, ci aşa cum şi sintagma *religie comparată* sugerează, în termenii inter-relaţionării şi ai comparaţiei. Interesul acesta a apărut, în parte, odată cu accelerarea procesului de creştere a populaţiei globale. În trecut, datorită dificultăţilor de a călători şi a imigra, puteam întâlni doar anumite ramificaţii ale religiei, în diferite părţi ale lumii, limitate la grupuri etnice sau naţionalităţi. Însă, cu cât distanţa dintre popoarele lumii a devenit mai mică şi cu cât a început să aibă loc tot mai multă interacţiune între cei din vest şi cei din est, creştinii au fost puşi în situaţia să se confrunte cu Islamul, Budismul, Şintoismul sau Confucianismul ş.a.m.d. Astfel, prin religia comparată a secolului al XIX-lea, s-a încercat să se analizeze diferite religii ale lumii şi să se găsească elemente comune ale acestora.

În această perioadă a apărut faimoasa analogie cu Dumnezeu şi muntele. Este vorba despre ideea că Dumnezeu Însuşi şade pe vârful unui munte, iar pentru a ajunge la El există posibilitatea de a urca pe mai multe căi. Unele dintre ele conduc, mai mult sau mai puţin, direct de la baza muntelui până în vârf, în timp ce altele, ocolesc, se învârt, se răsucesc şi se întorc până ce în final ajung în vârf. Prin urmare, dacă încerci să ajungi la Dumnezeu poţi să mergi atât pe calea Budismului, Daoismului, Şintoismului, Iudaismului sau Creştinismului. Acestea nu sunt altceva decât căi diferite care duc în cele din urmă în acelaşi loc. Printre erudiţii germani ai secolului al XIX-lea, în mod special în acest domeniu al religiei comparate, am reţinut un cuvânt german care apare în mod repetat în titlurile cărţilor importante scrise în această perioadă. Acest cuvânt este *wesen*. El poate fi tradus în engleză cu *fiinţă*, sau *substanţă*, sau *esenţă*; ideea pe care o transmite este că, cu cât analizăm mai mult diversele religii ale lumii, cu atât putem pătrunde în miezul acestora, putem ajunge la substanţa fundamentală a lor sau putem să le disecăm esenţa de bază (sau *wessen*), fiinţa (miezul) religiei lumii. Concluzia optimistă, să zicem, a acestor erudiţi

[76] Lucrarea fundamentală a lui Panaitis Nellas este Omul animal îndumnezeit, http://www.scribd.com/doc/2514477/Panayotis-Nellas-Omul-animal-indumnezeit.

din secolul al XIX-lea este, aşa cum am menţionat deja, că la miezul, la esenţa religiilor lumii există această mărturisire comună a credinţei.”[77]

Avem din acest sens mai multe motive săî credem că raportarea la Dumnezeu este dincolo de orice idealul suprem al iubirii de Dumnezeu. Necesitatea de a crede în paternitatea lui Dumnezeu nu este în nici un caz o soluţionare la „problemele sociale sau economice” a omului. Paternitatea sau mai bine spus dobândirea paternităţii lui Dumnezeu faţă de om nu v-a schiumba cursul fluvilor sau valurile mărilor dar v-a avea o mişcare în interiorul omului şi a transformării lui în sensul binelui. Idea de paternitate a lui Dumnezeu este asimilată din punct de vedere spirutal cu binele. Binele are o dimensiune din ce în ce mai profundă în iubirea de semeni şi de tot ceea ce a fost creat de Dumnezeu. Teologia paternităţii lui Dumnezeu este centrul ortodoxiei şi mai mult decât orice a oricărei teologi autentice. Dumnezeu tatăl şi înfierea faţă de Dumnezeu înseamnă mai mult decât orice deplinătatea sau plenarul omului. Teologia plenară sau plinitudiea omului nu poate fii alta decât în a câştiga paternitatea lui Dumnezeu. Consecinţele acest6ui act nu pot fii deâct pozitive pentru om. Aceasta este de fapt marca deosebită a ortodoxiei. Paternitatea lui Dumnezeu nu este o realitate de natură biologică după cum am spus ci mai mult decât orice sentimentul „naturalului” sau al comuniunii naturale cu Dumnezeu. Mai mult decât oricem rugăciunea principală a ortodoxiei este mai mult decât orice adresată lui Dumnezeu Tatăl care se află în ceruri şi un în cosmos. „Paternitatea lui Dumnezeu. Atât în Vechiul Testament cât şi în Noul Testament există diferite texte care afirmă paternitatea universală a lui Dumnezeu. Dumnezeu este Domnul întregului pământ (Ps. 46), "Bun este Domnul cu toţi şi îndurările Lui peste toate lucrurile Lui" (Ps. 144, 9), are mila de toate popoarele (Ier. XII, 15), iubeste "toate cele ce sunt" (Int. Sol. 11, 24), guverneaza lucrurile cu mila (Înt. Sol. XV, 1), în sfârşit este "Tată" care guvernează prin pronia Sa (Înţ. Sol. XIV, 3). Din Noul Testament amintim câteva texte din care reiese paternitatea universală, a tuturor oamenilor, a lui Dumnezeu : "...Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-va pentru cei ce vă vatăma şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei rai şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Matei, V, 44-45). "Sau cine este omul acela între voi, care, de va cere fiul sau pâine, oare el îi va da piatră? Sau de-i va cere peşte, oare el îi va da şarpe? Deci, dacă voi, răi fiind, ştiţi sa daţi daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?" (Matei VII, 9-11). În acest fel Dumnezeu merită titlul de "Tată" mai mult decât oricare altul de pe pământ. Această paternitate universală a lui Dumnezeu se bazează pe actul crearii oamenilor de către Dumnezeu şi al conservării lor prin pronia Sa. Această paternitate universală a lui Dumnezeu comporta o fraternitate universala a oamenilor : "...iar voi toţi sunteţi fraţi... că Tatăl vostru Unul este, Cel din ceruri" (Matei XXIII, 8-9).”[78]

Prin urmare, paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice ţelul vieţii sprituale. Spiritualitatea căutării şi a menţinerii paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială ceea ce este cel mai de referinţă în viaţa unui om. Oricum, formele de spiritualitate a experimentării vieţii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice căutarea şi menţinerea unei relaţii paterne cu Tatăl cel din ceruri. Raportuzl spiritualdintre Dumnezeu Creatorul şi Tatăl ceresc este fără nici o îndoială o chestiune sau o problemă teologică. Dumnezeu este tatăl ceresc pentru cei care ajuns la intimitatea cunoaşterii lui Dumnezeu în timp ce pentru cei

[77] http://www.rcrwebsite.com/fatherhood.htm.
[78] http://www.crestinortodox.ro/diverse/sensul-invocarii-tatal-nostru-care-esti-ceruri-69306.html.

care au o apropiere generică de Dumnezeu, El este pur şi simplu creatorul omului. Creat de Dumneezu, omul poate dobândi paternitatea spirutuală a lui Dumnezeu dar în nici un caz paternitatea biologică care este un dat natural.

Spiritualitatea implică cu sine raportarea la Dumnezeu ca şi la unicul creator al omului. Dumnezeu a fost Cel care L-a creat pe om şi tot Dumnezeu este Cel care l-a înfiat pe om. Între creaţia omului şi înfierea omului este o difereţă din punct de vedere teologic. Dacă în cazul creaţiei omul i se adresează lui Dumnezeu ca şi Creatorului, în înfierea în Dumnezeu, omul se adresează lui Dumnezeu ca şi Tatălui. Există o mare difderenţă teologică între creaţia şi paternitatea lui Dumnezeu. Spiritualitatea ortodoxă propovăduieşte faptele bune, miloestenia, postul, rugăciunea, pelerinajele, iubirea de semeni, blândeţea nu numai ca şi calităţi vrednice de dobânit în sine ci şi ca metode amenţine şi de a câîştiga paternitatea lui Dumnezeu. Nu putem crede că un om rău, un criminal, un paria social sau un om violent se poate raporta la Dumnezeu în acelaşi mod ca şi un om virtuos şi care face fapte bune.[79]

A face fapte bune este fără nici o îndoială un fapt care după cum ne spun părinţii poate atrage asupra noastră mila şi paternitatea lui Dumnezeu. Rugăciunea cea mai des folosită în cultul ortodox de Doamne milueşte, Κιριε ελεησον este o rugăciune care mai mult decât orice cere paternitatea lui Dumneezu. Dar nu numai că această rugăciune cere paternitatea lui Dumnezeu dar ea cere şi menţinerea noastră în stadiul paternităţii lui Dumnezeu. Spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială cea mai mare cerinţă a omului contemporan. Cu toţii avem nevoia de a ne conisdera ca şi o parte din paternitatea lui Dumnezeu pentru a ne simţii ocrotiţi şi apăraţi de Dumnezeu.

Dumnezeu Tatăl este invocat de mai toate familiile ortodoxe la începutul şi la sfârşitul zilei prin rugăcounea Tatăl nostru. Tatăl nostru a devenit astfel sinteza spiritualităţii paternităţii lui Dumnezeu. Evident, Dumnezeu este concomitet şi Tată şi Dumnezeu. În acest sens, nu trebuie să uităm că El este şi Tatăl nostru şi Dumnezeul nostru. Raportarea la Dumnezeu din punctul de vedere al paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială o realitate dublă. Realul comuniunii cu Dumnezeu este mai mult decât orice realul părtăşiei la filiaţia lui Dumnezeu. Cel care se roagă şi posteşte are mai multe şanse de a dobândi paternitatea lui Dumnezeu faţă de Cel care toată viaţa şi-o petrece în blasfemii şi în hulă faţă de Dumnezeu.

Contrara aparenţelor realitatea a demonstrat că există foarte mulţi dintre cei care blesteamă numele lui Dumnezeu şi ori decât ori iau în derândere numele lui Dumezeu. Să nu uităm că acum mai bine de 1900 de ani însuşi Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat a fost ocărât, scuipat, răstignit şi îngropat El care ca şi Fiul etern al lui Dumnezeu nu a greşit nimănui cu nimic. Aceasta ne arată fără nici o îndoială că în lumea noastru sunt destul de mulţi cei care hulesc şi batjocoresc numele lui Dumnezeu. Acestor oameni sau acestei categorii de oamenii trebuie să le amintim că nici Dumnezeu nu poate să le fie prezent într-un raport patern. Dacă omul în timpul vieţii sale nu cauză să atragă asupra sa paternitatea lui Dumnezeu, nici Dumnezeu nu v-a avea preţuire faţă de un astfel de om.

Oamenii răi, fără de frică de Dumnezeu, îngâmfaţi şi lăudăroşi ştim din viaţa noastră că nu sunt pe placul lui Dumnezeu. Cine sunt pe placul lui Dumnezeu şi cine poate câştiga paternitatea lui Dumnezeu şi mai ales cinew poate menţine paternitatea lui Dumnezeu? Cei

[79] Acest subiect a fost de fapt amplu dezbătut în Noul Testament în plida vameşului şi a fariseului. Ambii erau oamenii cu credinţă în Dumnezeu dar fariseul era un om care făcea din aceasta unica raţiune a existenţei sale considerându-se pe sine mai bun decât restul.

care pot câştiga şi menţine paternitatea lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice oamneii buni, iubitori şi morali. Ei sunt cei care în virturea calităţilor lor sufleteşti şi morale îi pot spune lui Dumnezeu Tatăl şi se pot ruga lui Dumnezeu ca şi unui Tată.

Cultul ortodox este fără nici o îndoială un cult care se bazează pe idea de paternitate a lui Dumnezeu. Fie că îl chemăm pe Dumnezeu în rugăciuni sau în slujbele liturgice, centurl ortodoxiei a fost şi v-a fii din cele mai antice vremuri până în prezent afirmarea identităţii lui Dumnezeu Tatăl. Sfinţii din toate timpruile au fost mai mult decât orice adevăraţii mărturisitori ai paternităţii lui Dumnezeu. Un adevăreat sfânt este cel care trăieşte în iubirea paternă a lui Dumneezu şi din această iubire el acţionează faţă de semenii lui şi faţă de restul oamenilor.

Fără nici o îndoială că din cele mai vechi vremuri o spieritualitate a paternităţii lui Dumnezeu s-a căuttat să fie făcută accesibilă. Mari sfinţi părinţi şi o mulţime de teologi au fost cei care ne-au învăţat să păşim pe calea paternităţii lui Dumnezeu adică a iubirii, a ascultăţii şi a supunerii faţă de Dumnezeu.[80] A trăi în paternitatea lui Dumneuzeu implică în spiritualitate o concodranţă deplină dintre voia lui Dumnezeu şi voia omului. În spiritualitatea ortodoxă sau mai bine spus în spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu ascultarea de voia lui Dumnezeu este un „imperativ categoric”, adică nu se poate discuta.[81]

A trăi îm paternitatea lui Dumnezeu înseamnă a fii supuşi unii faţă de alţii, a fii cât se poate de cinstit, a nu „lua numele lui Dumnezeu în deşert,” după cum ni s-a vorbit în Vechiul Testament.[82] Iubirea de Dumnezeu Tatăl este forma deplină şi completă a trăirii în paternitatea lui Dumnezeu. Rugăciunea, asceza, faptele bune sau postul ortodox sunt toate metode pe care le avem pentru a dobândii şi a trăi în iubirea paternităţii lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ne dă paternitatea Sa, noi trebuie să arătăm recunoştinţă faţă de paternitatea Sa. Metodele prin care ne arătăm recunoştinţa faţă de paternitatea lui Dumnezeu sunt toate faptele ascezei ortodoxe şi mai mult decât orice comuniunea cu Dumnezeu.

A fii în comuniune cu Dumnezeu înseamnă a fii mai mult decât orice într-o comuniune paternă. Dumnezeu este Cel care ne cheamă la comuniune cu Sine cu cu tot ceea ce El a creat pentru noi. Evident, nimeni nu poate trece cu vederea complexitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu este mai mult decât orice o fiinţă cât se poate de complexă. Complexitatea lui Dumnezeu este fără doar şi poate dincolo de graniţele cuprinderii şi a înţelegerii omului. Dumnezeu este infinit, atoputernic, atoatecreator şi mai mult decât orice Cel care a realizat tot ceea ce ţine de lumea creată. Cine este Dumnezeu? A fost fără nici o îndoială una dintre cele mai teologice întrebări. Dumnezeu este creatorul omului şi al comsosului, creator la fiiţelor din lumea noastră şi din lumea cerească.

Mai înainte de a ajunge la o paternitate a lui Dumnezeu trebuie mai mult decât orice să cunoaştem şi să experimentăm tot ceea ce există referitor la Dumnezeu. Întrebări legate

---

[80] În acest sens, probabil că una dintre cele mai mari dovezi istorice a acestei supuneri şi ascultări de iubirea lui Dumnezeu Tatăl a fost spiritualitatea bizantină. În peisajuzl intelectual românesc Nicolae Iorga ne-a lăsat o mărturie despre Im periul Bizantin în lucrarea sa Bizanţ după bizanţ. Imperiul bizatin care a început la anul 303 sau la data mutării capitalei vechiului imperiu roman la Constantinopol, a fost creatorul acestei spiritualităţii a paternităţii lui Dumnezeu pe care o găsim cel mai bine exprimată în cultul ortodox.

[81] Expresia de imperativ categoric a fost tipică „filosofiei lui Imanuel Kant.”

[82] În mare parte am putea spune că mai toate poruncile şi prescirpţile Vechiului Testament, spre deoasebire de cele ale Coranului musulman, aveau ca ţel paternitatea lui Dumnezeu. În acest sens, spiritualitatea ortodoxă este cât se poate de departe de spiritualitatea islamică care urmează mai mult idea de „răzbunare” şi „război sacru în numele lui Dumnezeu.” Doctrina gihadului islamic este o astfel de doctrină.

de existenţa lui Dumnezeu au fost ridicat de om din cele mai vechi timpuri. Existenţa omului religioas sau a omului care crede în Dumnezeu s-a redus astfel la existenţa lui Dumnezeu. A scrie despre Dumnezeu estze din acest punct de vedere un lucru cutremurător. De Dumnezeu se cutremură tot ceea ce există doar la rostirea numelui Său.

Dumnezeu nu are început şi nici sfârşit. El este dincolo de noţiunile noastre de temporalitate şi de timp. În Dumnezeu nu există timp. La Dumnezeu eternitatea este singura unitate de măsură a existenţei. Existent dincolo de galaxii şi de cosmos, dincolo de pământ şi de lună, Dumnezeu este tema centrală a existenţei omului. Formele de adrorare şi de iubire a lui Dumnezeu sunt existenţe din cele mai vechi vremuri. Mai mulţi oameni şi-au pus problema dacă Dumnezeu este Acelaşi pentru toţi oameni. Evident, Dumnezeu are un plan cu toţi oamenii. Dumnezeu a creat universul şi toate fiinţele vii. El a dat viaţă plantelor şi complexităţii univeruslui. Glasul lui Dumnezeu strigă către noi din chiar viaţa naturii. Vedem munţi împăduriţi, câmpii înverzite, ape repezi şi pârâie cristalile. Mare adiferenţă dintre omul credincios şi cel necredincios este că pe cel crediocios toate aceste frumuseţi ale naturii îl duc cu mintea la originea lor care este Dumnezeu. Pentru cel necredincios, frumuseţea naturii şi a universului nu poate decât să îl ducă în neant şi în nimicnicie.

Toţi oamenii pot vedea lumea naturalşă sau universul cu ochii lor. Nu toţi oamenii vor să Îl vadă pe Dumnezeu în tot ceea ce există. Acest lucru este de fapt mai mult în spre pierderea celor care neagă existenţa lui Dumnezeu. Sfântul Isaac Sirul spunea la un moment dat că flăcările iubirii eterne a lui Dumnezeu sunt rai pentru cei care cred în Dumnezeu şi iad pentru cei care neagă sau nu cred în existenţa lui Dumnezeu. Din mai multe puncte de vedere sfinţii părinţi şi teologii ne-au spus că lumea nu poate fii redusă decât numai la Dumnezeu.

Lumea din zilele noastre este destul de înşelătoare. La începutul secolului al XXI-lea putem vedea că pentru mulţi dintre semenii noştrii existenţa şi viaţa lui Dumnezeu nu sunt deziderate sau o axiologie absolută. Omul secolului al XXI-lea nu îşi ridică deloc problema existenţei lui Dumnezeu. Pentru mulţi din semenii noştii existenţa lui Dumnezeu este o simplă mitologie sau un simplu fapt arhaic care nu mai are nici de a face cu setea din ce în ce mai mare de bani şi de plăceri trupeşti.

Teologia şi spiritualitatea ortodoxă nu crede că trupul este rău prin sine din moment ce a fost creat de Dumnezeu, dar teologii şi teologia ortodoxă crede că trupul trebuie stăpânit şi pus în slujba lui Dumnezeu şi al binelui spiritual. La fel de bine spiritualitatea şi teologia ortodoxă nu consideră că ştiinţele sunt rele prin sine ci ele trebuie puse în slujba lui Dumnezeu. Dumnezeu este cel care mai mult decât orice este cel care trebuie să fie centrul tuturor ştiinţelor pe care le poate crea omul.

Omul deştiinţă al secolului al XXI-lea încrezotor în posibilităţile sale de a explora lumea şi universul trebuie să ştie că universul şi toată complexitatea lui sunt opera lui Dumnezeu. Munţi, pâraie, planete, galaxii, toate sunt doar o rază care a ieşit din puterea ceratoare a lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi ne spun că nimic din ceea ce s-a creat nu s-a creat fără Dumnezeu. Dumnezeu a creat tot ceea ce există de la soare la ultimul fir de iarbă de pe pământ.

S-a vorbit aşadar de o exclusivitate a relaţiei omului cu Dumnezeu.[83] Omul trebuie să se raporteze la Dumnezeu în „categorii absolute.” Dumnezeu este absolut. Relaţia omului cu Dumnezeu este fără nici o îndoială un absolut. Din acest punct de vedere mai mulţi teologi şi-au ridicat întrebarea dacă „absolutul lui Dumnezeu” atinge cu ceva „paternitatea lui Dumnezeu.” Venind în lume omul se simte de mai multe ori „sclavul” unor puteri şi energii [uneori cosmice] care sunt dincolo de el. Dincolo de naştere, omul se găseşte de multe ori aruncat într-o lume ostilă şi fără ieşire. Cine poate să îl scoată pe om din toate neliniştile sale sau cine îi poate arăta omului calea pe care trebuie să o apuce?

În freamătul şi sbuciumul existenţei, omulk ajunge fără nici o îndoială de mai multe ori în încăpăţânare la concluzia că numai Dumnezeu deţine cheia tuturor problemelor sale sau a aspiraţilor sale. S-a spus de mai multe ori că omul este o fiinţă care aspiră. A aspira la realizare sau la deplinătate nu este un lucru eronat. Unii dintre noi aspirăm la funcţii îanlte, alţii aspiră să fie teologi, alţii aspiră să ajungă la mari grade de cunoaştere, alţii vor să devină savanţi. Aspiraţia omului este un sentiment antic. Ceea ce trebuie ca omul să vrea cel mai mult este cunoaşterea lui Dumnezeu sau comuniunea cu Dumnezeu. A fii în comuniune cu Dumnezeu la grad ultim este fără nici o îndoială ţelul final al vieţii omului. Comuniunea cea mai intimă cu Dumnezeu este starea de înfiere în Dumnezeu. Mai mulţi contemporani de ai noştii găsesc amuzant această realitate. Cine ar vrea să fie înfiat de Dumnezeu? Totuşi, dincolo de această realitate atât de „amuzantă sau de comică” omului comtemporan cunfundat în spatele marilor ecrane din pieţele publice sau în spatele monitoarelor de computere conectate la internet, omul trebuie să se simtă chemat la înfierea în Dumnezeu.

Filosofia antică a fost şi ea preocupată cu această înfiere în Dumnezeu. Nu este întâmplător că marele filosof elen Aristotel din Stagira a declarat mai înainte de trecerea lui dina ceastă lume că filosofia lui a fost scrisă ca pentru copii şi că în simplitatea sa, filosofia a fost fără nici o îndoială cea care adresa adevăruri transcendete pe înţelesul unor copii. Din mai multe punct de vedere am putea spune că filosofia antică a fost o „premergere a teologiei paternităţii lui Dumnezeu.”

A avea evlavie faţă de Dumnezeu este fără nici o îndoială ceea ce dorim cel mai mult. Evlavia faţă de Dumnezeu este mai mult decât orice crezul că Dumnezeu este singura putere care ne poate duce la adevărata viaţă şi la sensul a tot ceea ce există. Mănăstiri, universităţi, şcoli, liceea, academii cu toate sunt conştiente de existenţa lui Dumnezeu. La începutul secolului al XXI-lea trebuie din nou să ne întrebăm din nou: este Dumnezeu ţelul nostru ultim? Suntem noi în cele din urmă chemaţi la existenţa şi la viaţa în Dumnezeu.

Realitatea tragică a morţii ne spun sfinţii părinţi că nu este separaţia faţă de Dumnezeu. Sfinţii prăinţi care au abordat problema morţii ne spun că din contră, moartea este o „apropiere definitvă” de Dumnezeu. Zilnic vedem cum oamenii se nasc şi mor. Vedem cum în timp ce unii abea păşesc primii paşi alţii sunt înmormântaţi. Toate acestea sunt realităţi pe care le vedem în viaţa noastră. Nu putem să nu Îl rugăm pe Dumnezeu să ne descopere care este taina vieţii şi a morţii. După cum Dumnezeu a lăsat în lume viaţa tot

[83] O lucrare despre această temnă a scris germanul Otto Rudolf *Sacrul.* În această lucrare Rudolf Otto vorbea de o dublă raportare la existenţa lui Dumnezeu. O primă raportare la existenţa lui Dumnezeu a fost ceea ce Oto denumea „misterum tremedum,” adică Dumnezeu este Cel care îi crează omului simţul tainei care îl înfriucoşează. Dar similar cu acest sentiment negativ, spunea Oto că mai există un alt sentiment, este vorba de *mysterum fascinans*, adică Dumnezeu este taina care fascinează. Fascinaţia faţă de existenţa lui Dumnezeu omul a avut-o din cele mai vechi vremuri [pentru unii sunt vremuri preistorice în timp ce pentru alţii sunt vremuri antice].

Dumnezeu a lăsat şi moartea. Aceasta fiindcă ştim mai mult decât orice că Dumnezeu a fost autorul vieţii şi al tot ceea ce există. Dumnezeu este creator al lumii şi tot Dumnezeu după cum ne spun sfinţii prăinţi v-a sfârşii lumea deplin. Sfârşitul lumii este fără de nici o îndoială la fel ca şi sfârşitul fiecăruia dintre noi în lucru pe care numai Dumnezeu Îl ştie. Dumnezeu dă viaţă şi tot Dumnezeu este Cel care o şi ridică.

Evident, mai mulţi teologi au fost cei care şi-au ridicat semne de întrebare legate de existenţa lui Dumnezeu. Astfel, dacă Dumnezeu este Tatăl nostru cum se poate ca El să creeze moartea? Moartea a fost cea mai mare tragedie a vieţii omului. Sfinţii Părinţi ai spiritualităpţii ortodoxe au văzut moartea ca şi pe o tragedie dar nu au văzut moartea ca şi pe un nihilism, adică o doctrină şi o filosofie lipsită de Dumnezeu. Astfel, din nefericire mai mulţi filosofi antici şi moderni şi-au atribuit capacitatea de a aborda tema lui Dumnezeu. Această abordare a dus la consecinţe neprevăzute în filosofie a vieţii lui Dumnezeu. Viaţa lui Dumnezeu după mai mulţi filosofi teişti nu mai era o chestiune teologică ci era mai mult o chesiune filosofică, indiferent cât de avansate au fost concluziile legate de viaţa lui Dumnezeu.[84]

Filosofia şi-a ridicat de mai multe ori problema morţii şi a ajuns fără nici o bază la nihilism. Acesta a fost cazul în mare al filosofului Friederich Nietzche care nega deplin existenţa lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu există atunci în filosofie totul este posibil. Filosofia nihilistă era o filosofie care afirma că nu mai mult că Dumnezeu există ci că adevăratul neant este nimicnicia. Neantul din care Dumnezeu a creat lumea, nu era materia din care Dumnezeu a creat totul. Aceasta a dus în ultimă instanţă la ceea ce am putea numii filosofia religiei. Ce este filosofia religie?

În rimul rând trebuie să spunem că filosofii nu au acceptat existenţa lui Dumnezeu pe o scenă pur teologică. Astfel mai mulţi filosofi din antichitate au exagerat rolul filosofiei făcând din ea o religie. O filosofie a religiei era necesară oricum dar mai mult decât orice a fost necesară o filosofie care putea răspunde la toate întrebările şi preocupările omului fără nici o teologie.

Filosofia este un lucru bun şi marii filosofi ai antichităţii şi-au dat ceea ce au putut mai mult din ei. pentru mai muţi filosofi însă filosofia a devenit un absolut. Creştinismul nu a contestat niciodată filosofia şi rolul ei de înţelepţire al omului. După Hristos s-a elaborat o filosofie creştină care Îl avea pe Domnul Iisus Hristos în centru a toate. Un mare filosof al paternităţii lui Dumnezeu din spiritualitatea ortodoxă a fost Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful. Conştient de faptul că paternitatea lui Dumnezeu ar pitea fii înţeleasă dincolo de cadrele teologiei creştin ortodoxie, Sfântul Iustin a fost cel care a pus bazele filosofiei creştin ortodoxe.[85]

Ce este filosofia creştin ortodoxă? Filosofia creştin ortodoxă este filosofia care se degajă din concepţia ortodoxă a paternităţii lui Dumnezeu. În acest sens filosofia este dincolo de orice o expresia a înţelepciunii paternităţii lui Dumnezeu. Filosofii au menirea de a se ruga, a psotii şi a duce o viaţă ascetică. Ascetimul iubirii de Dumnezeu este fără nici o îndoială ceea ce am putea numii adevărata filosofie a paternităţii lui Dumnezeu.

---

[84]Descartes, Rene- Discurs asupra metodei, Bucureşti, editura Mondero, 1999. de Aquino, Thoma- Summa Theologiae-Despre Dumnezeu, Bucureşti, editura Stintifica, 1997. Kant, Immanuel- Critica raţiunii pure, Bucureşti, editura Stintifică, 1969. Paul, Adrian- Manual de filosofie pentru clasa a XII-a, Bucureşti, editura Didactica si Pedagogică, 1994. Spinoza, Baruch- Etica, Prahova, editura Antet, 1999. Stan, Nicolae- Manual de filosofie pentru clasa a XII-a, Bucureşti, editura Economica Preuniversitară, 2002.

[85] http://www.documentacatholicaomnia.eu/20_30_0100-0160-_Iustinus,_Sanctus.html.

Paternitatea lui Dumnezeu este cea mai mare filosofie ortodoxă. A trăi cu Dumnezeu este fără nici o îndoială ceea ce am putea numii adevărata filosofie. Evident, filosofie nu poate lua locul teologiei. Ideaul şi ţelul unei filosofii creştine a fost fără nici o îndoială cea mai veche dorinţă a filosofilor. Origen a fost fără nici o îndoială cel mai mare filosof creştin care a existat şi primul mare filosof care a existat dincolo de orice. Ştim astfel de Origen al Alexandriei că a fost un mare filosof creştin care a fost pierdut în negura vremurilor. Dintre filosofii creştini contemporani am putea să amintim pe Nicoale Berdiaev, pe Serghei Bulgakov, pe şi pe mulţi alţii.[86]

Oricum, spiritulaitatea paternităţii lui Dumnezeu este cât se poate de mult opusă panteismulor orintale care v ând în viaţa în Dumnezeu o contopire cu marele tot. Spiritualitatea paternităţii lui Dumnezeu este mai mult decât orice o spiirutlitate a personalismului fiinţei umane în Dumnezeu Tatăl. Fiinţa umană este chemată la o comuniune cu un Dumnezeu Tată creator şi nu cu un Dumnezeu care este dincolo de orice un Dumnezeu impersonal şi care nu are nici o indentitete personală. Dumnezeul panteismului extremului orient [chinezesc, japonez, taivanez, vietnamez şi restul panteismelor orientale accentuază pierderea sau lipsa de indetitate a omului în marele Brahman. Cine este Brahman? Sau mai bine spus Marele Brahman al teologiilor orientale?[87]

Brahman este atipunerea lui Dumnezeu din filosofia şoi spiritualitatea creştin ortodoxă. Brahman este de fapt „masca adevăratului Dumnezeu" sau mai bine spus mai mult o facere a „filosofiei orientale." Brahamn înb filosofia hindusă nu este unicul Dumnezeu ci mai mult decât orice cel mai de sus dintre Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu nu este deloc prezentă în Brahmanism.

Spiritualitatea şi filosofia brahmanică este dincolo de orice o filosofie înţelătoare şi o filosofice care îl aruncă pe om neant. Evident, spiritualitatea brahmanică este din mai multe puncte de vedere atractivă fiindcă oferă modalităţi facile de a „contacta pe Dumnezeu." Oricum spiritualitatea Brahmanică care are extrem de mulţi adepţi în zilele noastre, erste o spiritulitate care nu are noţiunea lui Dumnezeu Tatăl ci mai mult o noţiune a unui „Dumnezeu distant," ceea ce teologia a denumit acel „Deus otiotus." În acest fel de filosofie Dumnezeu nu are nici un fel de implicaţie în realitatea şi facerea omului.

Ţelul spiritualităţii brahmanice este în cele din urmă neantizarea omului în nimic şi în neantul total şi absolut. ceea ce este şi mai tragic este că toţi adepţii brahmanismului sunt sigură că calea lor de a ajunge la unirea cu Dumnezeu este singură şi unică. Culul hindus nu se bazează pe iubirea lui Dumnezeu şi pe comuniunea simbolică dintre ucenic şi părinţele spiritual ci mai mult pe comuniunea dintre adept şi guru. Fenomenul guruist a fost astfel cât se poate de mult dezbătut de mai multe filosofii contemporane care a culminat în anii şaizeci a secolului trecut cu fenomenul harikrişna.[88]

La fel de bine spiritualitatea ortodoxă a paternităţii lui Dumnezeu reflectată cel mai mult în cultul Bisericii şi în iconografie a fost fără nici o îndoială departe de spirutualităţile şintoiste, gurusite, budiste sau jainiste. Am putea spune că probabil cea mai „solidă" sau

[86] În mare filosofia creştină a fost întemeiată pe cuvintele lui Hristos în care El ne-a spus că „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa." A se vedea Evanghelia după Ioan.

[87] Pentru o lectură mai profundată pe această temă rugăm a se lectura Hanz Zimmer Filosofiile Indiei.

[88] Aceste fenomene spirituale au fost cât se poate de departe de crezul în Dumnezeu Tatăl. Credinţa omului era centrată în diferite alte direcţii dar nu pe relaţia paternă cu Dumnezeu. Neantizarea omului se realiza în momentul dobândirii stării de nirvana care însemna în spiritualitatea hindusă brahmanică „contopirea cu marele Tot care este Dumnezeu." În acească contopire persoana omului era pierdută în neant sau mai bine spus neantizată.

mai realistă spiritualitate a paternităţii lui Dumnezeu s-a realizat în Europa. Probabil că unul dintre idealurile primare ale formări culturii şi civiliztaţiei europene a fost tocmai idea de paternitate a lui Dumnezeu.[89]

Mai presus de orice spiritualitatea ortodoxă a fost extrem de productivă în rugăciuni adresate lui Dumnezeu Tatăl. O modalitate de adresare faţă de toate spiritualităţile negative ale orientului îndepărtat hindus, budist, brahmanist sau şintoist a fost fără nici o îndoială rugăciunea din inimă pe care fiecare dintre noi o înălţăm lui Dumnezeu când vedea frumuseţea unui răsărit de soare sau sau priveliştea unui ocean sau a unei mări tranchile. Nu putem să nu ne minunăm de frumuşetea cosmosului, a plantelor, a constelaţiilor şi a tot ceea ce a fost creat de Dumnezeu. Văzând frumuseţea din jurul nostru suntem chemaţi să Îl lăduăm pe Dumnezeu şi să mulţumim lui Dumnezeu că El a creat toate acestea pentru noi. Numai făcând aşa vom ajunge să ne cunoaştem pe noi înşine cum îi plăcea marelui filosofg antic Socrate să să spună. A trăi sentimentul paternităţii lui Dumnezeu înseamnă mai mult decât orice a trăi spiritualitatea ortodoxă la maximul ei. aceasta este o tradiţie pe care o putem găsii nemodificată de mai bine de 2000 de ani.

[89] Rugăciunea Tatăl nostru, probabil una dintre cele mai rostite rugăciuni pe continentul european a fost fără de nici o îndoială adresarea la comuniune cu Dumnezeu şi cu viaţa lui Dumnezeu.

CAPITOLUL PATRU

Teologii şi teologia paternităţii

„Pe aceşti trei luminători mai mari ai dumnezeirii cei întreit strălucitoare, pe cei ce luminează lumea cu razele dumnezeieştilor învăţături, pe râurile înţelepciunii cele cu miere curgătoare care adapă toată făptura cu apele cunoştinţei de Dumnezeu, pe Marele Vasile şi de Dumnezeu cuvântătorul Grigorie, împreună cu slăvitul Ioan, cel cu limba şi cu cuvintele de aur, toţi cei iubitori de cuvintele lor, adunându-ne cu cântări să-i cinstim; că aceştia Treimii pururea se roagă pentru noi.”[90]

Sfinţii Trei Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan sunt patronii tuturor şcolilor de teologie în cultul ortodox. Datorită vieţii lor celei sfinte Biserica le-a dedicat o zii de sărbătoare în fiecare an pe date de 30 ianuarie. În orice caz de ce sunt atât de importanţi şi cinstiţi aceşti trei sfinţi teologi în cultul ortodox? Ei sunt importanţi fiindcă toată teologia lor a fost o teologie a paternităţii lui Dumnezeu în Treime. Centrul teologiei lor a fost Treima lui Dumnezeu Tatăl.[91] Plecând de la Sfinţii Trei Ierarhi în orientul ortodox a devenit cât se poate de obişnuit să se elaboreze a teologie a paternităţii lui Dumnezeu.

Teologii ortodocşi au fost chemaţi să îşi concentreze toate puterile lor în spre elaborarea ideii de paternitate a lui Dumnezeu sau mai bine spus a existenţei Tatălui ceresc. Dumnzeu Tatăl există potenţial pentru oricine duce o viaţă ortodoxă în duhul sfinţilor părinţi şi în fapte bune. Condiţionarea morală a vieţii ortodoxiei a fost cât se poate de mult o raportare la viaţa paternă a omului în Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu nu putea fii dobândită şi menţinută de un comportament imoral şi un comportament care nega existenţa faptelor bune şi a asceticii ortodoxe pentru a ajunge la comuniunea de iubire cu Dumnezeu.

Comuniunea de iubire pentru teologii ortodocşi a fost mai mult decât orice starea în paternitatea lui Dumnezeu. Cu iubirea faţă de Dumnezeu ca şi creator rolul teologilor în ortodoxie a fost de a menţine „îndreptarul” paternităţii lui Dumnezeu. Astfel, rugăciunea principală a ortoodoxiei sau rugăciunea domnească Tatăl nostru nu este o simplă rostire fariseică sau externă ci ea trebuie să fie mai mult decât orice o rugăciunea lucrătoare care să ne unească în Dumnezeu şi în comuniunea de filiere pe care Dumnezeu o are faţă de om.

---

[90] A se vedea Miniul pe Ianuarie ziua a XXX-a.

[91] Sfântul Vasile cel Mare a fost cel care a lansat în ortodoxie concepţia referitoare la monarhia Tatălui. „Credem în Dumnezeu Tatăl datorită lui Hristos, căci prin această intimitate credem şi facem experienţa faptului că Dumnezeu este iubire“, a spus acesta. În capitolul al doilea a vorbit despre „Tatăl în Treimea imanentă“, iar în al treilea despre „Viaţa Treimii: Perihoreza“. Sintetizând expunerea, menţionăm că acesta a atras atenţia asupra separării dintre Tatăl şi Fiul, separaţie injustă care s-a făcut în teologia occidentală, în special. A respins deducerea modernă a Treimii, căreia îi opune o viziune biblică; între filosofie şi Biblie trebuie să rămânem fideli Sfintei Scripturi, chiar dacă folosim un limbaj filosofic. A prezentat şi relaţia dintre Fiul şi Tatăl din perspectivă biblică şi iconomică, arătând de asemenea importanţa orientării treimice a experienţei creştine. A făcut şi o asimetrie în Sfânta Treime, despre Tatăl în Treimea economică şi în Treimea imanentă.” A se vedea http://www.ziarullumina.ro/articole;1490;0;29358;0;Dumnezeu-Tatal-si-viata-Sfintei-Treimi.html.

Statutul de Fiu al lui Dumnezeu în ceea ce îl priveşte pe om a devenit astfel una dintre principalele preocupări ale ortodoxiei şi ale slujirii ortodoxe.

Noul Testament a descoperit omului că Dumnezeu a avut un Fiu născut din eternitate care este existent mai înainte de facerea lumii. Acest Fiu al lui Dumnezeu, care avea să devină om la anul 1 în era noastră a fost modelul vieţii sau al filiaţiei familiale. Dumnezeu având un fiu El însuşi, omul a fost creat după chipul acestui Fiu al Său. Înainte de revelaţia Sa pe pământ acest Fiu al lui Dumnezeu a fost Logosul de care vorbeşte Sfântul Ioan Teologul în Evanghelia sa. Relaţia Fiului lui Dumnezeu cu Dumnezeu a fost în eternitate una de „cooperare” la facerea lumii şi a universului. Dumnezeu a creat toate conform ortodoxiei prin Fiul Său din eternite sau mai bine spus prin Logosul Său. Acest Logos al lui Dumnezeu v-a fii Cel care v-a şi descoperii existenţa lui Dumnezeu.

În ortodoxie teologia Logosului lui Dumnezeu a fost foarte mult teologia Fiului lui Dumnezeu. Deşi nu toţi teologii au fost în comun acord cu acest adevăr, persoana lui Iisus Hristos avea să fie cea care v-a modifica şi v-a schimba cursul relaţiei istorice dintre Dumnezeu şi om. Creat din eternitate, Dumnezeu Logosul avea să îşi asume cursul catastrofic al istoriei omeneşti şi avea să îl transfigureze în ceea ce noi putem citii astăzi în paginile Noului Testament.[92] Prin urmare era demintatea omului de fiu al lui Dumnezeu reală sau doar o imaginaţie a minţii omeneşti?

Răspunsul teologilor şi al Sfinţilor Părinţi a fost că da, teoretic omul poate dobândi statutul de fiul al lui Dumnezeu prin întruparea Fiului lui Dumnezeu sau a Logosul lui Dumnezeu. Simbolic Logosul lui Dumnezeu a avut o relaţie dintre tată şi fiu la creaţia universului sau a cosmosului. Astfel, în ortodoxie teologia Logosului lui Dumnezeu avea să devină teologia înfierii omului în Dumnezeu Tatăl. „Cel ce s-a întrupat este Logosul, Cuvântul lui Dumnezeu. El este totodată Fiul lui Dumnezeu, născut din Dumnezeu după natură – deci consubstanţial cu Tatăl -, cel împreună-veşnic cu Dumnezeu Tatal, chipul şi întipărirea celul care l-a zămislit. Unul-Nascut s-a facut ca noi, adică om complet, ca să izbavească trupul nostru cel pămantesc de stricăciunea care s-a introdus în el… Pe de altă parte, apropiindu-şi sufletul omenesc, l-a facut pe acesta să devină mai puternic decât păcatul, impregnâdu-l… de stabilitatea şi imuabilitatea naturii Sale. Cuvântul lui Dumnezeu a avut nevoie de trupul propriu ca de un instrument în vederea lucrărilor trupului, a slăbiciunilor fizice şi a tot ce nu era blamabil; de sufletul propriu pentru efectele omeneşti ireproşabile… Se spune într-adevăr ca îi era foame, că a suferit oboselile lungilor călătorii, frica, groaza, tristeţea, agonia şi moartea pe cruce.”[93]

Prin urmare în ortodoxie teologii aveau rolul de a elabora o teologie a paternităţii lui Dumnezeu. Pe lângă doctrina teoretică a paternităţii lui Dumnezeu teologii trebuiau să elaboreze şi o doctrină dogmatică şi spirituală după cum am arătat mai sus.[94] Paternitatea lui Dumnezeu a devenit centrul preocupărilor teologiei ortodoxe. Dogmatişti, istorici ai religiilor, liturgişti, cateheţi, omileţi, spiritualişti, patrologi, pareneţi şi mistagogi cu toţii trebuiau să elaboreze o teologie a comuniunii cu Dumnezeu şi a paterenităţii lui Dumnezeu.

---

[92] http://www.resurse-ortodoxe.ro/carti-ortodoxe/teologia-dogmatica-ortodoxa-pr-dumitru-staniloae/iisus-hristos-ca-fiul-lui-dumnezeu-cel-intrupat-tinta-noastra-finala.

[93] A se vedea Cuvintele Sfântului Chiril al Alexandriei.

[94] O lucrare destul de recentă pe această temă a fost scrisă de teologii ortodocşi Danion Vasile şi Marian Maricanu, *Ne vorbesc păirnţii atoniţi,* http://www.resurse-ortodoxe.ro/carti-ortodoxe/ne-vorbesc-parinti-athoniti-danion-vasile-marian-maricanu.

Astfel toţi teologii ortodocşi au fost mai mult decât orice teologii paternităţii lui Dumnezeu. Mai înainte ca teologii să propovăduiască paternitatea lui Dumnezeu ei trebuiau să o dobândească pentru sine şi mai apoi să o menţină şi la cererea lui Dumnezeu să o facă cunsocută şi altora. Teologia a făcut din aceasta ceea ce am putea numii „paternitatea triadologică a lui Dumnezeu." Dumnezeu existând într-o Treime de persoane nu se putea că El nu aibă şi un raport patern cu omul. Acest raport a fost privit de teologi ca şi un raport triadologic.

O astfel de concepţie triadologică a paternităţii lui Dumnezeu întâlnim şi la huduşi în ceea ce ei denumesc trimurti.[95] Cine este trimurti în pseudo-triadologia hindusă? Trimurti sau cele trei forme ale lui Dumnezeu: unde Brahma sau Brahman este creatorul lumii, Vişnu este menţinătorul şi păstrătorul lumii, şi Şiva este distrugătorul sau transformatorul lumii este teologia pseudo-triadologică a hiduşilor. Aceasta este în mare Triada hindusă sau triadologia brahmanică. Ceea ce putem remarca în această triadologie este că nu există nici un fel de relaţie cu Dumnezeu ca şi paternitate. În brahmanism şi în triadologia brahmanică relaţia filiaţiei cu Dumnezeu este cât se poate de mult separată faţă de cea a paternităţii lui Dumnezeu. Oricum este greu de vorbit de o triadologie paternă în cazul hinduşilor. Noţiunea de paternitate a lui Dumnezeui nu a fost ceva care a existat la hinduşi.

Oricum, teologii au fost cei care aveau menirea de a face legătura dintre triadologia şi paternitatea lui Dumnezeu. Din mai multe puncte de vedere paternitatea lui Dumnezeu a fost un fapt triadologic. Au fost mai mulţi teologi care au vorbit de o paternitate monadică a lui Dumnezeu în timp ce alţii au vorbit de o paternitate triadică a lui Dumnezeu. Dumnezeu fiind o existenţă tripersonală sau triipostatică, teologii ortodocşi au fost nevoiţi să elaboreze o teologie a paternităţi triadice a lui Dumnezeu.[96]

„The monarchy of the Father in the Trinity? What does that mean? It sounds like they are subordinating the Son and the Holy Spirit to the Father. Before we overreact, let's remember some presuppositions which the Orthodox Church has in place, so that we understand what is really being said. 1) Personal diversity is a primordial fact, and cannot be deduced from another principle. 2) The essential identity and personal diversity cannot be posterior to each other. 3) The Holy Spirit denotes a divine economy rather than a hypostatic mark of distinction. 4) Because the diversity of the three persons is absolute, we

[95] Termenul sanscrit al triadologiei hinduse este în relaţia cât se poate de evident că triadologia ortodoxă. Totuşi, concepţia trimurti a triadologiei ortodoxe este departe de concepţia ortodoxă. A se vedea în acest sens: Basham, A. L. (1954). *The Wonder That Was India: A Survey of the Culture of the Indian Sub-Continent Before The Coming of the Muslims*. New York: Grove Press, Inc.,. Courtright, Paul B. (1985). *Gaṇeśa: Lord of Obstacles, Lord of Beginnings*. New York: Oxford University Press. Flood, Gavin (1996). *An Introduction to Hinduism*. Cambridge: Cambridge University Press. Flood, Gavin (Editor) (2003). *The Blackwell Companion to Hinduism*. Malden, MA: Blackwell Publishing LtdGrimes, John A. (1995). *Ganapati: Song of the Self*. SUNY Series in Religious Studies. Albany: State University of New York Press.. Jansen, Eva Rudy (2003). *The Book of Hindu Imagery*. Havelte, Holland: Binkey Kok Publications BV.. Eighth printing; First published 1993. Radhakrishnan, Sarvepalli (Editorial Chairman) (1956). *The Cultural Heritage of India*. Calcutta: The Ramakrishna Mission Institute of Culture. Second edition, four volumes, revised and enlarged, 1956 (volume IV). Winternitz, Maurice (1972). *History of Indian Literature*. New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation. Second revised reprint edition. Two volumes. First published 1927 by the University of Calcutta. Zimmer, Heinrich (1972). *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

[96] Un volum destul de semnificativ pe această temă a fost scris de Aristeides Papadakis, *Criza din bizanţ* (New York, Universitatea Fhordam, 1983).

refuse to admit a relation of origin which opposes. Personal diversity should not be relativised. So what does the monarchy of the Father mean exactly? The Holy Spirit proceeds from the Father alone, and the Father is the unique source of the divine hypostases. Remember, no attempt is made to establish a relation of opposition because the procession is ineffable, but also because relations of origin cannot be considered as the basis for the hypostases, relations cannot determine their absolute diversity. Relations only *express* hypostatic diversity, but are not the basis for it. Therefore, it is the absolute diversity of the three hypostases which determine relation, and not vice versa. The Orthodox therefore speak of relations of diverstity, not relations of opposition. The monarchy of the Father maintains the perfect equilibrium between the nature and the persons. One nature and three persons presented simultaneously, with neither prior to the other. The origin of the hypostases is not impersonal, since it is referred to the person of the Father; but it is unthinkable apart from their common procession of the same essence, the "divinity in division undivided." Consubstantiality is the *non-hypostatic* identity of the three. The unity of the three hypostases is inconceivable apart from the monarchy of the Father. The Father is the *principle* of the common procession of the same one essence because God is not a simple essence differentiated by relationships. The Father is not the sole person, not identified with the essence. Hopefully this made some sense. Why is it important? The difference in conception of Trinity changes all the following theological thought, and creates two different ways of dealing with divine realities, and has an immediate impact on how we work out our salvation."[97]

Teologia paternităţii lui Dumnezeu este fără nici o îndoială o teologie triadologică. Aceasta fiindcă Dumnezeu se descoperă pe Sine ca şi Treime de persoane. Prin urmare din punct de vedere al teologiei ortodoxe se poate vorbii de un aspect întreit al paternităţii lui Dumnezeu dar acest raport teologic nu este unul care este definit ca şi existând prin natura lui Dumnezeu sau prin fiinţa lui Dumnezeu. Dumnezeu nu este Tatăl nostru priin fiinţa sa, ci mai mult este Tatăl nostru prin persoanele Sale sau mai bine spus prin calităţile sale sau atribuţiile Sale. Fiinţa lui Dumnezeu după cum au spus Sfinţii Părinţi este inaccesibilă omului. În lucrarea Sa faţă de om Dumnezeu poate fii din mai multe puncte de vedere iubire paternă.[98]

Chipuri ale paternităţii triadologice a lui Dumnezeu întâlnim în mai toate religile antice din orient. Astfel întâlnim chipuri ale acestei paternităţi triadologice la sumerieni, la babilonieni, la asirieni, la akadieni, la persani, la egipteni şi probabil şi la asirieni.[99] Prin urmare preocupările triadologice legate de existenţa lui Dumnezeu Tatăl au fost prezente în mai multe religii ale lumii doar că prezenţa lor a fost cât se poate de deformată.

[97] http://oldmanbuhler.wordpress.com/2009/12/17/greek-and-latin-triadology.

[98] Disputa referitoare la fiinţa şi la lucrările lui Dumnezeu sau la esenţa şi energiile lui Dumnezeu a fost grupată din punct de vedere teologic de ceea ce a fost numit de ortoodxie teologia palamită. David Bradshaw Aristotle East and West: Metaphysics and the Division of Christendom Cambridge University Press, 2004, 9780521828659. Anstall, Kharalambos (2007). "*Juridical Justification Theology and a Statement of the Orthodox Teaching,*" Stricken by God? *Nonviolent Identification and the Victory of Christ*". Grand Rapids, MI: Eerdmans. Gross, Jules (2003). *The Divinization of the Christian According to the Greek Fathers*. A & C Press.

[99] Pentru istoricii religiilor, teologia triadologică sau trinitariană a lui Dumnezeu a fost fără nici o îndoială un punct de referinţă. În timp ce unii au văzut prefigurări ale creştinsimului, alţii au văzut opoziţie faţă de Dumnezeu cel în Treime.

Deformarea crezurilor în Dumnezeu Tatăl este mai mult decât orice o problemă legată de triadologie.[100] Dumnezeu ca şi Treime este fără de nici o îndoială subiectul studiului triadologic. Ştim că Dumnezeu este dincolo de orice supraesenţialitate triadologică. Raportarea aceasta la înţelegerea omului a fost fără nici o îndoială chipul paternităţii triadologice.

Ceea ce este cel mai propriu ortodoxiei este fără nici o îndoială „triadologia paternă” a lui Dumnezeu. Dumnezeu este creator al vieţii şi tot în acest sens El este şi cel care a menţinut o relaţie de paternitate cu Dumnezeu.[101] Evident, această triadologie a paternităţii lui Dumnezeu a prins forme extrem de profunde în spiritualitatea ortodoxă. Ştim astfel de Imnele iubirii dumnezeieşti ale Sfântului Simeon Noul Teolog care era mai mult decât orice un teolog al paternităţii lui Dumnezeu. Nu am putea spune despre sfântul Simeon că teologia lui era o teologie triadologică. Este cât se poate de evident că Sfântul Simeon era fără nici o îndoială un teolog al paternităţii lui Dumnezeu. Operele sale teologice sau scrierile lui teologice sunt cea mai mare mărturie a faptului că Sfântul Simon s-a rugat pentru o înfiere a lui Dumnezeu de către om.

Înfierea şi deopotrivă paternitatea lui Dumnezeu sunt fără nici o îndoială surse ale iubirii lui Dumnezeu. Relaţia de iubire profundă cu Dumnezeu este mai mult decât orice o iubire a paternităţii triadologice. În această iubire triadologică tot centrul este fără de îndoială Dumnezeu şi mai mult decât orice iubirea de Dumnezeu. Teologia iubirii lui Dumnezeu faţă de om şi a iubirii omului faţă de Dumnezeu este fără de nici o îndoială o teologie a paternităţii triadologice. Deşi din punct de vedere strict teologic, Dumnezeu este o singură existenţă, teologii ştiu de pluralitatea personală a lui Dumnezeu din cadrul fiinţei Sale. Această pluralitate a lui Dumnezeu a fost fără nici o îndoială temeiul teologiei triadologice.[102]

Triadologia avea să fie mai mult decât orice ceea ce noi am denumit teologia paternităţii lui Dumnezeu. Creat din nimic omul avea să dobândească din iubirea lui Dumnezeu paternitatea Sa. Iubirea lui Dumnezeu era mai mult decât orice ceea ce am putea denumii principiul creator al fiinţării lui Dumnezeu. „«Ταύτα μεν ουν, αδελφοί, σημαίνουσιν, αι Γραφαί. Ταύτην την οικονομίαν παραδίδωσιν ημίν και ο μακάριος Ιωάννης εν ευαγγελίω μαρτυρών, και τούτον τον Λόγον Θεόν ομολογεί ούτως λέγων. «Εν αρχή ην ο Λόγος, και ο Λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος» (Ιωάννη, 1,1). Ει δε ουν ο Λόγος προς τον Θεόν, Θεός ων, τι ουν; Φήσειεν αν τις δύο λέγει Θεούς; Δύο μεν ουκ ερώ

---

[100] O lucrare pe această temă a fost scrisă de teologul australian Jennifer Herrick, *Trinitarian inteligibility,* (Syndey, 1999).

[101] A se vedea pe această temă Ioan Ică jr, *Mystagogia trinitatis,* (Editura Deisis, Sibiu, 1998).

[102] În termeni eleni Dumnezeu avea să fie Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, Πατρος, Υιος, Αγιου Πνευμα, în latină Pater, Filio, Spirtu Sancto. Această separaţie triadologică avea să ducă mai apoi pentru mai mulţi teologi la ceea ce am putea numii teologia treimică. Celebră pe această temă a fost în orice caz erezia lui Filioque stabilită de Sfinţii Părinţi. Acestă erezie credea în purcederea Duhului sau a Spiritului lui Dumnezeu şi de la Fiul. Teologii ortodocşi s-au temut că din punct de vedere dogmatic această separaţie ar fii putut duce în cele din urmă la pierderea relaţiei de paternitate cu Dumnezeu. „**Filioque**, termen teologic care se referă la problema "purcederii" Sfântului Duh de la Dumnezeu Tatăl și **de la Dumnezeu Fiul** (lat: *filioque*). Problema în cauză constituie pretextul unei dispute istorice între Biserica Răsăriteană (Ortodoxă) și cea Apuseană (Catolică), teologii ortodocși susținând că Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl, în vreme ce colegii lor catolici consideră că Sfântul Duh purcede de la Tatăl și de la Fiul. Filioque este una din cauzele Marii Schisme.” A se vedea wikipedia filioque.

Θεούς, αλλ’ η ένα. Πρόσωπα δε δύο, οικονομίαν δε τρίτην, την χάριν του αγίου Πνεύματος. Πατήρ μεν γαρ εις, Πρόσωπα δε δύο, ότι και ο Υιός, το δε τρίτον το άγιον Πνεύμα. Πατήρ εντέλλεται, Λόγος αποτελεί, Υιός δε δείκνυται δι’ ου Πατήρ πιστεύεται. Οικονομία συμφωνίας συνάγεται εις ένα Θεόν. Εις γαρ εστιν ο Θεός. Ο γαρ κελεύων Πατήρ, ο δε υπακούων Υιός, το δε συνετίζον άγιον Πνεύμα. Ο ων Πατήρ «επί πάντων», ο δε Υιός «δια πάντων», το δε άγιον Πνεύμα «εν πάσιν» (Προς Εφεσίους, 4,6). Άλλως τε ένα Θεόν νομίσαι μη δυνάμεθα, εάν μη όντως Πατρί και Υιώ και αγίω Πνεύματι πιστεύσωμεν.»”[103]

Prin urmare triadologia ortodoxă este mai mult decât orice una paternă. Paternitatea lui Dumnezeu a fost dincolo de orice ţelul final al teologilor. Teologul ortodox trebuia să ajungă la stadiul de fiu al lui Dumnezeu şi în acelaşi timp să fie şi cel care putea comunica acest stadiu semenilor săi. Triadologia avea să devină un stadiu total al teologiei. Tot ceea ce se referea la Dumnezeu avea să devină din punct de vedere ortodox triadologic.[104] Oricum, ceea ce avea să definească cel mai mult triaologia ortoodă a fost fără nici o îndoială acest sentiment patern al lui Dumnezeu. Astfel între Dumnezeul răzbunător şi al tunetelor de pe muntele Sinai şi Dumnezeul iubirii paterne a Noului Legământ răstignit pe Golgota a fost cât se poate de mult o mare diferenţiere.[105]

Sentimentele de paternitate a lui Dumnezeu sunt extrem de profunde şi extrem de sofisitcat redate de teologi. Teologia paternităţii este prin excelenţă a teologilor. Sfinţii Părinţi ai Bisericii au fost mai mult decât orice adevăraţii teologi ai paternităţii triadologice a lui Dumnezeu. Creat de Dumnezeu din neant, omul era să fie făptura iubită de Dumnezeu. Iubirea lui Dumnezeu avea să fie cea mai supremă garanţie a paternităţii Sale care trebuia în orice caz menţinută prin toate metodele. Aşa a început din punct de vedere teologic ceea ce am putea numii „teologia triadologică a paternităţii lui Dumnezeu.” „Η θεολογία των τεχνητών εικόνων ασφαλώς δεν απασχόλησε την Εκκλησία κατά τον Δ' αιώνα και ειδικότερα δεν απασχόλησε τον Μ. Βασίλειο. Η ανάπτυξη και διατύπωση της θεολογίας αυτής που πραγματώθηκε μετά από τέσσερες και πέντε αιώνες δεν υπήρξε φυσικά θεωρητική δογματική ενασχόληση των πατέρων αλλά πρακτική και αποτελεσματική αντιμετώπιση εκ μέρους τους των θεολογικών επιχειρημάτων των Εικονομάχων, οι οποίοι απέρριπταν τις εικόνες ως ξένες προς την παράδοση της Εκκλησίας και θεωρούσαν την προσκύνηση των εικόνων ως ειδωλολατρία. Οι εικονόφιλοι πατέρα απέδειξαν στους εικονομάχους θεολόγους ότι **η θεολογία των εικόνων δεν αποτελεί νεωτερισμό στην πίστη και στην ευσέβεια του λαού του Θεού**, ούτε και συνιστά ανακάλυψη της Εκκλησίας κατά την περίοδο της Εικονομαχίας. Δεν είναι άλλωστε καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι τόσο ο Μ. Αθανάσιος και ο ιερός Χρυσόστομος όσο και κυρίως ο Μ. Βασίλειος είναι οι μεγάλοι εκείνοι πατέρες, στη διδασκαλία και αυθεντία των οποίων συχνά αναφέρονται οι εικονόφιλοι πατέρες της εικονομαχικής περιόδου, αλλά και οι Θεοφόροι πατέρες της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου προκειμένου να κατοχυρώσουν θεολογικώς τη χρήση των τεχνητών εικόνων της Εκκλησίας. Σήμερα είναι ευρύτατα γνωστό μεταξύ των θεολόγων ότι η δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας για τις εικόνες της θεμελιώνεται στην ενανθρώπηση του Θεού Λόγου2. Μια προσεκτικότερη όμως μελέτη των εικονολογικών έργων του κατεξοχήν υπερασπιστού των εικόνων και μεγάλου δογματολόγου της Εκκλησίας μας αγίου Ιωάννη του Δαμασκηνού καθώς και η μελέτη των Πρακτικών της Ζ'

[103] http://antiairetikos.blogspot.com/2009/05/blog-post.html.

[104] O lucrare pe această temă a fost scrisă de teologul elen Nikos Nikolaidis, *Η Τριαδολογία του Αγίου Επιφανίου Κύπρου*, (Atena, 1999).

[105] http://www.impantokratoros.gr/Theologia-Eikona.print.el.aspx.

Οικουμενικής Συνόδου μας πείθουν πως **πέρα από τη θεολογική κάλυψη και νομιμότητα των εικόνων**, που παρέχει αναμφισβήτητα και κατεξοχήν η ενανθρώπηση του Θεού Λόγου, ο πυρήνας της δογματικής διδασκαλίας για τις εικόνες συνδέεται άρρηκτα και με την Τριαδολογία της Εκκλησίας και ακόμη ειδικότερα με την Τριαδολογία του Μ. Βασιλείου."[106]

Fără de nici o îndoială că sentimentul de paternitate a lui Dumnezeu este ceea ce este cel mai sacru pentru om. Dumnezeu Tatăl omului avea să fie fundamental centrul oricărei teologii veridice şi profunde. Teologii aveau să fie cei chemaţi la comuniunea şi la cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl şi a paternităţii triadologice a lui Dumnezeu. Omul era chemat să asculte de Dumnezeu şi să fie şi el alături de teologi părtaş la triadologia paternităţii lui Dumnezeu. Viaţa omului trebuie să devină în ortodoxie mai multe de cât orice viaţa paternităţii triadologice a lui Dumnezeu. Această triadologie a paternităţii lui Dumnezeu nu a fost numai o simplă triadologie ci a fost mai mult decât orice şi o „ontologie a paternităţii lui Dumnezeu." Ontologia paternităţii lui Dumnezeu nu a fost o realitate fondată filosofic ci mai mult teologic.

Prin urmare teologii şi nu filosofii au fost cei care au avut chemarea de a realiza o ontologie a paternităţii lui Dumnezeu. Ce este ontologia paternităţii lui Dumnezeu? Ontologia paternităţii lui Dumnezeu pune tot ceea ce există în universul creat în domeniul existenţei lui Dumnezeu şi al realităţii fiinţei lui Dumnezeu. Ontologia existenţei paternităţii triadologice a lui Dumnezeu a fost din mai multe puncte de vedere filosofia cea mai supremă a paternităţii lui Dumnezeu.[107]

Un al doilea aspect la teologiei paternităţii lui Dumnezeu avea să fie cel gnoseologic. Ce este gnoseologia? „Obiectul gnoseologiei este cunoașterea umană în elementele sale esențiale și în mecanismul său esențial separată de modalitățile particulare de cunoaștere. Elementele obiectului gnoseologiei sunt obiectul cunoașterii, subiectul cunoașterii, mecanismul cunoașterii, condițiile cunoașterii, cauzele cunoașterii, legile cunoașterii, căile de cunoaștere, genurile de cunoaștere umană. Gnoseologia distinge genuri diferite de cunoaștere după criterii cum sunt facultățile cognitive angajate în proces sau după mijloacele obiective angrenate precum și după specificul cognitiv impus de obiect."[108] Gnoseologia a fost din acest punt de vedere mai mult decât orice cunoaşterea lui Dumnezeu nu numai ca şi Creator ci şi ca Dumnezeu Tatăl. Această cunoaştere avea să fie eventual cea mai superioară cunoaştere în ierarhia cunoaşterilor.

Astfel din teologia paternităţii lui Dumnezeu, teologii au elaborat două distincţii teologice semnificative. Este vorba de ontologia şi de gnoseologia paternităţii lui Dumnezeu. În teologia paternităţii lui Dumnezeu nu este vorba deloc de concepţiile despre zei ale lumii antice. În antichitate omul credea în zei şi în puterea lor implacabilă de a hotărî soarta omului. Viaţa omului era în lumea antică în mâna zeilor. Concepţiile antice despre zei şi despre existenţa lor erau cât se poate de imaginative şi fictive. Deşi exista un singur Dumnezeu, antichitatea în întregime a fost cea care a adus un cult zeilor. Cezarii Romei, tempele elene antice, edificile religioase egiptene toate sunt dovezi ale cutlului zeilor din antichitate. În mare parte adepţii antici ai cultului zeilor nu credeau în paternitatea acestor fiinţe supraomeneşti în cele mai multe cazuri imaginare. Acestor zei antici trebuia ca mânia

[106] http://www.egolpion.com/triadologia_m_basileiou.el.aspx.
[107] http://www.pi-schools.gr/lessons/religious/analekta/80.pdf.
[108] http://ro.wikipedia.org/wiki/Gnoseologie.

faţă de omul de care dispuneau să fie periodic satisfăcută aşa că în numele zeilor se aduceau tot felul de jertfe rituale, unele în cazul aztecilor chiar antropofage.

Paternitatea lui Dumnezeu nu era centrul credinţelor antichităţii. Tot ceea ce ştim despre antici este că erau în cele mai multe cazuri politeişti şi că nu credeau în existenţa unui singur Dumnezeu şi nu se raportau la existenţa lui Dumnezeu în termenii unei paternităţi filiale. Centrul teologiei avea să fie mai mult decât orice paternitatea ontologică şi cea gnoseologică a lui Dumnezeu. Fiinţă nemuritoare şi eternă, Dumnezeu avea o „faţă deschisă pentru om.” Această faţă deschisă a lui Dumnezeu faţă de om a fost paternitatea Sa. În timp ce religiile antice erau foarte mult în întunericul unei ingoranţe sau al necunoaşterii în teolgoia ortodoxă centrul căutărilor teologilor avea să fie paternitatea lui Dumnezeu. Fie că Îl chemăm pe Dumnezeu în rugăciuni în slujbe sau în cultul ortodox, tema centrală a acestei chemări sau invocaţii a lui Dumnezeu a fost mai mult decât orice şi dincolo de orice chemarea paternităţii lui Dumnezeu.

Există astfel o psihologie sau o psihanaliză a paternităţii lui Dumnezeu. În faţa elementelor dezlănţuite ale naturii omul a simţit din cele mai vechi vremuri nevoia de a fii ocrotit. Paternitatea lui Dumnezeu a fost astfel pentru omul obişnuit o modalitate de protecţie în faţa unui cosmos sau a unui univers de foarte multe ori ostil. Sentimentul care a apărut în om că Dumnzeu este Tatăl său a fost fără nici o îndoială un sentiment care a intrat în antenţia teologilor şi în special în atenţia teologilor ortodocşi. Aceasta din mai multe motive. Paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice un dar pe care Dumnezeu l-a făcut omului prin Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat. Iată că aici ne confruntăm cu cea mai mare dilemă a teologilor.

Este Dumnezeu realmente Tatăl omului sau Tatăl oamenilor? Ştim despre Dumnezeu că este creator al omului, dătătorul vieţii, Cel care a adus totul din nefiinţă la fiinţă, Cel care este temelia a tot ceea ce există. Dar este Dumnezeu în sens real Tată al omului? Dacă Dumnezeu este Tată al omului atunci de ce îngăduie moartea? Acest răspuns care se ridică aproape inconştient în minţile contemporanilor noştii nu poate fii trecut sau depăşit decât prin rugăciune. Dar nu orice fel de rugăciune ci rugăciunea cât se poate de sinceră în faţa lui Dumnezeu Tatăl. De cele mai multe ori grăbiţi de rutina liturgică a zilelor noastre trecem foarte uşor peste sensul rugăciunii Tatăl nostru. În chiar rugăciunea Tatăl nostru se cuprinde răspunsul la problema morţii. „Facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ.” Acum mai mulţi contemporanni de ai noştrii când spun aceste cuvinte se gândesc la ce bun să mă rog lui Dumnezeu care este în cer din moment ce văd că cerul este doar un spaţiu fizic care este ori înnorat ori senin, este fie plin de stele sau fie fără stele în funcţie de condiţiile meteoreologice.

Teologii şi teologia ortodoxă în special au menirea de a ne spune că „cerul” în care locuieşte Dumnezeu sau Tatăl cel din ceruri nu este cerul fizic pe care Dumnezeu l-a creat ci cerul de care vorbim şi care ştim că este locul existenţei sau al aşezământului lui Dumnezeu nu este o realitate cosmică sau astronomică cum am tinde în mod obişnuit să ne gândim. Cerul în care stă Dumnezeu este o realitate de oridin spirituală. Astfel pe Dumnezeu nu o să Îl întâlnim în mod real în complexitatea galaxiilor şi a miliardelor de planete din comsmos care nu este nimic altceva decât cerul pe care îl văd ochii noştrii.

Cerul unde există Dumneezu este lumea spirituală sau mai bine spus lumea îngerilor. Acest lucru este destul de greu de conceput. Pe Dumnezeu nu Îl vedem după cum am spus în spaţiul cosmic din univers. Aceasta findcă după cum ne spun sfinţii părinţi şi teologii ortodocşi Dumnezeu este nevăzut şi necreat. Totuşi, când vedem spaţiul cosmic nu suntem

deloc lipsiţi de noţiunea de Dumnezeu fiindcă ştim că cineva a fost creatorul acestui spaţiu. Când vedem spaţiul cosmic ştim că Dumnezeu este Cel care l-a creat deşi nu Îl vedem direct pe Dumnezeu acolo.

Atunci unde este Dumnezeu? Unde este Dumnezeu Tatăl de care se vorbeşte atât de mult în toate ruigăciunle Bisericii? Se ascunde Dumnezeu de noi? Este Dumnezeu dincolo de capacitatea noastă de a se descoperii şi a se revela pe Sine? Locul lui Dumnezeu Tatăl am putea spune că este deplin inaccesibil omului ca şi făptură a lui Dumnezeu. Cerul despre care vorbesc rugăciiunile şi teologii ortodoxiei nu este o realiate fizică ci mai mult decât orice este o realitate spirituală. Creat de Dumnezeu din mimic, Dumnezeu a fost existent mai îniante de facerea cosmosului. Locul şederii Sale mai înainte de facerea cosmosului a fost din mai multe puncte de vedere spaţiul existenţei lui Dumnezeu. Dumnezeu nu are nevoie de un spaţiu fizic concret pe cum avem noi făpturile lui pentru a ne face cunoscută prezenţa. Dumnezeu este concomitent pretudindeni şi peste orice lucru. El este dincolo de timp, de spaţiu, de materie şi de cosmos. Tainele astronomiei cele mai inaccesibile omului pentru Dumnezeu sunt realităţi care sunt cunoscute mai înainte de facerea cosmosului.

Cerul pe care îl menţionăm în rugăciunea Tatăl nostru, fiindcă ortodoxia are în cultul ei rugăciunea Tatăl nostru, este locul existenţei lui Dumnezeu. Unde există Dumnezeu acolo este şi cerul lui Dumnezeu. În acest sens, ortodoxia şi teologii ortodocşi aveau să numească cerul existenţei lui Dumnezeu nu un spaţiu fizic ci o realitate transcendentă. Cerul existenţei lui Dumnezeu este un „spaţiu transecdentent" care transcede atât lumea cât şi pe om. Prin urmare pe Dumnezeu nu Îl vom găsii în mod direct pe cele mai îndepărtate planete ale spaţiului cosmic. Dar indiferent în ce unghi al universului v-a ajunge omul, şi acolo v-a ştii că tot ceea ce a fost creat a fost creat de Dumnezeu.[109]

Mai mulţi sfinţi părinţi ne spun că au fost luaţi sau mai bine spus „răpiţi de Dumnezeu în cer." Un astfel de exemplu a fost Sfântul Apostol Pavel un sfânt pe care noi cei contemporani nu îl mai preţuim. Sfântul Pavel ne spune că a fost răpit de Dumnezeu până la al treilea cer. Capitolul 12 din a doua epistolă către corinteni a fost mai mult decât orice o descriere a acestei răpiri a acestui sfânt la al treilea cer. Prin urmare putem vedea că sfântul nu vorbeşte de un cer cosmic ca şi cel pe care îl putem vedesa cu ochii fizici. Atunci despre ce fel de cer vorbeşte Sfântul Pavel? Ceea ce sfântul Pavel ne spune este că „răpirea sa în cer" nu ştie dacă a avut loc în trup sau în afară de trup. Înţelegem că această răpire nu a fost o răpire în spaţiul cosmic unde în cel mai probabil caz ar fii avut nevoie de un costum de astronaut. Răpirea sfântului Pavel în cer a fost prin urmare una care a depăşit legile fizicii.

Acolo în cerul lui Dumnezeu Sfântul Pavel ne spune că a auzit cuvinte pe care nu se cuvine omului să le audă. Apoi imediat Sfântul Pavel ne spune că acest lucru i-a creat din mai multe puncte de vedere un fel de discomfort spiritual fiindcă odată ce a ajuns fie răpit în cer a început să se trufească. În cer ni se spune că sfântului Pavel i s-au „descoperit multe lucruri." Aceste descoperiri ne spune sfântul au fost măreţe dar ele nu se cuvine să fie descoperite oamenilor. Tot ceea ce ştim de la Sfântul Pavel din răpirea sa în rai a fost că ceea ce a văzut şi i s-a descoperit acolo a fost dincolo de orice un mesaj de la Dumnezeu împotriva certurilor, pizmei, mâniei, întărâtărilor, clevetirilor, murmurelor, îngâmfărilor şi

---

[109] O lucrare despre spaţialitatea existenţei lui Dumnezeu a fost scrisă de Emanuel Swendeborg, *Cerul şi minunile sale* (o variantă în limba engleză poate fi găsită pe internet.

tulburărilor. Aceste lucruri ne spune sfântul că sunt de departe cu ceea ce înseamnă realitatea cerului.

Din punct de vedere canonic, o altă mărturie care o avem despre realitatea cerului o avem în Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul. Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul este fără nici o îndoială una dintre cele mai zdrobitoare mărturii pe care le avem despre realitatea raiului sau a cerului existenţei lui Dumnezeu. Ceea ce este cât se poate de evident este că Sfântul Ioan Teologul nu ne spune în Apocalipsă că în ceruri a văzut extratereştii sau fiinţe de pe alte planete ci mai mult decât orice foarte mulţi îngeri. De fapt toată cartea Apocalipsei din Noul Testament este fără nici o îndoială un tratat de anghelologie, adică acolo ni se descoperă existenţa la enorm de mulţi îngeri care ni se spune că nu făceau nimic altceva decât să asculte şi să execute cuvintele şi poruncile lui Dumnezeu.

Din mai multe puncte de vedere apocalipsa avea să fie o carte normativă pentru ortodoxie. Relatările care le avem în Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul sunt foarte apropiate din acest punct de vedere de ceea ce înţelegem prin formula pe care o adresăm lui Dumnezeu Tatăl, „Tatăl nostru care eşti în ceruri.” Cerul existenţei lui Dumnezeu este cât se poate de evident că nu este cerul cosmic în care marile corporaţii spaţiale au mari dificultăţi de a trimite şi a aduce oameni care iasă şi se întorc de pe orbită.[110] Fără nici o îndoială că savantul şi teologul au două universuri de existenţă diferite. În timp ce în cazul teologului existenţa lui Dumnezeu este un fapt incontestabil, în cazul savantului, existenţa lui Dumnezeu este o realitate chestionabilă. În timp ce existenţa teologului gravitează în jurul noţiunii de Dumnezeu, existenţa savantului gravitează în jurul noţiunii de ştiinţă. O poartă de dialog între aceste concepţii şi raportări a fost dată de religie. Oricum în ceea ce priveşte existenţa lui Dumnezeu numai teologii sunt singurii care pot să se pronunţe referitor la modul în care există şi lucrează Dumnezeu.

Dumneezu este fiinţă transcendentă, o realitate care depăşeşte existenţa noastră sau mai bine spus o fiinţă supranaturală. Totuşi Dumnezeu este Cel care l-a creat pe om. Diferit de ceea ce afirmă ştiinţă contemporană, Dumnezeu este creator al omului şi al cosmosului. Ştiinţa contemporană, cum ar fii cazul darwinismului, a negat această realitate. Dacă Dumnezeu este creator al omului şi al cosmosului, atunci tot Dumnezeu este şi Cel care are stăpânie asupra omului şi a cosmosului.

Astfel, concepţia teologiei paternităţii lui Dumnezeu este mai mult decât orice o concepţie teocentrică, adică Îl are pe Dumnezeu în centrul şi intimitatea ei. Concepţia despre univers al teologiei paternităţii lui Dumnezeu este mai mult decât orice teocentrică şi nu antopocentrică. Antorpocentrismul existenţei omului şi a cosmosului a fost fără nici o îndoială exclusă din teologia paternităţii lui Dumnezeu.

---

[110] Faptul în sine este vrednic de a fii consemnat în prezentul volum că atunci cănd NASA a trimit primii oamenii pe lună, au fost mai mulţi care şi-au pirdut credinţa în Dumnezeu şi au renunţat să mai creadă în Dumnezeu fiindcă lor li s-a demonstrat că nu există Dumneezu din moment ce luna care este pe cer este doar o planetă lipsită de orice formă de viaţă. Acest conflict al cerului comsic şi al cerului spirtual al existenţei lui Dumnezeu nu este soluţionat de oamenii de ştiinţă care vor să impună lui Dumnezeu existenţa unui cer în fucnţie de preferinţele lor. Dumnezeu este creator a două lumii după cum vorbeşte tradiţia ortodoxă: una văzută şi una nevăzută. Prin urmare lumea nevăzută a lui Dumnezeu este supranaturală şi depăşeşte legile lumii văzute. În limba română au apărut două mari comentarii al cartea Apocalipsei şi a descoperirilor pe care Sfântul Ioan Teologul le-a avut în acest sens. Prima a fost cea a Părintelui Profesor Mircea Ioan, *Tâncuire la apocalipsă,* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1993) şi Savas Aguridis, *Comentariu la Apocalipsă* (Editura Bizantină: Bucureşto, 1997).

Cei care afirmă teologia paternităţii lui Dumnezeu trebuie să ştie mai mult decât orice că Dumnezeu este patern în relaţie cu omul şi prin om cu întreg cosmosul. Omul este veriga de legătură dintre Dumnezeu şi cosmos.[111] Ca şi punct de legătura între Dumnezeu şi cosmos, omul este fără nici o îndoială sursă a întregii paternităţii a cosmosului. Din această cauză teologia ortodoxă este o teologie ecologică care menţine şi susţine o relaţie cât se poate de armonioasă şi de curată cu mediul în conjurător. Omul a fost chemat astfel să facă cosmosul un spaţiu transparent cunoşterii lui Dumnezeu. Transeparenţa cosmosului ca şi spaţiu al cunoaşterii lui Dumnezeu a fost o veche preocupare a teologilor ortodocşi. Ştim că teologii au fost cei care au elaborat o cosmologie care este destul de separată de cosmologiile ştiinţifice. Teologii nu au negat rolul ştiinţei, dar au pus ştiinţa în slujba lui Dumnezeu.

În timp ce ştiinţa vede cerul fizic şi nu Îl vede pe Dumnezeu ca şi autor al bolţii creşti, teologia nu are nici o îndoială că Dumnezeu este creator al bolţii cereşti. Dumnezeu a creat cerul cosmic şi a creat şi pe om. Sensul existenţei cosmice a fost ca omul să ajungă la cunoaşterea lui Dumnezeu. Astfel, cosmosul şi cerul cosmci plin de stele nu trebuie să îl îndepărteze pe om de Dumnezeu ci să îi afirme şi mai mult existenţa şi paternitatea lui Dumnezeu. Teologii ortodocşi s-au întrebat de mai multe ori: ce sentiment mai frumos şi mai copleşitor este să ştii că bolta cerească este creată de Dumneezu? Mulţimi nenumărate de planete, constelaţii şi galaxii au fost toate opera şi creaţia lui Dumnezeu. Acest sentiment al lui Dumnezeu creatorul şi Tatăl nostru este cu adevărat un setiment copleşitor care trebuie să ne încredinţeze şi mai mult de existenţa şi de lucarea lui Dumnezeu. Realitatea cosmică ne spune despre atotputernicia lui Dumnezeu. Este foarte clar că în faţa puterii lui Dumnezeu nu poate exista nimic care să oprească voia şi intenţile lui Dumnezeu. Totuşi, paradoxal Dumnezeu Îl iubeşte pe om. Dumnezeu nu este o fiinţă impersonală ca şi cosmosul pe care la creat. Sfinţii Părinţi ne spun că Dumnezeu a creat cosmosul ca prin cosmos El să poată dialoga cu omul şi în acelaşi timp să i se descopere pe sine omului.

A concluziona existenţa lui Dumnezeu prin intermediul cosmosului a fost ceea ce teologia ortodoxă a denumit revelaţia naturală. Pe care naturală omul poate ajunge la cunoştinţa existenţei lui Dumnezeu. Ceea ce este cel mai actual astăzi de definit este că Dumnezeu este autor al cerului. Cine nu vede pe Dumnezeu în cosmos este din mai multe puncte de vedere un om pierdut în abisul neantului. Aceasta fiindcă cosmosul poate avea sens numai în Dumnezeu care este şi autorul lui. În timp ce savantul se bazează numai pe instrumentele ştiinţifice de cercetare a cosmosului, teologul vede şi necesitatea rugăciunii şi a credinţei în Dumnezeu că în cele din urmă Dumnezeu ne v-a descoperii sensul lumii şi al cosmosului. De ce a creat Dumnezeu luna, marte, saturn, mercur, carul mare, carul mic sau steaua nordului? Sunt toate întrebările pe care ni le ridicăm şi care nu trebuie să ne ducă la a vedea un univers sau un cosmos fără de Dumnezeu.

Din punct de vedere istoric a existat o mare scinziune dintre cosmologia ştiinţifică şi cea teologică. Dacă cosmologia ştiinţifică vorbea numai de existenţa cosmoului ca şi fiind produs prin sine, cosmologia teologică vorbeşte de existenţa cosmosului ca şi fiind creat de Dumnezeu. Aceasta este o soluţie teologică care dă pace şi linişte omului fiindcă omul nu trebuie să conducă sau să cunoască absolut totul din astronomie.

---

[111] Această concepţie a fost definită de teologia ortodoxă contemporană ca şi „conştiinţă a cosmosului." Dacă omul este singura fiinţă existentă în cosmos, atunci el este cel care personalizează sau mai bine spus realizează conştiinţe cosmosului. Prin om cosmosul este un tot conştient de sine. A se vedea Dumitru Stăniloae, *Dogmatica ortodoxă* (Editura IBMBOR: Buucreşti, 1978).

Mai mulţi mari savanţi au ridicat întrebarea dacă teologia paternităţii lui Dumnezeu este în acord cu astronomia? Astronomia este o ştiinţă care a fost lăsată de Dumnezeu tot în slujba omului şi spre binele omului.[112] Evident astronomii nu sunt teologi dar ei sunt chemaţi să aibă o viziune sau o perspectivă teocentrică asupra cosmosului. Aceasta este ceea ce ştiinţa denumeşte cosmologie. Cosmologia este ştiinţa care studiază apariţia cosmosului şi a universului. Teologia ortodoxă este pentru o cosmologie teocentrică, adică a unui comsos care Îl are în centru pe Dumnezeu. Evident, aceasta nu poate fii o cosmologie care are în centrul ei exclusiv paternitatea lui Dumnezeu. Astronomul la fel ca şi teologul trebuie să se roage în faţa lui Dumnezeu ca omul să nu fie aruncat în necunoaştere. Astronomii adică cei care studiază legile univeruslui trebuie să vadă în ordinea din cosmos şi din univers pe Dumnezeu şi nu faptul că universul este produsul hazardului. Astfel teologii sunt pentru o cosmologie teocentrică deosebit de o cosmologie unicentrică sau darvinistă. Darvinismul secolului al XIX-lea credea într-o cosmologie care nu Îl avea pe Dumnezeu ca centru el cosmosului sau pe Dumnezeu ca şi creatorul cosmoului. Darwinismul s-a dovedit a fii în cele din urmă un ateism. În darwinism atât omul şi cât cosmosul nu sunt decât produsul hazadrului.

Este cât se poate de evident că în Dumnezeu nu există hazard şi nici întâmplare. La Dumnezeu totul este hotărât de mai înainte conform proniei sau a raţiunilor lui Dumnezeu. Accentul pe care ştiinţa contemporană Îl pune pe concepţia cosmologiei unui univers fără de Dumnezeu este mai mult decât orice o neantizare a omului. Indiferent la ce stadiu de dezvoltare v-a ajunge ştiinţa şi astronomia, Dumnezeu v-a rămâne la fel şi nu se v-a modifica. În Dumnezeu nu există nici o umbră de mutaţie sau de schimbare. Dumnezeu a fost Acelaşi mai înainte de creaţia cosmosului şi după creaţia lui.[113] Evident, în ceea ce priveşte grelele subiecte de astronomie şi cosmologie care şi le ridică omul contemporan teologii ne îndeamnă şi îi cheamă pe toţi savanţii să fie încrezători în paternitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu a creat universul şi tot Dumnezeu are raţiuni care depăşesc capacităţile de cuprindere ale omului.

---

[112] „**Astronomia**, (din limba greacă, άστρον *astron*: stea, νόμος *nomos*: lege[1]) este știința care studiază legile ce guvernează cosmosul, adică corpurile cerești și evenimentele ce au loc dincolo de atmosfera terestră cum ar fi stelele, planetele, cometele, galaxiile sau radiațiile cosmice de fond. La fel, studiază forma și formarea universului. Cei care studiază astronomia se numesc astronomi. Astronomia este una dintre cele mai vechi științe datând încă din perioada Greciei Antice. În secolul al VII-lea în Anglia astronomii se foloseau de poziția stelelor în navigație (vezi istoria astronomiei). În perioada contemporană, aproape toți astronomii au cunoștințe solide de fizică iar rezultatele observațiilor sunt puse în context astrofizic, astfel încât astronomia și astrofizica au dobândit definiții foarte apropiate. Astronomia nu trebuie confundată cu astrologia, o pseudoștiință care încearcă să prezică destinul persoanelor pe baza traiectoriilor unor obiecte cerești. În Grecia Antică, ca și în alte civilizații antice, astronomia conținea în mare parte astrometrie, calculând pozițiile stelelor și ale planetelor pe cer. Mai târziu, Kepler și Newton au publicat lucrări despre mecanica cerească, descriind matematic mișcarea corpurilor din sistemul solar și interacțiunea lor sub acțiunea gravitației. Astronomii moderni se folosesc de aceste principii, iar cu ajutorul telescoapelor, spectrografelor, calculatoarelor, observatoarelor astronomice, le este mai ușor de înțeles natura fizică a acestor obiecte cerești." A se vedea http://ro.wikipedia.org/wiki/Astronomie.

[113] În limba engleză există doi termeni care definesc cerul. Când ne referim la cerul fizic limba engleză foloseşte termenul de sky. Atunci când ne referim la cerul existenţei lui Dumnezeu limba engleză foloseşte termenul de heaven. Este cât se poate de interesant de văzut că în limba engleză rugăciunea Tatăl nostru este rostită folosind HEAVEN şi nu termenul de sky.

CONCLUZII

Lucrarea noastră despre paternitatea lui Dumnezeu se încheie aici. În acest volum am voit să arătăm o imagine a concepţiei ortodoxe despre paternitatea lui Dumnezeu. De ce ortodocşi şi teologia ortodoxă i se adresează lui Dumnezeu ca şi unui Tată? Este concepţia ortodoxă despre paternitatea lui Dumnezeu un fapt adevărat sau doar o simplă imaginaţie a omului contemporan?

Volumul de faţă se vrea afii un avertisment adresat celor care sunt dornici de a fii în contact cu realitatea paternităţii lui Dumnezeu. De ce este centrală pentru ortodoxie rugăciunea domnească Tatăl nostru? Care este semnificaţia rugăciunii Tatăl nostru? De ce este bine să rostim din ce în ce mai mult rugăciunea Tatăl nostru? Are vreun sens toată teologia paternităţii lui Dumnezeu?

Dumnezeu a fost fără de nici o îndoială centrul întregilor studii despre existenţa lumii şi a cosmosului. Din teologia paternităţii lui Dumnezeu avem extrem de multe de învăţat. Dar trebuie să ştim că teologia paternităţii lui Dumnezeu este fără de nici o îndoială una care are mulţi duşmani sau mulţi care prin faptele lor nu fac descât să distruge ceea ce teologii şi teologii ortodocşi încearcă să construiască. Teologia paternităţii lui Dumnzeu este un dar al lui Dumnezeu faţă de om şi faţă de creaţie în general. Lumea din punctul lui Dumnezeu de vedere este mai mult decât orice o creaţie. Dumnezeu a creat universul şi tot ceea ce există. Dincolo de lumea galaxiilor şi a planetelor, de aştri, de constelaţii şi de comete Dumnezeu a fost energia care a adus tot ceea ce există în fiinţă şi tot Dumnezeu este Cel care guvernează şi conduce legile universului într-un mod pe are tot El le-a prestabilit.

Teologia ne spune că fiinţa lui Dumnezeu nu este în nici un caz paternitate. Totuşi, în energiile Sale ca să ne exprimăm palamitic, Dumnezeu este deschis în spre noi în iubire paternă.[114] Am putea spune din mai multe puncte de vedere că toată teologia paternităţii lui Dumnezeu este cuprinsă în Biblie şi în Scrierile Sfinţilor Părinţi. Orice sfânt ortodox este mai mult decât orice un teolog al paternităţii lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice nu un concept ştiinţific ci dincolo de orice o teologia rugăciunii şi a ascezei. Paternitatea lui Dumnezeu este mai mult decât orice asceza şi mistica ortodoxă.

Teologii cau au ajuns la deplinătatea paternităţii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice sfinţii părinţi. Astfel de sfinţi părinţi a fost fără de nici o îndoială cei din parioada sinoadelor ecumenice şi a vremurilor imperiului bizantin. Sfinţii Părinţi sunt teologii deplini ai paternităţii lui Dumnezeu. Menirea noastră este de a încuraja pe teologi în încercările lor de a dobândii paternitatea lui Dumnezeu. Am arătat în prezentul volum caracterul triadologic al lucrării lui Dumnezeu în lume şi mai mult decât orice câteva dintre denaturările acestui adevăr din marile religii orientale cum ar fii hinduismul sau brahmanismul.

Tot în acest sens am arătat că în calitatea sa de fiu sau copil al lui Dumnezeu omul trebuie să îşi asume în cel mai deplin sens spiritualitatea ortodoxă care este cea mai bună reflecţie a stării de paternitate a omului în Dumnezeu Tatăl. Omul este chemat să răspundă paternităţii lui Dumnezeu. Sfinţenia este o modalitate de a contribui sau de a extinde această paternitate a lui Dumnezeu.

Ceea ce vom arăta în încheierea acestui volum sunt câteva aspecte practice ale idei teologice de paternitate a lui Dumnezeu. Dumnezeu a fost fără de nici o îndoială cel mai de

[114] Sfântul Grigogie Palama avea să fie şi el elaboratorul unei teologii a paternităţii lui Dumnezeu sau mai bine spus un teolog care a abordat în scrierile sale raportarea la paternitatea lui Dumnezeu. Dar Sfântul Grigorie Palama nu a fost exclusiv teologul paternităţii lui Dumnezeu. Sfântul Grigorie Palama a rămas în memoria teologiei ca şi cel care a elaborat disticnţia dintre fiinţa şi energiile lui Dumnezeu. După cum am spus, din punct de vedere al teologie ortodoxe, esenţa lui Dumnezeu nu poate fii considerată sursă a paternităţii lui Dumnezeu, dar totuşi, energiile sau lucărrile lui Dumnezeu faţă de om sunt din mai multe puncte de vedere şi în special al teologiei ortodoxe lucrări sau fapte în special paterne. A se vedea Diacon Ioan Ică jr, *Scrieri II. Fecioara Maria si Petru Athonitul — prototipuri ale vietii isihaste si alte scrieri duhovnicesti* (Editura Deisis: Sibiu, 2005).

preţ dar pe care omul l-a avut şi care este fără nici o îndoială ceea ce noi dorim cel mai mult. Setea de Dumnezeu este un aspect cât se poate de propriu al omului. Omul este o fiinţă creată de Dumnezeu cu setea paternităţii lui Dumnezeu. Numeroşi sfinţi părinţi au rostit şi au experimentat acest mare adevăr al setei de Dumnezeu. Câţi dintre antici nu şi-au ridicat acelaşi întrebări pe care le ridicăm şi noi? Cine suntem? De unde venim? Unde ne îndreptăm? Acestea sunt întrebări pe care dacă le adresăm în evalvie şi bunăcuviinţă lui Dumnezeu, Dumnezeu ne v-a accepta ca şi pe fii Săi şi ne v-a da răspuns la toate întrebările care ne frământă. Teologia ortodoxă este din acest sens cât se poate de optimistă în ceea ce priveşte relaţia paternă a omului cu Dumnezeu. Teologii ortodocşi sunt prin excelenţă teologii paternităţii lui Dumnezeu.

Fără paternitatea lui Dumnezeu suntem mai mult decâ orice o lume care ne îndreptăm şi am venit dintr-o direcţie unde numai este nici un punct de întoarcere şi probabil ne îndreptăm în derivă pe căi neştiute şi nebănuite. Luma şi cosmosul ar fi mult prea reci şi îngheţate fără simţul iubiri paterne a lui Dumnezeu poate de aici şi nevoia orientului ortodox de a crea paternităţi spirituale şi diferite patriarhii.[115] Fără iubirea paternă a lui Dumnezeu omul s-ar simţii aruncat într-un cosmos care este stabilit de legi ostile şi de ce să nu spunem în cele mai multe cazuri separate de viaţa omului. De Dumnezeu Tatăl avem nevoie cel mai mult. Pentru Dumnezeu Tatăl de mai bine de 1000 de ani comunitatea athosului trăieşte în cele mai aspre condiţii. Pentru Dumnezeu Tatăl s-au creat mănăstiri, Biserici, catedrale, intitutute teologice, seminarii teologice şi parohii. Procesul de dobânire a paternităţii lui Dumnezeu este calea care ne poate scoate din starea de inerţie ştiinţifică şi teologică în care ne aflăm în toate împrejurările vieţii noastre. Ştiim că Dumnezeu a fost fără ne nici o îndoială cea mai mare şi ultima noastră chemare la viaţa şi deplinătatea spirituală. „Neliniştea sufletului de care vorbeau mai mulţi sfinţi părinţi ai Bisericii este tocmai acea nelinişte de iubirea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este fără ne nici o îndoială centrul teologiei ortodoxe. A cădea în mâinile lui Dumnezeu Tatăl nu este un lucru înfricoşător ci mai mult decât orice un fapt al existenţei sau al ontologiei fiinţei umane.[116]

Rugăciunea şi starea de rugăciune faţă de Dumneezu a fost fără de nici o îndpială ceea ce noi dorim cel mai mult. Vom reda numai două mici rugăciuni către Dumnezeu Tatăl care sunt cele mai des întâlnite: „Doamne Tată vin înaintea Ta şi vreau să îţi mulţumesc pentru tot ceea ce îmi dai şi pnetru bunătatea Ta chiar dacă păcătuiesc Tu eşti cu mine mereu. Tată vreau să îmi luminezi viaţa şi calea pentru a ajunge în împaratia Ta! AMIN”[117]

---

[115] Patriarhia română din Bucureşti este fără nici o îndoială o astfel de instutuţie. A se vedea în acest sens http:www.patriarhia.ro.

[116] Rugăciunea către Dumnezeu Tatăl este din mai multe puncte de vedere o rugăciune ontologică. Domnul Iisus Hristos ne-a învăţat chiar Ek ca şi unul care era mastru al rugăciunii să ne rugăm lui Dumnezeu ca şi Tatălui nostru. O lucrare despre rugăciune în Biserica ortodoxă a fost scrisă de Paul Evadokimov, *Rugăciunea în tradiţia răsăritului creştin* (Editura Polirom; Iaşi, 1999).

[117] Fără de nici o îndoială că fiinţa lui Dumnezeu a fost mai mult decât orice inacesibilă omului. Totuşi, rugăciunile sfinţilor pot să Îl mişte pe Dumnezeu la sentimente paterne faţă de om şi de soarta lui: „Doamne! nu mă lipsi de binele Tău cel ceresc.Doamne , mântuieşte-mă de muncile de veci. Doamne, de am greşit măcar cu gândul sau cu cuvântul,sau cu lucrul,iartă-ma. Doamne, mantuieste-ma de toata nestiinta si uitarea si neindraznirea si de nesimtirea cea impietrita. Doamne mantuieste-ma de toata ispitirea. Doamne,lumineaza-mi inima, care este intunecata de vicleana pofta cea rea. Doamne, eu ca un om am gresit, iara Tu ca un Dumnezeu indurator ma milueste, vazand neputinta sufletului meu. Doamne, trimite mila Ta in ajutorul meu,ca sa preamaresc numele Tau in cartea vietii,si-mi daruieste mie sfarsit bun. Doamne,Dumnezeul meu macar de n-am facut nici un bine inaintea Ta, da-mi dupa darul Tau sa pun inceput bun.Doamne stropeste in inima mea roua darului Tau,Domnul cerului si al pamantului,pomeneste-ma pe mine pacatosul

Rugăciunile faţă de Dumnezeu Tatăl sunt extrem de vechi şi cât se poate de tradiţionale în ortodoxie. Ştim că s-au scurs mai bine de 1900 de ani de când prima sinteză de teologie ortoodxă s-a realizat în patristică. Mai mulţi eretici au distorsionat pe parcursul timpului teologia paternităţii lui Dumnezeu. Astfel, gnosticii nu au văzut în Dumnezeu sub nici un fel de paternitatea ci pentru ei Dumnezeu a fost mai mult decât orice sursă a cunoaşterii şi a gnozei antice sau presitorice. Evident, Dumnezeu este sursă a cunoaşterii dar mai mult decât orice Dumnezeu este dincolo de orice model al iubirii de cunoaştere. Toată cunoaşterea ne vine de la Dumnezeu şi tot lui Dumnezeu trebuie să îi mulţumim pentru toate cele pe care ni le-a dat.

Cine poate fii Dumnezeu mai mult decât orice decât cel pe care trebuie să Îl iubim şi pe care trebuie să Îl ascultăm? Ascultarea de Dumnezeu sau mai bine spus supunerea faţă de Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce ne duce la cunoaşterea lui Dumnezeu. Cine este Dumnezeu dacă nu Cel pe care trebuie să îl ascultăm mai mult decât un simplu tată ci Tatăl cel ceresc sau Tatăl cel din ceruri? Lui Dumnezeu îi datorăm totul. Tot pentru Dumnezeu trebuie să facem tot cea ce este posibil şi să ne supunem Lui. Lui Dumnezeu trebuie să ne supunem în toate împărejurările vieţii şi ale existenţei. Este adevărat că timp de mai mulţi ani îi datorăm lui Dumnezeu tot ceea ce ne poate oferii şi tot ceea ce ne poate da. Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu să intervină în viaţa semnilor noştii şi să nu fim individualişti şi să ne gândim numai pentru noi înşine. Se cuvine să ne iubim semnii şi să vedem în ei chipuri ale lui Dumnezeu. Ura, invidia, revolta, nemulţumirea, ciuda, ranchiuna, minciuna, neseriozitarea, făţărnicia şi lipsa de sinceritate nu sunt trăsături ale teologiei paternităţii lui Dumnezeu. Din cele mai vechi vremuri Dumnezeu a voit ca noi să Îl cunoaştem şi să ne menţinem într-un raport liber cu El. Libertatea relaţiei cu Dumnezeu trebuie să ne ducă în orice sens la o relaţie de paternitate cu Dumnezeu.

Paternitatea lui Dumnezeu este din acest punct de vedere cel mai de preţ lucru şi cel mai semnificativ pentru viaţa religoasă a omului. Dumnezeu ca şi Tatăl umanităţii este cel care are dincolo de orice înţelegere umană cheia înţelepciunii şi a tainelor vieţii şi ale cosmosului. Cosmosul este rezultatul creaţiei lui Dumnezeu dar Dumnezeu este dincolo de orice ceea ce am putea numii o relaţie cât se poate de evidentă cu sursa existenţei şi a vieţii. Dumnezeu este Cel care se preocupă în sens patern de noi mai mult decât orice. Tot Dumnezeu este Cel care deţine tot ceea ce poate să ne perturbe şi să ne distagă de la credinţa în Dumnezeu şi în realitatea existenţei Sale. Se cuvine să ne dedicăm viaţa lui Dumnezeu şi numai în Dumnezeu să credem dincolo de orice şi mai mult decât orice. Lui Dumnezeu trebuie să îi fim credincioşi până la suflarea cea din urmă cu crezul că El se v-a îngrijii de noi mai bine decât o facem noi înşine. Evident, centrul teologiei este Dumnezeu şi pe Dumnezeu trebuie să Îl ascultăm dincolo de orice şi mai mult decât orice. Dumnezeu este ceea ce noi am putea spune că este sursa adevăratei noaste existenţe. Cultul ortodox are o bogăţie inepuizabilă a relaţiei cu Dumnezeu Tatăl. În cinstea lui Dumnezeu Tatăl s-au scris imne, pricesne, cântele de laudă, doxologii şi tratete dogmatice cât se poate de elaborate. Acest proces denotă grija lui Dumnezeu faţă de om şi a omului faţă de Dumnezeu. „Dacă Dumnezeu nu este asemănător oamenilor cu firea, adică în natura Sa, înseamnă că nu trebuie să-L înţelegem ca pe oameni că a devenit Tată când L-a născut pe Fiul. Dumnezeu-Tatăl a fost dintotdeauna Tată, adică L-a avut născut dintotdeauna pe Fiul. Dar Dumnezeu este înafara timpului, adică la El nu există scurgere a timpului. El nu există, ca să aibă limite temporale, oricât de îndepărtate înainte de a fi lumea, ci fiinţează în

robul Tau, ruşinatul şi necuratul, întru împaratia Ta. Amin.

atemporal. Ca urmare, raţiunea umană se află în faţa a ceva şi mai greu de înţeles: Dumnezeu-Tatăl se manifestă permanent ca Tată, adică Îl naşte permanent pe Fiul. Acelaşi lucru se poate spune şi despre relaţia cu Duhul Sfânt, Care nu se naşte, ci purcede din Tatăl: dintotdeauna L-a purces, pentru că Îl purcede permanent. În felul acesta, deşi raţiunea nu înţelege, mintea intuieşte şi contemplă Un Dumnezeu în Trei Persoane. În primul articol al Crezului Îl mărturisim pe Tatăl ca Făcător a toate, văzute şi nevăzute. În mărturisirea care urmează despre Fiul spunem apoi că este Persoana prin care toate au fost făcute. În sfatul din veşnicie al Sfintei Treimi cu privire la facerea lumii, Făcătorului îi aparţin iniţiativa şi binecuvântarea, iar Celui prin care toate s-au făcut, părtăşia la hotărârea împreună luată şi lucrarea facerii. Dumnezeu-Tatăl mai este numit şi Atotţiitor, căci prin grija Lui este ţinută în existenţă creaţia, deşi la această lucrare proniatoare participă într-un fel şi celelalte Persoane ale Sfintei Treimi. Catolicismul mută accentul de pe Atotţiitor pe Atotputernic. Ca Atotţiitor, ortodoxia Îl mărtusiseşte implicit puternic să facă aceasta şi chiar mai mult decât atât, căci, deşi poate face tot ce voieşte, nu voieşte să facă tot ce poate. Din iubirea Sa faţă de creaţie, ca Atotţiitor al ei , din atotputernicia Sa nedeterminată se arată în mod voluntar ca o putere la nivel suportabil şi necesar lumii, totdeauna în favoarea ei. Accentul pus pe Atotputernic a apărut în catolicism ca o consecinţă a dorinţei Bisericii romano-catolice de a domina lumea. Pentru pregătirea acestui drum, gândirea scolastică apuseană a strecurat ideea că prin atotputernicie Dumnezeu domină lumea. Dar, de aici, unii teologi catolici au alunecat şi în altă direcţie greşită, lăsând să se înţeleagă că Dumnezeu ar putea lucra şi împotriva lumii, folosindu-Se de atotputernicia Sa pentru a o domina, pentru a-i arăta nimic nimicnicia în faţa Lui. Ca şi cum cineva din lume I-ar putea diminua cu ceva măreţia, Dumnezeu Şi-o apără apelând la atotputernicia Sa, ceea ce este o hulă la adresa lui Dumnezeu. Protestanţii au derivat din nimicnicia făpturii în faţa Creatorului totala ineficienţă a faptelor umane, singura lucrare eficientă fiind a lui Dumnezeu. Consecinţele se vor vedea la discutarea modului în care au ajuns ei să înţeleagă mântuirea. Ca Atotţiitor prin pronia Sa, ortodoxia Îl arată pe Dumnezeu ca Dăruitor, ca pe o sursă de comnicare a puterii Sale îndumnezeitoare prin Sfântul Duh pentru toată făptura (mai puţin a naturii Sale necreate, care nu poate fi primită de ceva creat), având totul de dat şi nimic de apărat sau de ascuns."[118]

Prin urmare se cuvine să ne adresăm lui Dumnezeu Tatăl cu tot ceea ce avem mai bun din noi. Dumnezeu este sursa cunoaşterii şi a vieţii noastre. Tot El ne este şi Tatăl care se îngrijeşte de noi şi ne menţine în viaţă mai mult decât orice şi mai bine decât am putea să o facem noi. Prezentul volum vine să compenseze o mare nevoie de pe care o resimte omul contemporan de a se raporta la paternitatea lui Dumnezeu. Prins în convulsia unei vieţi agitate şi aglomerate omul contemporan în cele mai multe cazuri uită că sensul şi ţelul său final este Dumnezeu Tatăl sau viaţa în paternitatea lui Dumnezeu. Din această cauză în vremurile noastre conteporane omul se simte departe de Dumnezeu şi sinistrat în faţa unor energii cât se poate de ostile lui şi vieţii sale. De cele mai multe ori auzim de „criza separaţiei de Dumnezueu," sau de refuzul saturat al omului de a mai participa la viaţa religioasă a oraşului sau a localităţii sale. Toate acestea sunt datorită lipsei de iubirie a omului faţă de Dumnezeu şi a separaţiei sale faţă de iubirea paternă a lui Dumnezeu.

Paternitatea lui Dumnezeu este un lucru care trebuie câştigat de la Dumnezeu şi mai apoi el trebuie menţinut. Nu putem crede că un comportament violent şi destrăbălat poate

[118] http://www.sfantuldaniilsihastrul.ro/index.php/invtur-de-credin/221-despre-dumnezeu-tatl.html.

menţine sensul paternităţii reale a lui Dumnezeu faţă de om. Totuşi, omul este cel care trebuie să îi ceară lui Dumnezeu darul paternităţii Sale. Adoptat de Dumnezeu în iubirea Sa paternă omul v-a avea o nouă dimensiune a existenţei sale. S-a spus de mai multe ori că mai toate maladiile noastre psihanalitice contemporane provin din faptul că omul este departe de a avea o relaţie paternă cu Dumnezeu. În mare parte omul contemporan are o relaţie externă sau formală cu Dumnezeu care se reduce la îndeplinirea unor acte de cult sau a unor obligaţii religioase rudimentare. Sensul comuniunii cu Dumnezeu şi cu paternitatea lui Dumnezeu Tatăl este de cele mai multe ori o necunoscută în viaţa omului.

Evident, nu ne putem gândii la relaţia noastră cu Dumnezeu ca şi la simplă relaţie pe care o stabilit cu un prieten sau cu omic. Teologii au folosit de mai multe ori raportarea analogică la Dumnezeu prin relaţia afamiliară dintre un tată şi un fiu. Motivul acestei analogii care în teologia paternităţii lui Dumnezeu este un adevăr dominat a fost faptul că paternitatea lui Dumnezeu poate fii înţeleasă prin capacitatea lui Dumnezeu de a crea şi de a aduce fiinţe la viaţă. Faptul că Dumnezeu este autor al vieţii de pe pământ, vegetale, animale şi umane ne face să ne raportăm la Dumnezeu în sens patern. Tot Dumnezeu este şi autor al lumii minarale. Acesta este un alt motiv prin care ne putem raporta la relaţia paternă cu Dumnezeu.[119]

Mai mult decât orice trebuie să spunem că teologii ortodocşi sunt chemaţi să menţină ordinea sau dincolo de orice adevăratul sens la teologiei paternităţii lui Dumnezeu. Rugăciunea Tatăl nostru rostită de Domnul Iisus Hristos acum 2000 de ani este una dintre cele mai populare rugăciuni ale ortodoxiei. Această rugăciune a fost tardusă în mai toate limbile pământului. Porobabil că nu există creştin sau om care crede în Dumnezeu care să nu ştie din memorie rugăciunea Tatăl nostru. Teolgoii nu trebuie îsă să ne lase furaţi de această popularitate a conceptului de paternitate a lui Dumnezeu în lumea nostră contemporană. Teologii trebuie să vegheze permanent la raportul dintre Dumnezeu şi om. Mai mult decât orice teologii trebuie să i-a în serios acest raport al iubirii paterne dintre Dumnezeu şi om.

„La théologie chrétienne a développé la conception d'un Dieu trinitaire : Père, Fils et Saint-Esprit.Au sein de nombreuses croyances, il est donné au **Dieu** suprême le titre et l'attribut du ***Père***. Dans plusieurs formes de polythéisme, le dieu au rang le plus élevé est représenté comme le père des dieux et des hommes comme dans l'Olympe ou au Panthéon[A 1]. Le judaïsme lui aussi développa certains attributs de Yahweh comme Père du fait de sa création, de l'éducation que donne Dieu et sa paternité envers le peuple d'Israël. Jésus dans son enseignement à travers les évangiles définit la paternité de Dieu comme étant l'élément essentiel de Dieu avec l'Amour. Cette paternité de Dieu est particulière pour Jésus qui as une filiation particulière avec lui, mais il montre aussi que les chrétiens sont appelés à une paternité adoptive par lui. Les enseignements de Jésus sur la paternité de Dieu montrent que cette paternité est ouverte à tout les hommes, bon comme méchant. La doctrine chrétienne va progressivement conceptualiser la paternité de Dieu à travers le dogme de la Trinité. La représentation de Dieu dans l'art au début interdites dans le judaïsme, va progressivement se développer à travers la peinture et la sculpture, représentant Dieu le Père sous différents aspect: celle de la lumière, ou sous la forme d'une personne d'age avancé portant généralement une barbe blanche. Ces différentes

[119] http://www.pasteurweb.org/Etudes/ConnaissanceDeDieu/DieuNotrePere.htm.

représentations trouvent leurs origines dans des textes de l'Ancien ou Nouveau Testament et est reprise à travers le cinéma ou la publicité. »[120]

Prin urmare, teologia paternităţii lui Dumnezeu este dincolo de orice o realitate pe care o trăi ecclesial. Dumnezeu Tatăl şi comuniunea de iubire cu Dumnezeu tatăl poate fii resimţită şi din punct de vedere ecclesial adică prin participarea la viaţa de comuniune cu Dumnezeu şi cu paternitatea Sa înt-run cadrul bine stabilit. Biserica şi în special Biserica Ortodoxă unde de cele mai multe ori este rostită rugăciunea Tatăl nostru este fără de nici o îndoială cea mai reprezentativă colectivitate care este centrată în jurul ideii de paternitate a lui Dumnezeu.

Când creştini se adunăp la Biserică ideaul lor comun este după cum se spun şi sifnţii părinţi comuniunea cu Dumneezu Tatăl sau dorinţa de a dobândii paternitatea lui Dumnezeu. Paradoxul patrnităţii lui Dumnezeu este că Dumnezeu este din eternitate Tatăl fiului său unul născut Dumnezeu Fiul Iisus Hristos care s-a întrupat şi care a înviat şi a biruit după cum se spune Biblia moartea.[121]

Prin urmare, înţelegem că teologia nu este nici iehovistă, nici adevesntistă, nici penticostală, nici baptistă ci mai multe teologia creştină şi teologia creştin ortodoxă este dincolo de orice teologia paternităţii lui Dumnezeu sintetizată cel mai bine în rugăciunea Tatăl nostru. După cum rostim în chiar rugăciunea Tatăl nostru, relaţia noastră cu Dumnezeu nu implică negarea sfinţeniei. Din contră, din câte au arâtat Părinţii Bisericii, sfinţenia este implicată în noţiunea de paternitate a lui Dumnezeu. Teologii au văzut astfel paternitatea lui Dumnezeu ca şi sursă a sfinţeniei ortodoxe. Cine trăieşte în iubirea paternă a lui Dumnezeu acela este foarte aproape de sfinţenie.

Noţiunea de sfinţenie este o noţiune din ce în ce mai relativă în vremurile şi în zilele noastre contemporane că mulţi dintre semnii noştii nici nu mai au în vocabularul lor noţiunea de sfânt. Pentru tinerii din zilele noastre noţiunea de sfânt sau un om cu viaţă sfântă este din mai multe puncte de vedere o noţiunea mitologică sau mai bine spus aproape inexistentă.[122] Am încercat să arătăm în prezentul volum că noţiunea de sfinţenie paternă a lui Dumnezeu nu este în nici un caz o noţiune care este mai mult sau mai puţin un refugiu psihologic. Astfel rostirea rugăciunii Tatăl nostru nu este de loc o rugăciune psihologică sau psihologizantă cum este moda în vremurile noastre contemporane.

Nu există la drept vorbind o relaţie psihologică dintre noţiunea de paternitate a lui Dumnezeu şi filiaţia omului. Deşi această alternativă ar fii extrem de convenintă omului contemporan atât de obişnuit cu aspectul psihologic şi psihanalitic al existenţei. A exista din punct de vedere teologic în paternitatea lui Dumnezeu înseamnă a face faptele bune care ne duc la cunoaşterea lui Dumnezeu. A face faptele rele înseamnă a stârnii mânia lui Dumnezeu şi a pierde paternitatea lui Dumnezeu. Paternitatea lui Dumnezeu este darul de cel mai mare preţ al omului.

Creat de Dumnezeu din nimic [din pământ în sensul expresiei biblice] omul a fost creat pentru o comuniune paternă cu Dumnezeu în măsura împlinirii poruncilor lui Dumnezeu.[123] Astfel, Dumnezeu este fără de nici o îndoială ceea ce dorim cel mai mult.

---

[120] A se vedea wikipedia Dieu le Pere.

[121] http://www.portstnicolas.net/Jesus-revele-l-intimite-avec-Dieu.html.

[122] http://www.catechese.viateurs.ca/catechese/dieu-chretiens/page-2.cfm.

[123] În antichitate până la venirea lui Hristos şi a sfinţilor din Noul Testament Decalogul lui Moise era în cel mai bun sens îndreptaru paternităţii lui Dumnezeu. Cele zele porunci pe care Moise le-a primit de la Dumnezeu pe muntele Sinai au fost fără de nici o îndoială sinteza teologiei paterne a lui Dumnezeu faţă de om. Evident, ortodoxia recunoşate încă valabilitatea Decalogului lui Moise, dar mai vede şi necesarul se spiritualitate în

Orice om după cum am spus în prezentul volum are o sete naturală de a iubiri şi a fii iubit de Dumneezu. Orice om se simte în siguranţă când ştie că este iubit de Dumnezeu şi când ştie că Dumnezeu îl priveşte cu iubire. Spre deosebire de teologii Vechiului Testament care erau formali în respectarea poruncilor paternităţii lui Dumnezeu, Noul Testament sau teologii ortodocşi au adus o înţelegere profund ontologică a relaţiei cu Dumnezeu care nu exista în Vechiul Testament.

Prin urmare se cuvine să ne aducem aminte de Dumneezu care este Tatăl nostru şi care ne iubeşte ca şi pe copii Săi după cum au dat mărturie toţi sfinţii părinţi. Acest lucru nu trebuie să ne ducă la abuza de iubirea lui Dumnezeu. Iubirea paternă a lui Dumnezeu trebuie primită şi în acelaşi timp trebuie să mulţumim lui Dumnezeu în tot momentul pentru iubirea Sa infinită faţă de noi. Răspunsul nostru la adresa iubirii paterne a lui Dumnezeu trebuie să fie binele, facerea binelui şi asceza ortodoxă. Se cuvine să ne înfrânăm de la tot ceea ce este rău şi de la tot ceea ce este în necoformitate cu iubirea lui Dumnezeu.

Imul iubirii pe care Sfântul Pavel îl adresa corintenilor acum mai bine de 1900 de ani era de fapt un imn de iubire adresat lui Dumnezeu Tatăl sau mai bine spus un imn care era menit să arate peste veacuri iubirea primilor creştini şi a primilor oameni credicioşi faţă de Dumnezeu şi de paternitatea Sa. Iubirea faţă de paternitatea lui Dumnezeu a fost sursa de inspiraţie a nenumăraţi teologi, călugări, episcopi, arhiepiscopi, mitropoliţi, patriarhi, clerici şi iubitori de Dumnezeu. Esenţa cutului ortodox este iubirea paternă a lui Dumnezeu. Această iubire paternă am putea spune că a fost definitivată de Domnul Iisus Hristos acum 2000 de ani când în predica de pe munte a rostit cutrămurătoarea rugăciune Tatăl nostru. Am putea spune că din acel moment şi din momentul evenimetelor vieţii pământeşti a Domnului Iisus Hristos lumea a rămas pentru totdeauna marcată de aceasta. Nu este întâmplător că la răstignirea Domnului Iisus Hristos soarele s-a întunecat «şi întuneric mare s-a făcut peste faţă a tot pământul. »

relaţia paternităţii lui Dumnezeu.